

A KECSKEMÉTI
BÁNYAI JÚLIA GIMNÁZIUM

JUBILEUMI ÉVKÖNYVE
1999

1948-1998

50 év

A KECSKEMÉTI
BÁNYAI JÚLIA GIMNÁZIUM

JUBILEUMI ÉVKÖNYVE
1998/1999.

We hope this book will bring back nice memories of our school.

With best wishes,

Kecskemét, 8th November 1999

Lukács Lajos
headmaster

Szerkesztette: Pintérné Major Éva

A szerkesztésben segítettek:

Bajtai Mária

Dr. Ujlaky István

Máthé Ildikó

Zöldi Kovács János

A címlap Bella Rózsa munkája

A fotókat készítette: Zöldi Kovács János

Kiadja a Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét
Felelős kiadó: Lukács Lajos

Kányádi Sándor: Öreg iskola ünnepére

bennünk is vásznak a lépcsők
bennünk is öregednek-
újulnak a falak

halálunkig halljuk a csengőt
nyelvünk magányos
márvány-tenger partján
milliom rodostóban
zágont

dúlások
üszkös falak
karantén
könyvtelenné árvított
bibliotékák

isten- s embercsapása
mi minden volt
s mi jöhet még

ünnep előtt
ünnep után
addig vagyunk-leszünk
amíg a lépcsők bennünk is
vásznak-vénülnek
s újulnak a falak amíg
halljuk a csengőt
s benne a tengert
és minden rodostóban
zágont

ÜNNEPI KÖSZÖNTŐ

"Panta rhei", minden változik - mondta állítólag Hérakleitosz. Társadalmunk utóbbi tíz éve is igazolja ezt az állítást. Ha végigtekintünk a történelmen, az oktatás a társadalomnak mindig egy konzervatív alrendszer volt, az állandóságot képviselte, hiszen az emberiség által felhalmozott tudást és értékeket közvetítette. Igaz ez az iskolarendszerre, de nem biztos, hogy igaz az egyes iskolára is.

A Bányai Júlia Gimnázium 50 éves története változások hosszú sora. Ha a régmúlt időkre tekintünk, változott az iskola neve (Szenczi Molnár Albeiről Bányai Júliára), az épülete (az Újkollégium kétszer is volt otthona az iskolának), az ide járó diákok (leánygimnázium majd koedukált iskola), a gimnáziumi képzéshez csatolt szakmai programok (mezőgazdasági, egészségügyi), de az alapvető cél, az általánosan művelt értelmiségi képzése nem változott.

A 20-25 éve érettségizett diákok néha szülőként, érettségi találkozóra vagy nyílt napra bejönnek az iskolába, bizony meglepődnek. Mások a diákok, mások a tanárok, a tananyag, és megváltozott az épület is az utóbbi 10-15 évben.

1991-ben indult kísérleti programmal a nyolcosztályos gimnáziumi képzés, azóta tízéves "kisgimnazisták" is nyüzsögnek a folyosókon. 1998-ban leérettségizett az utolsó két hagyományos, négyosztályos képzésű osztályunk, ezzel tiszta profilú nyolcosztályos gimnáziummá vált iskolánk. Akkor úgy gondoltuk, hosszú évekre kidolgoztuk nevelési és szaktárgyi programjainkat, az iskola elindult egy, a nevelőtestület által kijelölt úton, amely a kettős célt jól szolgálja: magas szintű általános műveltséget nyújtva készít fel felsőfokú továbbtanulásra, egyben konvertálható tudást ad a középfokú végzettséggel történő elhelyezkedéshez.

A társadalmi változásokkal azonban az oktatásügy változása is felgyorsult. A közoktatási törvény és a nemzeti alaptanterv 1998-ra ismét változtatásra kényszerítette az iskolát, a változó keretekhez új programot kellett kidolgozni. Mindezt a jogszabályok által előírt csökkenő óraszámok, csökkenő finanszírozás és növekvő szülői és diák igények mellett. Mivel meggyőződésünk, hogy az eredeti programunk alapvetően jó volt, ezért a nevelőtestület arra törekedett, hogy minél többet megőrizzen az 1991-ben kidolgozott nyolcosztályos gimnáziumi elképzelésekből. 1998 tavaszán fogadta el a fenntartó Kecskeméti Megyei Jogú Város önkormányzata az iskola pedagógiai programját. A jelenlegi 5-7. évfolyam diákjai szeptembertől már e szerint az új program szerint tanulnak, vagyis ismét kétféle képzés folyik az iskolában, a "kísérleti" nyolcosztályos, melynek első évfolyama idén érettségizik majd, és az új pedagógiai program szerinti képzés.

Változtak a tanárok is az iskolában. A nevelőtestület meghatározó személyiségei vonultak nyugdíjba az utóbbi évtizedben (Balázs Mátyásné, Beke József, Beke Józsefné, Csernus Lászlóné, dr. Fodor Istvánné, Kovács Tiborné, Kurucz Géza, Kurucz Gézané, dr. Sztanojev Györgyné, dr. Tapasztóné Perlaki Magdolna). Az itt maradók pedig olyan feladatokkal találták szemben magukat, amire pedagógus pályára lépésükkor nem is számítottak. Tanterveket, tantárgyi programokat, időnként tankönyveket, oktatási segédanyagokat kellett írniuk, az iskola belső szabályzatait kidolgozniuk, hiszen a régi, stabil pontok, a központi tanterv és óratervek, a rendtartás, az egységes szabályozók eltűntek, kerettantervek, keretszabályok alapján kell megszervezni az iskola életét, az oktatást. Egyrészt jó ez, mert az iskola maga határozhatja meg programját, azt, hogy mit tart fontosnak, mit milyen súllyal akar oktatni. Ugyanakkor más típusú ismereteket, más hozzáállást kíván ez a tanártól. Nem elég csak szakmailag és módszertanilag jól képzetnek, jó nevelőnek, pedagógusnak lenni, egyben tantervelméleti szakemberré, jogásszá, közgazdásszá kellett válni. Nagy felelősség is ez, hiszen tantervírásra, szabályzatok készítésére nem készítettek fel a pedagógusképző intézmények. Így a ma pályán lévő pedagógusok önképzése, szakmai továbbképzése az eddigieknél fontosabbá vált. A Bányai tantestülete megfelelt a kor követelményeinek. Az 1991-es alapokon elkészítette az iskola új pedagógiai programját, belső szabályzatai is

azt a célt szolgálják, hogy megőrizze az iskola eddigi értékeit, eredményeit, a színvonalas oktatást és nevelést.

Ahogy változott az oktatás, úgy változott az iskola épülete is. Aki hozzájutott az utóbbi évtizedben megjelent két iskolai évkönyvhöz, az láthatta, hogy 1985-ben új szárnyal bővült az épület, a 20 gimnáziumi osztály elhelyezéséhez szükség volt a tantermekre. Amikor megkezdődött a számítástechnika oktatása, ahhoz szaktantermet is ki kellett alakítani.

Az 1992-94-es rekonstrukció során az A és C épület lapos teteje helyére könnyűszerkezetes építészeti megoldással egy új szintet húztak. Ez a felújítás szerencsésen egybeesett a nyolcosztályos gimnáziumi program felfutásával és a hagyományos osztályok számának csökkenésével, így a szakmai koncepciónak megfelelően lehetett kialakítani az új szaktantermeket, csoporttermeket. Ekkor költözött le a konyha az alagsorba, így tudtunk egy 200 m²-es ebédlőt kialakítani, és a könyvtár is méltó helyet kapott a 2. emeleten. Ekkor bővült az épület ének, magyar, rajz és történelem szaktanteremmel, valamint négy új nyelvi teremmel. Ma elmondhatjuk, hogy az egyes tantárgyak oktatásához a szükséges szaktantermek rendelkezésre állnak. Egyedül a testnevelés küzd helyhiánnyal, kicsi a tornaterem, a sportudvar pedig felújításra szorul. A jövő feladata ennek a problémának a megoldása és elsősorban az eszközpark, a könyvtár és a szertárak fejlesztése.

A változások, az egymást gyorsan követő tanévek közben most egy pillanatra megállunk, hogy megünnepeljük az iskola fennállásának 50. évfordulóját. Megnézzük, milyen értékeket, eredményeket tud felmutatni a Bányai Júlia Gimnázium történelme folyamán. Ezzel az évkönyvvel régi és mai diákokhoz, tanárokhoz szólunk és mindazokhoz, akik részesei voltak ennek az 50 éves történelemnek, vagy legalábbis érdeklődnek iránta. A következő oldalakon tanulmányok, újságcikkek, diákok pályamunkái, tanárok publikációi, szubjektív visszaemlékezések és objektív eredménylisták váltják egymást. Egy mozaik apró darabkái, amelyekből - szándékunk szerint - végül összeáll egy átfogó kép arról, milyen iskola volt a Bányai, milyen ma, és talán arról is, milyen lesz az elkövetkező években.

Fogadják szeretettel az iskola jubileumi évkönyvét.

Lukács Lajos
igazgató

1962 augusztusában kerültem a Bányai tantestületébe. Nem egyedül voltam kezdő, öten jöttünk azon az őszön. Egyrészt azért, mert ebben az évben hárman is elmentek a nevelők közül. Én például annak a Bölcs Istvánnak a helyére jöttem, aki ekkor került a Magyar Rádióhoz, aki a középiskolások Filmesztétika tankönyvét írta, akit még ma is hallhatunk vasárnaponként a "Gondolat-jel" c. kulturális műsorban, amelyet egyébként 15 évvel ezelőtt ő kezdeményezett. A távozók között volt Szóts Rudolf is, aki ekkor került vissza a Katonába, ahonnan 1956 után a helyi forradalmi eseményekben való aktív részvétele miatt előbb a tanyasi Kisfái Általános Iskolába, majd (talán két év múlva) a Bányaiba helyeztek. Szóval ezen az őszön hárman is elmentek. Másrészt, ekkor kezdtek annak a pártprogramnak (természetesen az MSZMP-ről van szó) a megvalósításához, amely azt célozta, hogy valamennyi magyar fiatalnak meg kell szerezni a középfokú iskolai végzettséget. A terv maga igazán szép volt, megvalósítása persze nem sikerült, de a 60-as évek elején minden nyolc osztályt végzett tanulót fel kellett venni középiskolába.

A Bányai ekkor még a város szívében, az Újkollégium épületében működött, egészen 1966 őszéig, amikor ünnepélyesen átadták iskolánk jelenlegi épületét, de ez egy külön történet.

Amikor idekerültem, a Bányai még leánygimnázium volt. Nálunk csak 1964 őszén valósult meg a koedukáció, bár az első években fiúk nem szívesen jöttek a Bányaiba, mert városszerte az élt a köztudatban, hogy oda csak lányok járnak. A fiúk szégyellték, hogy a Bányában tanulnak. Emlékszem, az első időkben volt olyan osztály, amelyikben egy szem fiú tanult.

De térjünk vissza a beiskolázásra, a tanulólétszámokra! Azt hiszem, jól érzékelteti az akkori helyzetet, hogy 1962 őszén hat első osztály indult, I/A-fől I/F-ig voltak osztályaink, s egyik sem volt 40 fő alatt. Az 1963-64. tanévben értük el a csúcst, amikor I/G osztályt is indítottunk. Hét első osztály! Több mint 270 tanuló! Mintha a jelenlegi Bányai közel kétharmada egy évfolyamba járna. Biztosan furcsa lenne. De ennek is megvolt a varázsa. Sokkal jobban ismerték egymást a diákok, szorosabb volt a kapcsolat közöttük, már csak azért is, mert annyi osztályterem persze nem volt, ahány tanulócsoport. Szerencsére akkoriban minden osztálynak volt egy napja, amikor nem tanult, hanem valahol dolgozott. Ezt hívták politechnikának. Nálunk szőnyegszövő, könyvkötő, kertész, autóvezető, konzervipari és borász politechnikai oktatás folyt, ami a valóságban - mint már említettem - gyakorlati oktatást jelentett, s amelynek komoly nevelési haszna is volt. Amikor egy osztály gyakorlatra ment, akkor természetesen egy másik tanulócsoport, ún. vándorosztály (talán atavisztikus visszaütés a nomád ősmagyar életmódra?) tanult. Nem volt könnyű eligazodni, néha egy-egy osztályt hosszú percekig kerestek a tanárok (szegény diákok!), mert volt persze olyan osztály is, amelyik óráról órára (testnevelésen lévők helyére) vándorolt.

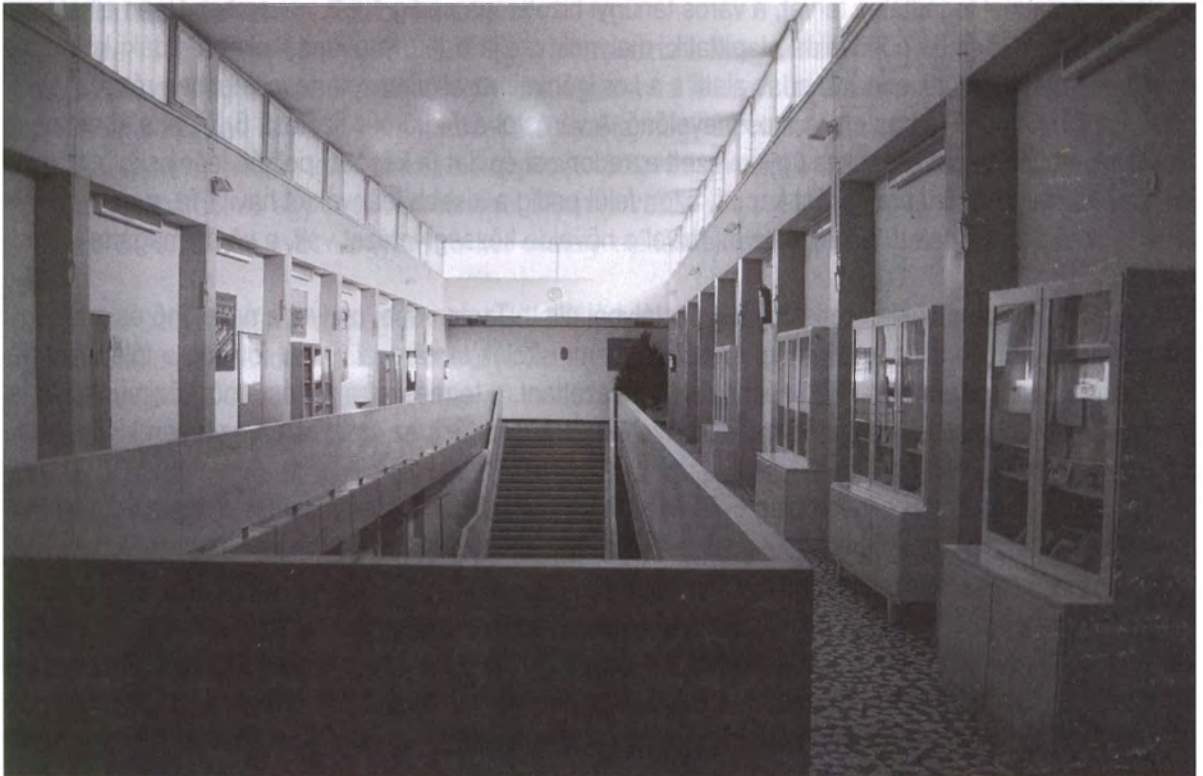
Még ma is jól emlékszem arra az esetre, amely - azt hiszem - a szervezés csúcsa volt akkoriban: a díszteremben tartottam oroszórát az egyik első osztálynak, de nyilván nem egyedül (ekkora luxus hogyan is járhatna egy csoportnak!). Én csak a díszterem harmada fölött rendelkeztem, elől valamelyik másodiknak volt énekórája, a színpadon pedig (akkor még az is volt) magyaróra folyt egy harmadik osztálynak. Most, annyi év után úgy gondolom, hogy azóta sem tudtam olyan sikeres tantárgyi koncentrációt megvalósítani, mint azon az egykorin. És milyen hangulatos volt! Mindenki a másik osztály munkáját figyelte, szerintem sokkal többet jegyeztek meg abból, mint a saját anyagukból. Valahogy így nézett ki egy "nyílt nap", csak akkor még nem tudtuk, hogy később majd ez lesz a neve.

Nehogy azt higgye valaki, hogy akkoriban nem születtek kiemelkedő eredmények. Nem létezik annyira rossz módszer, amellyel el lehetne nyomni az igazi tehetséget. Akkortájt a legszebb eredményeket énekkarosaink és versmondóink érték el (akkor volt bányais diák Piros Ildikó is). Fiú kéziseink országos bajnokok lettek. A TV "Ki miben tudós?" versenyét (egy egész ország nézte még akkoriban) biológiából bányais lány nyerte. Földrajzból az OKTV-n harmadik helyet szereztünk. Voltak persze más eredmények is. A Hírös Táncegyüttes gyakorlatilag a Bányaira épült. Ebben az időben jelent meg az első, nyomdai úton előállított szellemi totó is, a mostani elődje.

Visszatekintve úgy érzem, nincs mit szégyenkeznünk, a nehéz időkben is helytálltak tanáraink és növendékeink. Hittel és fáradhatatlanul dolgoztak, az igazi kitartó munka pedig mindig - ha nem is azonnal - meg hozza gyümölcsét.

Kitartásban, akaraterőben legyetek az elődök legjobbainak méltó utódai. Ezt kívánja

Kurucz Géza
nyugdíjas bányais tanár, akit még ma is minden reggel láthattok az iskolában, mert
"nem tud megenni nélküle"

KIS ISKOLATÖRTÉNET

NÖNÖVELDÉK. POLGÁRI LEÁNYISKOLA.

A leányoknak az elemi iskolainál magasabb fokú nyilvános oktatása Kecskeméten 1852-ben kezdődött. Az előtt az intelligens családok, ha keveselték az elemi iskolában szerezhető ismereteket, kénytelenek voltak leányaikat más városokban levő zárdákba és nevelőintézetekbe küldeni vagy házi nevelőket tartani. Ekkor azonban az előkelő lengyel családból származott és kiváló műveltségű Tóth Lajosné sz. Dianovszky Anna avval a szándékkal jött Kecskemétre, hogy itt nőnövelde-t állít. A művelt családok örömmel fogadták e tervet, a város tanügyi bizottsága pedig 1852. november 15-én elhatározta, hogy "egy nyilvános nőnövelde alapíttatik, melynek célja a leánynövendékeket a vidéki költséges neveltetés helyett szülői gondoskodás alatti s a kor igényeihez alkalmazott neveltetésben részesíteni."

Tóth Lajosné lett az első városi nevelőnő. A várostól évi 200 pfrt fizetést, 6 öl puhafát és az intézetben, melynek helyiségeül az úgynevezett ezredorvosi épület (a későbbi polgári leányiskola, II. tized 96. sz.) jelöltetett ki, szabad lakást kapott, azon felül pedig a kisebb leányoktól havi 1 frt, a nagyobbaktól 2 frt tandíjat szedhetett. A felügyeletet, mivel e növelde községi intézet volt, a város magának tartotta fenn.

Ez a városi növelde eredetileg két osztályból állott. Tantervébe, melyet a nevelőnő és a tanügyi bizottság együttesen állapítottak meg, az akkori elemi iskolák tantárgyain kívül fölvette a földrajzot (kivált Magyarországot), a hazai történelmet, a természettant, a természetrajzot és a női kézimunkákat is, rendkívüli tárgyat pedig a zongorát, francia nyelvet és a rajzolást; ez utóbbiakért azonban külön tandíjat kellett fizetni.

Mivel az intézetet túlnyomólag 6-10 éves leánykák látogatták, természetes, hogy a kitűzött tantervet csak részben lehetett keresztülvinni, s így a városi nőnövelde tulajdonképpen az intelligens családok leányainak elemi iskolája lett.

Tóth Lajosné halála (1855.) majdnem végzetessé vált a szép fejlődésnek indult intézményre. Ugyanis az új nevelőnő választása alkalmával a tanügyi bizottmány szavazata egy kath. és egy protestáns pályázó között egyenlően oszlott meg. Az ügy döntés végett a cs. kir. helytartósághoz került, mely az állást a kath. vallású Molnárné Légrády Teréznek adta. Így egy éven át szünetelt az intézet; de ennél nagyobb baj volt az, hogy a protestáns szülők bizalmatlankodni kezdtek iránta. Ehhez járult, hogy a reform. egyház a reform. növendékek vallás-erkölcsi nevelésének ellenőrzését elmulasztotta, és hogy a városi tanács 1860-ban ez intézet igazgatását Zimmermann Jakabra, a r. kath. népiskolák akkori igazgatójára bízta. Így azután egyre sűrűbben hangzottak a panaszok a városi növelde "felekezetes" színeze-ete ellen.

E körülmények befolyása alatt a városi közgyűlés 1861. november 4-én elhatározta egy második nőnövelde felállítását (a protestánsok részére), mindkettőt a községhatóság főfelügyele alá helyezte és fönntartotta azon jogát, hogy az akkor fennforgó gátló akadályok megszűntével a két növelde helyett közös felsőbb leánynevelő-intézetet állít. Addig is a közvetlen felügyeletet a két (kath. és reform.) lelkész kezében hagyta, az intézetek belső szervezését és a nevelőnők választását az egyháztanácsokra ruházta.

Ez időtől fogva tehát egész 1875-ig két városi nőnövelde foglalkozott a műveltebb családok leányainak nevelésével. Közben hosszabb-rövidebb életű magán növeldek is keletkeztek, melyek között legjelesebb volt Tatai Karoliné.

*

Az 1868. évi 38. törvénycikk, melynek 67. §-a a nagyobb városokban polgári iskolák állítását rendeli, a nőnevelést illetőleg egyelőre semmi változást sem idézett elő Kecskeméten. Maradt minden a

régiben. Azonban a város értelmisége egyre jobban sürgette az 1861. évi közgyűlési határozat fogantatását. Végre az 1873. évi november 12-én és következő napjain tartott városi közgyűlés felhívta a községi iskolaszéket, hogy miután Kecskeméten a kor igényeinek megfelelő felsőbb nőnevelő-intézet felállítása elengedhetetlenül szükséges, s ilyenül az évtizedek előtt felállított növeldék egyáltalán nem tekinthetők: ily felsőbb nőnevelde iránt mielőbb terjesszen be véleményes javaslatot (658/1873. kgy.). Erre a községi iskolaszék azt javasolta, alakítsa át a város a két községi nőneveldet elemi leányiskolává és állítson fel egy községi polgári leányiskolát.

A városi közgyűlés - úgy látszik, költségkímélésből - azt határozta, hogy a növeldékből hat osztályú elemi leányiskolát csinál s ezenfelül két osztályú felső leányiskolát állít, de ebbe is csak egy rendes tanítónőt s mellette óraadókat alkalmaz (418/1874. kgy.). Minthogy e határozattal szemben a községi iskolaszéknek aggodalmi voltak, a közgyűlés az intézkedést egy évvel elhalasztotta és a polgári leányiskolára nézve tervet és költségvetést kért.

Végre 1875. június 23-án (346/1875. kgy.) elhatározta a közgyűlés a két nőnevelde beszüntetését s helyettük egy négyosztályú elemi leányiskola, valamint a leányok további neveltetésére egy polgári leányiskola felállítását. Kimondja e határozat még azt is, hogy a polgári leányiskola egyelőre csak három osztályú legyen, "miután igényeinket ekképp is jó ideig kielégítendő", a teljes tanári kar az igazgatóból, 2 rendes tanárból és egy segédtanítónőből álljon (a vallás-, rajz- és énektanárokon kívül), s végül, hogy az 1875/76. iskolai évben egyszerre két osztály nyitassék meg, a tandíj pedig évenként 10 ft legyen.

E határozat alapján a községi iskolaszék 1875. szeptember 28-án megválasztotta Páthy Károlyt igazgatónak, Szalontay Sándort rendes tanárnak (előzőleg mind a kettő gymn. tanár volt) és Dömötör Krisztinát segédtanítónőül. A két osztályba beírt 49 tanulóval a reform. egyház Koháry-utcza házában (az egyik nőnevelde helyisége) október 15-én kezdődött meg a tanítás s vele a polgári leányiskola rendes működése. Ekképp végre 14 esztendő után megvalósult a városi közgyűlés 1861-iki határozata s vele az értelmiség közóhajta.

A növeldékből szervezett elemi leányiskolában a volt nevelőnők és segédek tanítottak most már mint községi tanítók, az évi tandíj pedig 10 ft volt, melyből 5 ftot a kézimunka tanításáért és kárpótlásul a volt nevelőnők kaptak. Ily szervezettel csak egy évig élt ezen elemi leányiskola, azután teljesen beolvadt a községi népiskolákba.

Az 1876/77. iskolai évben megnyílt a polgári leányiskola 3-ik osztálya is, a tanév pedig szeptember 15-én kezdődött, hogy így az átmenet a régi szünetidőről (augusztus-szeptember) az újra (július és augusztus) megtörténhessen. E csonka állapotban maradt az intézet 1880-ig. Ekkor a tanítató szülők közül többen folyamodtak a városhoz a 4-ik osztály felállításáért. A közgyűlés a leányok elméleti tanulmányainak betetőzése és a fejlettebb kézimunka-tanítás végett a 4-ik osztály megnyitását már az 1880/81-ik évre elrendelte s a községi iskolaszéket egy ipartanítónői képesítéssel is bíró polgári iskolai tanítónő választására utasította.

A most már teljes intézet két év múlva ismét öröndetesen fejlődött. Ugyanis az intelligens szülők mindig nehezen nélkülözték 6-10 éves leánykaik részére a beszüntetett növeldéket, részint a községi elemi iskolák zsúfoltsága, részint pedig a miatt, hogy - abban az időben még többnyire férfi-tanítók lévén alkalmazva - az elemi iskolás leánykák rendszeres kézimunka-oktatásban nem részesülhettek. Midőn tehát a város iskolai terheinek némi enyhítése végett 1882-ben államsegélyért folyamodott: Tóth József kir. tanfelügyelő, ismervén a közönség igényeit, a tárgyalásokat abba az irányba terelte, hogy a város évi 6000 ft államsegélyt kapott a polgári leányiskolára, de azon kötelezettséggel, hogy ezen intézethez vele összefüggő és egyazon igazgatás alatt álló 4 osztályú elemi leányiskolát állít. Az ezen ügyre vonatkozó szerződés, vagyis "kötelező nyilatkozat" (302/1882. kgy. és 31983/1882. közokt. min. r.) értelmében 1882. október elején megnyílt ezen úgynevezett előkészítő elemi leányiskola és így a közönség ez irányú óhajta is teljeseedett. A tandíj benne kezdettől fogva 6 ft.

1884-ben a város a polgári leányiskolához ideiglenesen egy segédtanárt alkalmazott, hogy kön-

nyítsen az igazgató terhein, a ki még 1877-ben megbízott az összes községi iskolák igazgatásával is. Ez állást a városi közgyűlés 1886-ban rendszeresítette és a rendszeresítést a közoktatási minisztérium is helybenhagyta (49462/1886. min. r.). Így ez intézet tanító-személyzete egy állandó rendes taggal szaporodott.

Múltak az évek; a polgári iskolai növendékek száma egyre emelkedett. 1892-ben az I. osztály létszáma már a 60-at is meghaladta. A tantestület tehát 1893. novemberben a tanítás és főképp a nevelés érdekében parallel I. osztály felállítását javasolta. Az 1894/95. tanévben már két első osztály lett a polgáriban; azóta e kettős intézet 9 osztályból (polgári 5, elemi 4) áll.

A városi közgyűlés, a tantestület és a felügyelő bizottság javaslatára, 1892-ben elhatározta, hogy az intézetet hat osztályú felsőbb leányiskolává alakítja át (102/1892. kgy.). A kormány bizonyos mellék-kérdések miatt e határozatot nem hagyta helyben s így a nőnevelés ügyének fejlesztését egyelőre megakasztotta. 1896-ban ismét intézett a város ily irányban kérelmet a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz; az ügy még mindig elintézetlen.

Évek múltak el, míg a polgári leányiskola csak valamennyire is megfelelő helyiséget kapott. Mindjárt a második évre (1876/77.) áthurczolkodott ugyan az intézet a Templom-utczába (2. tiz. 96. sz.) a mostani helyére, de a régebbi növendék e helyisége is szűk, alacsony, sőt részben sötét és nedves volt. Ezért már 1878/79-ben egy új tantermet volt kénytelen a város építtetni. 1880-ban pedig, midőn a IV-ik osztály megnyílt, ismét át kellett az épületet alakítani és mégis a 21 m² nagyságú igazgatói iroda lett egyúttal a várószoba és a szertár is. 1882-ben megvette ugyan a város a szomszédos Csányi-féle házat, de ez csak az előkészítő elemi leányiskola részére volt elegendő. Pedig a növendékek szaporodtával egyre érezhetőbbé vált a polgári iskola épületének szűk és czélszerűtlen volta. Végre 1886-ban a város a szomszéd Pacsu-féle telekből 106 ölet a polgári iskolához csatolt és az így keletkező szabályos telek belső részén emeletes épületet épített, a régi épületet pedig megint átalakította.

A polgári iskola telke ekképp 1210 m² lett; ebből az udvar 7981/2 m², a beépített terület pedig 4111/2 m². Van az épületben az igazgatói irodán és a várószobán kívül a tanítás céljára 8 helyiség.

A rajzterem 1894/95. óta tantermül használtatik (a parallel I. osztály miatt). Az előkészítő elemi leányiskola épületében 4 tanterem és egy várószoba van, az udvar pedig mintegy 400 m².

Ez a kibővített épület is csakhamar szűknek bizonyult; évek óta alig lehet benne elhelyezni a tanulókat. Ezért már 1893. óta folyton napirenden van egy egészen új polgári iskola építése, annál is inkább, mert e nélkül a felsőbb leányiskolává való fejlesztés sem történhetik meg. Évekig húzódott a tervezetés; előbb az intézet eddigi helye, majd a Temető- és Aradi-utca sarka volt szóban. Végre is Kada Elek polgármester, egyfelől, hogy az intézet szabadon fejlődhessék és kellő udvarral bírjon, másfelől, hogy a város rendezése és szépítése is haladjon, az új színház mögötti telekcsoportnak a Mezei-utca sarkán levő részét jelölte ki. 1898. augusztus közepén kezdték meg az építkezést. Az egy emeletes és két szárnyú épület (egyik szárny 50, a másik 70 m hosszú) a berendezéssel együtt mintegy 85000 frtba kerül. Lesz benne központi fűtés, elektromos világítás, tizenkét világos, magas és tágas tanterem, egy előadóterem, egy torna-, egy rajz- és egy díszterem, három szertár, egy könyvtár, váróterem, igazgatói iroda és szolgakakás.

A polgári leányiskola tanításterve mindig felölelte ugyan azt az anyagot, melyet a miniszteri tanterv kijelölt, de a beosztásban és az óraszámokban egész 1888-ig bizonyos eltérés volt. Eleinte az okozta ezt az eltérést, hogy az iskola csak három osztályú volt, de később is indokolták bizonyos helyi körülmények, pl. a női kézimunkák nagyobb arányú tanítása. E tantárgyra osztályonként heti 6 órát, a IV-ik osztályban pedig 14, majd később 12 órát fordított az iskola, csakhogy a családban szükséges összes kézimunkákat kellően begyakorolhassa, s azonfölül néhány háziipari munkára is jusson idő.

A polgári leányiskola e nagy arányú kézimunka-oktatása hozta létre közvetve a helybeli női ipariskolát.

Némely dolgokban pedig polgári leányiskolánk megelőzte a miniszteri tantervet; így pl. egyes nagyobb irodalmi műveknek az iskolában való olvasását már 1884/85-ben, az egészségtant 1880/81-

ben, a testgyakorlást 1886/87-ben megkezdte, holott mindezeket csak az 1887-ben (29000. sz. min. r.) kiadott tanterv tette kötelezővé. 1880-tól 5 éven át a művelődéstörténet is rendes tárgy volt; a francia nyelv pedig kezdettől fogva rendkívüli tárgy. 1888/89. óta az iskola mindenben a miniszteri tantervet követi.

1876. óta ifjúsági önképzőkör is van az intézetben (elnöke a magyar nyelv tanítója), mely két hetenkint egyszer tart ülést; kötelezett tagjai a 3. és 4. osztályú növendékek. A kör tagjai remekművek felolvasásában, elszavalásában, kivonatok, apróbb leírások, természetrajzi és történelmi dolgozatok készítésében, németből és francziából való fordításban, végül mindezek megbírálásában gyakorolják magukat. Évenként két versenyszavazás van.

1877/78-tól 1891/92-ig iskolai takarékpénztár is volt.

A polgári leányiskola számos jótéví közül különösebben említendő: a „Kecskeméti Jótékony Nőegylet”, a mely 1876-ban 116 frt 46 krt, majd 1878/79-ben 130 kötet könyvet ajándékozott az ifjúsági könyvtár részére; Szabó Ferencz nagy-beckereki plébános és Horváth Döme nyug. kir. táblai tanácselnök, kik számos könyvvel gyarapították az intézet könyvtárait.

A helyi felügyeletet az iskola fölött 1882/83-ig a községi iskolaszék gyakorolta; ekkor az állammal kötött szerződés értelmében ez a jog és kötelesség a közoktatásügyi miniszterium által kinevezett kilencz tagú felügyelő bizottságra szállott át. Az állami felügyeletet a kir. tanfelügyelő gyakorolja.

A tanító-személyzet 1884. óta az igazgatóval együtt hat tagból áll (a rajz-, ének- és tornatanítón kivül). Az előkészítő elemi leányiskolában 4 tanítónő működik. A javadalmazás kezdetben 800 frt fizetésből (a segédtanítónőé 600 frt) és 200 frt lakbérből állott, ezenfelül az igazgató 200 frt, majd az előkészítő elemi leányiskola megnyíltával 400 frt igazgatói-díjat kapott. Az elemi iskolai tanítónők javadalma 500 frt fizetés és 100 frt lakbér volt. 1897. január 1-étől kezdődőleg a polgári iskolában működők fizetését a város 100 frttal emelte, az elemi tanítónőké a községi tanítókéval egyenlővé tette, az igazgató javadalmát pedig 1300 frt fizetésben és 300 frt lakbérben állapította meg.

Az ötödéves korpótlék 50-50 frt. A tanerők kinevezése 1882. óta a közoktatásügyi miniszter kezében van, de ha valakit innen el akar helyezni, a város közönsége meghallgatandó.

A polgári iskolában a tanulók létszáma addig, míg az intézet három osztályú volt, 1878/79-ben emelkedett legmagasabbra, 83-ra. A negyedik osztály megnyíltával az emelkedés állandóvá lett (1890. körül volt egy kis visszaesés); jelenleg (1897/98.) a létszám 234. Az előkészítő elemi iskolában a leánykák száma 108-ról (1882/83.) 196-ra (1897/98.) emelkedett.

A polgári leányiskola felszerelése a következő (1897/98.): Tanári könyvtár 620 kötet szakkönyv és 339 tankönyv, értéke 2024 frt 30 kr., illetőleg 238 frt 84 kr., ifjúsági könyvtár 1197 kötet, értéke 1833 frt 16 kr. Tanszerek: természettanhoz 225 darab, értéke 1267 frt 97 kr.; vegytanhoz 123 darab, értéke 109 frt 74 kr.; állattanhoz és egészségtanhoz 187 darab, illet. példány, értéke 641 frt 81 kr.; növénytanhoz 113 darab, illet. példány, értéke 400 frt 46 kr.; ásványtanhoz és geológiához 447 darab, illet. példány, értéke 165 frt 53 kr.; földrajzhoz és történelemhez 100 darab, illet. példány, értéke 464 frt 81 kr.; szám-, mértan-, rajz- és szépíráshoz 38 darab, illet. példány, értéke 214 frt 80 kr.; női kézimunkákhoz 50 darab, illet. példány, értéke 297 frt 50 kr.; énekhez 5 darab, illet. példány, értéke 283 frt 80 kr.; testgyakorláshoz 88 darab, értéke 313 frt 30 kr. Bútorzat és egyéb felszerelés 532 darab, értéke 2119 frt 18 kr.

Ezek szerint a polgári leányiskola összes felszerelésének értéke 10375 frt 20 kr. Ehhez járul még az előkészítő elemi leányiskola tanszereinek és bútorzatának értéke 1160 frt 96 kr., továbbá a két épület, városi leltár szerint 29000 frt értékben.

A kettős intézet 1897/98. évi fenntartási költsége 14085 frt 65 kr. volt; ez összegből a tanító-személyzet fizetése 10966 frt 65 krt, a könyvtár és tanszerek 305 frtot, egyéb kiadások pedig 2814 frtot vettek igénybe.

E kiadások fedezésére szolgált: 6000 frt államsegély, 2900 frt tandíj és 5185 frt 65 kr. a városi pénztárból.

Egy kecskeméti leányiskola házirendje a 19. század végén

(A Polgári Leányiskola 1877. szept. 4-én kelt tantestületi döntéséből)

A szabályok a következők:

1. Reggel félnyolc óra, délután félkettő óra nyitnak ki a tantermek. Előbb senkinek sem szabad az iskola helyiségeibe lépni.
2. Egy növendéknek sem szabad az iskolából a tanítás befejezése előtt engedély nélkül eltávoznia, vagy a részére kijelölt helyet mással felcserélni.
3. A tantestület tagjait és az iskolát látogató vendéget a növendékek állva fogadják, távoztakor szintén felállnak s ezzel fejezik ki - hangos köszönés nélkül - tiszteletüket.
4. Az iskola tanszereinek és taneszközeinek beszennyezése és megrongálása esetében a kárttevő kárpótlásra köteles; ha az illetőt kipuhatolni nem lehetne, az egész osztály téríti meg a kárt.
5. A sűgás szigorúan tilos.
6. Olyan könyveket és tárgyakat, melyek a tanítás alatt nem szükségesek, iskolába hozni elkobzás terhe alatt tilos; úgy szintén kikerülendő minden, ami a tanítást háborgatná.
7. Valamely tárgynak az iskolába történt elvesztése vagy találása az osztályfőnöknél rögtön bejelentendő.
8. Az írásbeli dolgozatok pontos beadására minden növendék köteles. Ha valamely házi feladat épen nem vagy hiányosan nyújtott be: akkor az illető a mulasztásnak vagy hiánynak azonnal leendő pótlására a tanórak végeztével az iskolában visszatartatik (természetesen az illető tanító felügyelete mellett). Ugyanez történik azzal is, ki lecskéjét meg nem tanulta.
9. Az iskolából való 1/2 napi elmaradás az osztályfőnöktől, egész vagy több napi pedig az igazgatótól kérelmezendő.
10. Utólag csak azon mulasztások igazolhatók, melyek betegség és a családban előforduló haláleset vagy fontosabb családi ünnepély következtében történtek. A kimentő irat az újra megjelenés első órájában adandó át az osztályfőnöknek.
11. Az ifjúsági könyvtárból könyvek hetenkint csak egyszer adhatók ki. A kivett könyv minden rongálásáért és elvesztéséért az illető növendék felelős.

Iskolánk elődje - az angolkisasszonyok gimnáziuma

Részlet Dr. Kovács Vince írásából:

A korszerűség az 1916-iki leányközépiskolai reform szerint a gimnázium megnyitását sürgette; a katolikus öntudat mélyítését a világháború pusztító hatásai tették szükségessé.

A kecskeméti r. k. egyházközség szerény ajánlatot terjesztett a rendi főhatóság elé: egy egyszerű kis lelkészlak, két tanterem, egy templomocskája és a szerény ellátási díj a működő rendtagoknak. Gondos körültekintés után az angolkisasszonyok látván a bőséges munkát, melyet hivatásuk keretében tálalhatnak, elfogadták az ajánlatot és 1917. augusztus 25-én ünnepélyes Veni Sancte-val celebrálta Révész István prel. a szentmisét és a rend beiktatását végezte. Nagy rokonszenvvel fogadta az intézményt Kecskemét közönsége és csakhamar elegendő tanítványuk lett a gimnázium I. osztályához. Akadtak magántanulók is szép számmal, akik felsőbb osztályú oktatást kaptak. A leány-középiskolai alsó tagozat egyelőre a „Felső leányiskola” címét vette fel. Igazgatója Hannig István kegyesrendi házfőnök lett, aki hivatalát 1918-ban Csósz László kegyesrendi tanárnak adta át. A második osztállyal bővülve az iskola, a

működő 4 szerzetes tanerő nem volt elég és ez évtől kezdve a kegyestanítórend néhány tagja segített évről-évre a munkában. Az 1919-iki kommunizmus bár erősen veszélyeztette, de megtörni nem tudta az iskola fejlődését. A kommunisták által végrehajtott átvétel már az iskolai szünetben történt és így csak papíron létezett.

Iskolánk elődje az 1920-as években

Az intézet fennállásának második éve alapjáig megrázkódtatta a még zsenge korát érő iskolát. Iskolai tanítás rendünk április elején szenvedett külsőleg változást, amikor a hittanórákat csak az órarenden kívüli időben folytathattuk. Az évet sikerült még kihúznunk s július 2-án történt az iskolának kommunista kezelésbe való átvétele. Az 1919/20. évben a leánygimnázium III. osztálya alakult ki szabályszerűen. A leánygimnázium már nem fért el szükségépületünkben; a III. ker. községi iskolában kaptunk két világos termet. Az 1920/21. évben sikerült a négy alsó osztályt a róm. kat. Egyházközségnek tulajdonát képező házban elhelyezni. Az iskolai szünet utolsó hónapjában a három családi lakásból iskola-termeket alakítottak. Szeptember 4-én már az épületet megáldás után át lehetett adni céljának. Ebben az évben nyitottuk meg az internátust 20 növendékre a megyéspüspök úr jóváhagyásával és a nm. vkm. 115.151/1921. sz. a. engedélyével. Isten áldása volt a kis internátuson, derű, vidámság, testvériesség, szeretet lakott az úr kis családjában.

Az 1921/22. évben megnyílt az V. osztály s ezzel nagy nélkülözésben volt részünk.

Az 1922/23. évben megnyílt leánygimnázium már a VI. osztállyal bővült s így a Zrínyi Ilona utcai épületben nem fért már el; az I. osztályt át kellett vinnünk az Angolkisasszonyok lakóház épületébe, ami egész télre nagy zsúfolást jelentett.

Az 1923/24. év újabb nehézségekkel köszöntött be. A VII. osztály megnyitásával szűkek lettek az iskola falai, ezért a róm. kat. Egyházközség a zárda udvarán levő régi magtárt átalakíttatta, mely három tantermet adott. Április 12-én nagy veszteség érte az intézetet: Varga M. Viktória angolkisasszony halálával.

Az 1924/25. év elején a VIII. osztály megnyitásával ismét hajléktalanná lett egy osztály, ezért a leánygimnázium eddigi földszintes épületére emeletet húztak. A szeptemberi iskola megnyitásakor az osztályok szerteszét voltak 3 épületben. Január 11-én ment végbe a ház új emeletének megáldása és azután rendeltetésének átadott. Ez évnek kimagasló eseménye az olaszországi tanulmányút. A főcél a szentévi búcsúnak elnyerése, hódoló tisztelgés Őszentségénél és Rómának megismerése volt.

1925. június hóban voltak az első érettségi vizsgálatok Madzsar Gusztáv tank. kir. főigazgató úr elnökletével.

Az 1925/26. évben a nm. vkm. 15.825/1926. sz. a. rendeletével véglegesen megadta a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálatok tartásának jogát.

Az 1926/27. év végén vettünk búcsút Madzsar Gusztáv főigazgató úrtól, aki 8 évig irányította iskolánkat. 1927/28. év szeptemberétől dr. Acsay István az iskola új főigazgatója.

Az 1928/29. év nagy gyászt hozott iskolánkra. Révész István tábori püspök úr lehunyta szemét anélkül, hogy látta volna nagy terveiben megszótt leánynevelőintézetének képét. Kiemelkedő eseménye ez iskolai évnek a francia, olasz tanulmányút. Páris, Lisieux, Lourdes, Nizza, Genua, Milano, Velence út-iránnyal.

A KECSKEMÉTI REFORMÁTUS LEÁNYLÍCEUM
ÉRTESÍTŐJE
 AZ 1929–30-IK ISKOLAI ÉVRŐL.
 SZERKESZTETTE MARTON SÁNDOR MB. IGAZGATÓ

részlet

VI. A tanulók névsora és osztályzata.

Jelmagyarázat:

- a) Magaviselethé: 1 = példás, 2 = jó, 3 = szabályszerű, 4 = kevésbé szabályszerű.
 b) Tanulmányi előmenetel: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.
 c) írásbeli dolgozat külalakja: 1 = csinos, 2 = rendes, 3 = hanyag, 4 = rendetlen.
 d) fm = felmentve.

IV. OSZTÁLY.

Osztályfőnök: Csányi Mária

A tanuló neve, vallása és lakóhelye	Magaviselet	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Történelem	Földrajz	Ásv. és vegyt.	Memoriségtan	Rajz	Női kézimunka	Ének	Testgyakorítás	Ír. dob. kül. a.
Bodacz Ilona ref. Kecskemét	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	1	3	1	2
Bodon Sára ref. Kecskemét	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2
Budai Mária ref. Kecskemét	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	3	1	1
Dausz Mária ref. Budapest	1	2	2	2	3	2	2	1	2	1	2	2	1	1
5. Dömötör Lenke ág. ev. Kecskemét	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dömötör Rózsa ref. Kecskemét	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	3
Kéri Mária ref. Kecskemét	1	2	2	3	3	1	1	2	2	1	1	3	2	2
Kozacsek Kata ref. Kecskemét	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2
Kövári Lenke ref. Kocsér	1	2	2	3	3	2	2	2	3	2	1	1	3	2
10. Kulcsár Erzsébet ref. Kecskemét	1	1	1	2	3	1	1	2	2	2	1	2	fm	2
Marton Erzsébet ref. Kecskemét	2	1	2	3	4	1	1	2	3	3	2	3	2	2
Nagy Ilona ref. Kecskemét	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nagy Katalin ág. ev. Kecskemét	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Nyikos Hedvig ref. Vértesszoboz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15. Raskó Ilona ref. Kecskemét	1	1	3	3	2	2	1	2	2	2	1	2	fm	2
Tóbi Julia ref. Kecskemét	2	2	3	3	3	2	2	1	1	2	2	3	1	3
Vári Olvasztó Gizella ref. Kecsk.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	2	2	2

Dolgozattípusok a kecskeméti leánygimnáziumban 1938-ban

- VIII. osztály:
1. a) Vallásos és nemzeti eszme irodalmunkban. (Értekezés. Házi dolgozat).
 - b) A „Hitel” ajánló sorai „Honunk szebbelkű asszonyainak.” (Elmétkedés. Házi dolgozat).
 - c) „Csak a gyöngö szereti önmagát.” (Elmétkedés. Házi dolgozat).
 2. a) Történelmünk nagy hősei a költészetben. (Értekezés. Iskolai dolgozat).
 - b) Nagy költőink hazaszeretete. (Értekezés. Iskolai dolgozat).
 - c) Hazánk természeti értékei. (Ismertetés. Iskolai dolgozat).
 3. a) Mondáink a költészetben. (Értekezés. Házi dolgozat).
 - b) Szent királyaink. (Jellemzés. Házi dolgozat).
 - c) Hogyan látja a magyart Arany a Toldijában. (Fejtegetés. Házi dolgozat).
 4. a) Éva szerepe Az ember tragédiájában. (Értekezés. Házi dolgozat).
 - b) S nem ott van-e helyem, ahol te vagy? (Elmétkedés. Házi dolgozat).
 - c) Az a nőnek joga... Hogy férjét védje, még ha bűnös is. (Fejtegetés. Házi dolgozat).
 5. a) Nagy magyar íróink, költőink hitvesei. (Értekezés. Iskolai dolgozat).
 - b) Az irredenta gondolat költészetünkben. (Fejtegetés. Iskolai dolgozat).
 - c) Optikai eszközök a tudományos életben. (Ismertetés. Iskolai dolgozat).
 6. a) A nő költészetünkben. (Értekezés. Házi dolgozat).
 - b) Emőke, Szent Margit, Czeczey Éva Gárdonyi regényeiben. (Fejtegetés. Házi dolgozat).
 - c) Milyen gondolatot váltott ki lelkemből a Felvidék visszacsatolása? (Fejtegetés. Házi dolgozat).

Nevelési elvek a kecskeméti leánygimnáziumban 1943-44-ben

A múlt iskolai évben a hosszú szénzünet és az év korábbi bezárása érezte a háború szomorú következményeit. Célkitűzésünk volt leányaink további magyar szellemű lélekalakítása. Ezirányú egész évi céltudatos nevelői munkánk eredménye: leányaink segítő érdeklődését felkeltettük sebesültjeink és a harctéren küzdő katonáink itthonmaradt családjai iránt. Ebben az esztendőben már csak négy és fél hónap állott rendelkezésünkre ifjúságunk lelkének nemesítésére és értelmük fejlesztésére. Főképp leányainknak a háború okozta lemondások türelmes elviselésére, az igénytelenségre, a felebaráti szeretetre való ránevelése lebegett szemünk előtt. Szóval az áldozat értékét igyekeztünk tanítványainkkal megértetni, hogy ők is értsék meg, minden nagy alkotás csak áldozatból születhetik meg. Tanításunkban a mostani iskolai év lényeges megrövidítése megokolta tette a tanártestület körültekintő eljárását, hogy az anyagnak főképp azt a részét tárgyalták, amelyik a továbbhaladás, a ráépítés és nemzeti szempontból nélkülözhetetlen. A rendelkezésre álló rövid időben mindenből a lényegét adtuk. Értekezleteink is mindig leányaink lelkének fejlesztését szolgálták. A magyar nevelő nemzetnevelő feladata című értekezés célkitűzése: a nemzetmentő munka szükségessége. Leányainkban egy belső lelki szilárdságot igyekeztünk kialakítani. Tudjanak eszményi célokért is lelkesedni, ne csak a mozi, a színház, a tánc, a sport, szóval ne a szórakozás legyen a fő dolog, hanem erős, gyakorlatokban megnyilvánuló apostoli lelkiület és magyarságukat áldozatokban való szeretet is fűtse lelküket. Nemzetmentő szempontból a nevelés legnehezebb kérdését is tárgyaltuk, hogyan értessük meg az ifjúsággal, mily nagy értéket jelent az a családnak, a nemzetnek, ha kerülnek a bűnt, és tiszta lélekkel, érintetlen testtel lépnek az oltár elé. A tiszta szív az igazi próbaköve az Isten és a hazaszeretnek.

Tárgyaltunk a nemzeti szellemű nevelésről az I. nevelési tárgyú értekezleten a következő célkitűzéssel: A magyar vezetőszerere hivatott a Dunamedencében, ezért a magyar önértetnek van alapja, mert sem a múltban, sem a jelenben nem koldulta a független magyar életet, hanem keményen megarcolt érte.

Kecskeméti gimnáziumok 1944-45-ben

A szovjet városparancsnok november 3-ikai rendeletével az iskolákban a tanítás megkezdését elindította.

Nehéz volt eleinte a rendeletnek eleget tenni, mert a háború alatt a város valamennyi iskolaépületét igénybevétték katonák elszállásolására, kórházi vagy raktári célokra. Az összes iskolák, elemi, közép- és szakiskolák az Ókollégiumban, abban a két tanteremben kezdték meg működésüket, amelyet a nevelők a kislétszámú (20-22) növendékekkel rendbehoztak s tanításra alkalmassá tették. Egyik tanterem az elemi iskoláé volt, a másik a közép- és szakiskolák közös terme volt. Fricsay Ferenc akkori népművelési titkár pontos jelentése szerint november első napjaiban a növendékek létszáma mindössze 22 volt. December 2-iki jelentéséből viszont az tűnik ki, hogy a növendékek száma igen megnövekedett, itt már 466 tanulóról tesz említést. Újabb tantermekre volt szükség. Újból a tanárookra, nevelőkre s a növendékekre várt az a feladat, hogy az elhagyott nagyobb épületeket, magánházakat rendbehozzák s tanteremmé alakítsák át, egyúttal a tél beállta előtt a szükséges tűzifát is beszerezzék. December 10-én a 79 gimnáziumi tanuló már különvált az elemi iskolai növendékseregtől, amely ekkorra 622-re növekedett, s gimnáziumi tanulók számára a Batthyány utcai sarokházat, az ún. Hammarschmied házat jelölték ki szállás helyül. Rövid ideig való itt tartózkodás után december 14-én létrejött a 4 gimnáziumból (ref. fiú és leány, r. k. leány és piarista gimn.) az Egyesített Gimnázium. Mivel a növendékek létszáma napról-napra emelkedett, a régi zárda Czollner téri emeletes épületébe költözött az Egyesített Gimnázium, s itt tartózkodott 1945. június 30-ig.

1945 szeptemberében az Egyesített Gimnázium megszűnt, a r. k. leánygimnázium maradt a régi Czollner téri épületben, a ref. leánygimnázium a Kaszap utcai tanítónőképzőben kezdte meg működését a ref. fiúgimnáziummal együtt. Mindenképpen nehéz volt a helyzet, semmi segédeszköz nem volt, tankönyvekkel legtöbbször a tanárok sem rendelkeztek. Csak jegyzetek alapján, s a jegyzeteket készítve folyhatott a tanítás, természetesen váltakozó rendszerrel. De az újjáépítés kezdetét vette, városunk intézményeinek tatarozása lassan sorra került.

A Bányai születése

A demokratikus fejlődés igen nagy eredménye volt az iskolák államosítása. 1948-ban a református leány és a római katolikus leánygimnázium egyesült, s Gabala Ibolya igazgató vezetése alatt mint Áll. Szenczi Molnár Albert Leánygimnázium működött tovább. Az iskola az állami iskolák között is kiemelkedett gyors fejlődésével Gabala Ibolya távozása után Jánossy Kálmán építette tovább a minden tekintetben megerősödött intézményt. Jánossy igazgató saját kérelmére félév múlva visszakerült régi állomáshelyére Nagykőrösre. Utána dr. Simon László kapott 1950. január hóban megbízást az iskola vezetésére. Az új igazgató nagy energiával, ambícióval építette, szépítette az egyre jobban megerősödő leánygimnáziumot. Kormányunk kultúrpolitikájának az eredményeként egyre több munkás, paraszt származású tanuló talált otthonra a Szenczi Molnár Albert Leánygimnáziumban. A nagy állami támogatás lehetővé tette az intézet hiányos felszerelésének a pótlását, szertárak, könyvtárak, térképtárak fejlesztését. A tantermek hideg cement padlóját parkettel cserélték ki, s a rosszul fűthető vaskályhák helyébe jól

fűthető hatalmas cserépkályhákat állítottak. A több mint 500 személyt befogadó díszterem fűthetővé tételére és parkettázására, a város legnagyobb kultúrtermévé változtatta.

1953-ban Szenczi Molnár Albert helyett iskolánk névadójának Bányai Júliát választotta. Bányai Júlia hazafias eszménye lehet sokkal inkább a növendékeknek, mint az előző névadó, Szenczi Molnár Albert.

Bányai Júlia az 1848/49-es szabadságharcot férfiruhában küzdötte végig, a hazafias hőstettek egész sorát vitte véghez Bem tábornok mellett Erdélyben. Az iskola benépesedése óriási méreteket öltött az előbb már említett kultúrpolitika miatt, továbbá az általános színvonal minden téren való emelkedése szinte kötelezővé teszi a gimnázium elvégzését, amennyiben a pályaválasztásoknál s a termelőmunkában is szinte kívánatos az általános gimnázium elvégzése.

Így erősödött meg leánygimnáziumunk 1954-től kezdve, amikor 3, később 6, az utolsó 2 évben 5 első osztályt nyitottunk.

1958 augusztusában a Debrecenbe távozó dr. Simon László helyett dr. Bán Erviné igazgató vette át az intézet vezetését.

Az 1958/59-es tanévben iskolánk 18 tanulócsoporthozra növekedett, tanulóinak létszáma meghaladta a 700-at.

A távoli tanyákról, vidékről bejárni nem tudó növendékek számára létesült az intézettel kapcsolatos Leánykollégium, amely legkorszerűbb berendezésével minden vonalon segítségére lehet a tanulni vágyó növendékeknek.

Az iskola hatalmas arányú fejlődése szükségessé teszi az intézet tantermeinek, szertárainak, előadótermeinek állandó növelését.

részlet **Baltás Gézáné dr.** tanár írásából

A Bányai Júlia név választásának dokumentumai

Kecskeméti Szenczi Molnár Albert
Leánygimnázium

Tárgy: Az iskola nevének megváltoztatása
Melléklet: 2 darab

Bács-Kiskun V. M. Tanácsa V. H. X. Oktatási Osztálya

Kecskemét

Mellékelten tisztelettel felterjesztem az iskolai DISZ-szervezet kérelmét és Bányai Júlia életére vonatkozó adatokat az iskola névváltoztatása ügyében és kérem, hogy ezek alapján szíveskedjenek a Párt és a Minisztérium döntéséről értesíteni.

Kecskemét, 1953. április 8.

Dr. Simon László
igazgató

(A DISZ szervezet kérelme nem lelhető fel)

Pálffy Ilona: Nők a magyar függetlenségért c. a Magyar Történelmi Társulat kiadásában 1952-ben megjelent könyv alapján.

91. old. „Bányai Júlia is az erdélyi harcokban tűnt ki. Bányai Júlia 1824-ben Vízaknán született. Apja a kincstári sóbánya munkása volt. Júliára a szegény leányok sorsa várt. Két és fél évig volt szolgálója Splényi bárónőnek. Hogy függetlenebb életet teremtsen magának, műlovarnőnek ment. 1847-ben külföldre készült, legalábbis útlevelet kért. A bécsi hatóságok megkérdezték szülővárosának elöljáróit: adható-e útlevél Bányai Júliának. A válasz az volt, hogy a kérdéses személy városunkban sokkal érdektebb, mint hogy útlevél néki bárhova ne adathassék, mivel sem adót nem fizet, sem semmiféle egybekötötetése nincs.

Bányai hamarosan felhagyott a cirkuszi pályával; egy szegény ügyvéddel kötött házasságot. Közben kitört a forradalom, megindult a szabadságharc. Férje Sárossy Gyula néhány hónap múlva meghalt. Júlia az ő neve alatt jelentkezett a Nagyváradon alakított 27. zászlóaljba. Déva alá már mint őrmester érkezett. A piski csatában gránát sebesítette meg a lábát, de nem súlyosan. Néhány napi pihenés után Sárossy Gyula - Bányai Júlia - tovább harcolt. Zalanta környékén elfogta az ellenség 12 élelmet szállító szekerét, amiért külön dicséretet kapott. Gyulafehérvár ostrománál harmadmagával ártalmatlanná tett egy osztrák őrnagyot, aki állandóan kijárt a várból kémkedni. A császáriak az őrnagy segítségére siettek, de nem tudták kiszabadítani tisztjüket. A közelharcban Bányai mellét két szuronyszúrás érte; sikeres vállalkozásáért hadnaggyá nevezték ki. A sebesült Bányai hadnagy nem maradt el a seregtől; visszavonulás során újabb sebet kapott; egy gránát a hátát érte. Felgyógyultan Kazinczy ezredes seregébe került, amely a cári túlerővel szemben nem tudta tartani Kolozsvárt. A visszavonulást Bányai fedezte. Már csak a szekerek voltak hátra, köztük a tábor pénztárát vivő szekér. A kozákok beérték a visszavonulókat. Bányai felvette a túlerővel a harcot. Egy kozákokat levágott, többeket harcolva feltartóztatta. A szekereknek volt idejük elvonulni; a pénztáros a tábor 22 ezer forintjával megmenekült az elfogástól. Az elgyengült hadnagy azonban lezuhant a patak vizébe. A kozákok már halottnak hitték, nem törődtek vele, a visszavonulókat üldözték. Bányai egész nap a patakban feküdt; éjszaka a búza között bujkálva kikerülte a cári csapatokat, lovat szerzett és utolérte a seregét. Megérdemelte a főhadnagyi kinevezést.

A tábor Zsibóra vonult. Erdélyt előzönlötte a cári túlerő. A honvédek Bem apóban reménykedtek. Bem azonban Kossuth hívására augusztus 7-én Lugosra sietett, hogy az áruló Görgey helyett átvegye az egész magyar hadsereg parancsnokságát. De már késő volt. Augusztus 13-án Görgey letette a fegyvert. Bemnek nem maradt ideje új sereg szervezésére. Még elérte, hogy a cár csapatai kivonuljanak Déváról, de augusztus 28-án ő is kénytelen volt feladni a reménytelen harcot.

Zsibón, Észak-Erdélyben a legkülönbözőbb hírek keringtek, de biztosat nem tudott senki. Valakinek vállalkozni kellett, hogy az orosz seregeken keresztül hatol s megtudja: hol van Bem, és mik a tervei. Sárossy főhadnagy - Bányai Júlia - vállalkozott, hogy női ruhában végrehajtsa ezt a feladatot.

A legrövidebb idő alatt járta meg az utat Zsibó és Déva között. Déváról azzal a lesújtó hírrel érkezett, hogy Bem már nincs Erdélyben. Az Erdélyben elszórt honvédcsapatok is kénytelenek voltak felhagyni a harcot. Sárossy főhadnaggyot még a fegyverletétel előtt századosná nevezték ki. Bányai Júlia honvédszázados azt remélte, hogy Bem újra csapatokat szervez Törökországban, ezért kiszökött az országból. Sietett Bemhez. Törökországban a magyar menekültekhez csatlakozott s az elnyomás elleni mozgalomból is részt vállalt.”

118. old. „1851-ben a belső ellenállás erőinek egyesítését Makk József ezredes vette kezébe.

Kiment Törökországba, Kiutachiába és meggyőzte Kossuthot, hogy a mozgalom feltétlen sikerre vezet. A császáriak kémszolgálatára azonban már kezdettől figyelemmel kísérte a Makk-mozgalmat, melynek leplezéséhez fizetett ügynökök, provokátorok is segítettek. 1852-ben aztán egymást érték az elfogatók és a következő évben a vezetők legyilkolása, a résztvevők bebörtönzése.

A mozgalmat lelkes nők serege támogatta. Bányai Júlia 1850 és 1853 között többször járt Magyarországon, kiáltványokat hozott az országba, részt vett a törökországi menekültek s az itthoni szervezők kapcsolatainak kiépítésében, fenntartásában. Románia felől egészen Nagyváradig járta Erdélyt és széles női kalapjában rejtve hordta szét az elnyomás ellen harcra buzdító felhívásokat."

Dr. Simon László
igazgató

Kecskeméti Állami Bányai Júlia Leánygimnázium Évkönyve az 1960-61. tanévről

Osztálykirándulások 1960-61-ben

A tanév folyamán az alábbi időben a következő osztályok rendeztek tanulmányi kirándulásokat.

- 1960 augusztusában a IV. d osztály Csáky Klára osztályfőnök vezetésével 11 napos kirándulást tett Pécsre és környékére. Gyalogtúrák: Zsidóvölgy Kőlyuk barlang, Melegmányi völgy, Tettye. Siklóásra és Harkányfürdőre vonaton, Abaligetre, Sikondára autóbusszal. Megismerkedtek az ókori Sophiane történelmi emlékeivel is. (kísérő tanárok Bölcs István és Bölcs Istvánné)
1960. október 15-20-ig a IV. c osztály Bölcs István tanár vezetésével dunántúli körutakat tett. Útvonal: Budapest - Visegrád - Esztergom - Győr -Fertőd - Sopron - Kőszeg - Szombathely - Seinál - Sümeg - Tapolca - Keszthely - Hévíz - Badacsony - Tihany - Balatonfüred - Veszprém - Székesfehérvár - Sztálinváros (kísérő tanár Bölcs Istvánné).
1960. október 17-én az I. b osztály Kálmán Lajosné osztályfőnök vezetésével Szarvasra.
1961. április 15-18-ig a III. c osztály Fojtik Eszter osztályfőnök vezetésével a Mecsekbe. Megtekintették a város történelmi nevezetességeit, a Mecsek természeti szépségeit, Siklós várát és Harkányfürdőt.
1961. május 2-án a III. d osztály Dr. Baltás Gézáné osztályfőnök vezetésével Szegedre. Megtekintették a szalámi- és paprikagyárat, s a város nevezetességeit.
1961. május 2-án a III. e osztály Mester Barnabásné osztályfőnök vezetésével Szegedre. Megtekintették a város nevezetességeit, a Tisza - Maros torkolatát. A Tisza földrajzi viszonyait tanulmányozták.
1961. május 9-én a III. b osztály Gyönyör Tekla osztályfőnök vezetésével Szegedre. Megtekintették Juhász Gyula, Móra Ferenc, Tömörkény István és Dankó Pista sírját, azután a textilkombinátot, a Tudományegyetem anatómiai intézetét és a város nevezetességeit.
1961. május 10-12-én a II. a osztály Dr. Sármási Jenőné osztályfőnök vezetésével körutazást tettek: Budapest - Tokod - Esztergom - Visegrád -Dobogókőre.
1961. május 12-13-án a II. c osztály Kiss Ferenc tanár vezetésével Visegrád - Esztergomba.
1961. május 13-14-én a II. d osztály Hadi Istvánné osztályfőnök vezetésével Budapestre és környékére.
1961. május 15-én az I. e osztály Ember Jánosné osztályfőnök vezetésével Szarvasra.
1961. május 17-én az I. b osztály Kálmán Lajosné osztályfőnök vezetésével Szegedre.
1961. június 20-23-án a III. a osztály Bába Viktória vezetésével Sztálinváros - Balaton - Budapestre.
1961. június 28-tól július 5-ig a II. e osztály Molnár Sándor osztályfőnök vezetésével a Bükk hegységbe és Aggtelekre.

Háztartási gépkezelő és villanszerelési szakkör

A szakkör 1960. október második felében kezdte meg működését. Tagjai csak IV. osztályos tanulók. Szakköri foglalkozások minden hónapban kétszer voltak, kéthetenként kétórás időtartammal.

A szakkör célja az volt, hogy a tanulók a legalapvetőbb szerelési munkákat (szigetelések, kapcsolók, konnektorok, villásdugó szerelése) és ennek alapján bonyolultabb kapcsolási feladatokat végezzenek el (csillárkapcsolás, lépcsőházi kapcsolás, szállodai kapcsolás). A szakköri foglalkozásokon készítették olyan kapcsolási táblákat, amelyeket a negyedikes fizika gyakorlati órákon felhasználnak. A második félévben foglalkoztunk egyszerű háztartási elektromos berendezések javításával.

A szakkör megindulása jelentős anyagi befektetést igényelt, szerszámok, valamint a fenti munkával kapcsolatos szerelési anyagok beszerzése miatt. Az iskola ezt a támogatást biztosította.

Hadi Istvánné
szakkör-vezető

Konzervipari gyakorlatok

Iskolánk I. a osztálya (44 tanuló) konzervipari gyakorlatokon vett részt a Kecskeméti Konzervgyár I. sz. telepén.

Szombatonként jártunk ki a gyárba. Kétórás elméleti oktatás után következett a gyakorlati munka: hagymaválogatás, uborkakonzerválás, befőtt kiszerelés, csomagolás stb. A konzervipari gyakorlat foglalkozás jellegénél fogva közel áll a leányokhoz. Így a tanulók többsége meg is szerette ezt a munkát.

Külön köszönet illeti a konzervgyár igazgatóságát, mérnökeit, valamint Cseke Mária technikust, akik minden segítséget megadtak, hogy a kezdeti nehézségeket leküzdjük.

Tanulóink az első évben jól elsajátították a legfontosabb fizika-kémia alapfogalmakat, valamint a konzervipar alapvető munkafolyamatait.

A gyakorlatok rendje rövid idő alatt megszilárdult, így az első év alapján bizakodva nézünk a következő iskolai év elé.

Csupor István
tanár

Ezeregyszáz tanulóink is volt Bányai Júlia Gimnázium és Egészségügyi Szakiskola

Iskolánk Bács-Kiskun megye legnagyobb vegyes (gimnázium és szakközépiskola) iskolája. Elődei leányiskolák voltak, így genealógiáját csak a múlt század második feléig tudja visszavezetni. Kecskeméten a nőnevelés gondolatát az itt tanuló Jókai egyik jogakadémiai tanára, Tomori Szabó Sándor vette föl 1840-ben, a megvalósulásra azonban csak a szabadságharc bukása után került sor. 1855-től egy magánintézet működött, amit csakhamar támogatásban részesített a református egyház, sőt 1861-től a város is. Ebből fejlődött ki 1875-től az állami polgári leányiskola (ma Zrínyi Ilona Általános Iskola), amely a város első - bár csak az akkori szemszögből nézve - középfokú női oktatási intézménye volt.

Jóval később, csak az első világháború alatt nyílt meg a leánytanulók előtt az a lehetőség, hogy a mai értelemben vett, érettségivel végződő középiskolába járhassanak: az „Angolkisasszonyok” rend-

jének római katolikus leánygimnáziumában (Czollner tér) az 1924/15-ös tanév végén volt az első érettségi vizsga. Bár ez az iskola eléggé nyitott volt, felvett más vallású leányokat is, az ősi iskolai hagyományokkal rendelkező református egyház 1927-től saját leánygimnáziumot hozott létre, amely az 1912-ben elkészült Újkollégiumban kapott helyet. A második világháború alatt mindkét iskola igen válságos helyzetbe került, visszafejlődött, elhelyezési gondokkal küszködött, majd 1944 decemberétől a kétféle vallású leány- és fiúgimnáziumból létrejött az ún. Egyesített Gimnázium. De csak ebben a rövidített tanévben állott fönn, a következő tanévtől a gimnáziumok szétváltak, s a református leánygimnázium 1947 őszén visszaköltözhetett az Újkollégiumba, ahol a lakhatóság legelemibb feltételei voltak csupán biztosítva, a könyvtár, a szertári felszerelés és az egyéb berendezés szinte teljesen elpusztult. Az új iskola-rendszernek megfelelően az iskola négy alsó osztálya fokozatosan általános iskolai felső tagozattá vált. 1948-ban, az államosításkor a református és a katolikus leánygimnázium egyesült, és mint Állami Szenczi Molnár Albert Leánygimnázium működött tovább. Jelentős állami támogatással kiépültek a szertárak, a cementpadlóra parketta került, a vaskályhákat cserépkályhák váltották föl. 1953-ban iskolánk a Bányai Júlia nevet vette föl. Ugyanettől az évtől humán és reál osztályok mellett ének tagozat is működött mindaddig, amíg ezt a szerepet a Kodály Zoltán Gimnázium át nem vette tőlünk. A hatvanas évek elején koedukált intézetté vált iskolánk, néhány évre mezőgazdasági szakközépiskolai osztályokkal bővült, s elérte eddigi történetének legnagyobb létszámát, több, mint ezeregyszáz tanulója volt. Mai épületünkbe 1966 őszén költöztünk be, de csakhamar vissza kellett menni az Újkollégiumba, mert ezt kórház céljára vették igénybe.

1970 januárja óta vagyunk itt ismét, ebben a 12+4 tantermesre tervezett épületben immár 20 osztállyal. 1970-től az általános tantervű osztályok mellett kémia-biológia, valamint német-angol tagozatos osztályok működtek a jelenlegi fakultációs osztályok bevezetéséig. 1972-től pedig - az egészségügyi középáderek utánpótlásának biztosítása céljából - egészségügyi szakközépiskolai osztályokat is oktattunk.

Beke József írása 1972-ből

ISKOLAI ÉRTESÍTŐ

a Bányai Júlia Gimnázium 1980-as éveiről

Az egészségügyi szakközépiskola működésének rövid története (1972 - 1986)

Az egészségügyi szakközépiskolai képzés 1972-ben indult a Bányai Júlia Gimnáziumban Fischer István, akkori igazgató szervezésében. Én (Mészáros Lászlóné szakoktató) a szakmai oktatást, annak megszervezését és az elsőként induló osztály osztályfőnökségét kaptam feladatul. Az orvostanárokkal mellett 1973-tól Mag Józsefné, majd dr. Gréczy Imréné és Kiss-Szabóné Petri Zsuzsanna szakoktatók segítették a szakmai munkát.

A képzés célja az általános és szakmai műveltség megszerzése volt. A közismereti tárgyakat a gimnázium tanárai, a szakmai tárgyakat orvos óraadók és a fent említett egészségügyi szakoktatók tanították.

A gyakorlati órákat kezdetben az Egészségügyi Szakiskola kölcsönként gyakorlótermében tartottuk, majd később a szenespince melletti alagsori tanteremben szűkös tárgyi feltételek birtokában, de igen nagy érdeklődés közepette.

Érdekelte a tanulókat a szakmai tananyag, de a képzés maga a gimnázium tanárainak is új, érdekes és talán egy kicsit hasznos is volt. Többségük tanított a szakközépiskolai osztályokban. Gyakran

hívtak minket szakoktatóknak, vagy az orvostanárokat a gimnáziumi osztályok osztályfőnöki óráira, az egészségügyi témák megtartására. A honvédelmi napok egészségügyi programját is a mi, és a szakközepes diákjaink segítségével oldották meg.

Az oktatás feltételeinek javítása nagyban köszönhető Brenyó Mihály igazgató működésének, Beke József igazgatóhelyettesnek és a mindenkori iskolavezetésnek.

Az orvostanárokat is megszerette a tantestület és szívesen fogadták őket az iskolában, ennek köszönhető, hogy többen közülük törzsgárdatagoknak számították.

A 14 év alatt az alább felsorolt orvoselőadók tanítottak az egészségügyi szakközépiszkolai osztályokban:

Dr. Balogh Gizella	Dr. Koncz István
Dr. Bíró Balázs	Dr. Kovács Gyula
Dr. Bordás Ferenc	Dr. Lesznyák József
Dr. Dinka Tibor	Dr. Mohay András
Dr. Faragó Ferenc vegyész-mérnök	Dr. Schmidt Ilona
Dr. Faragó Katalin	Dr. Szabadi András
Dr. Földi Mária	Dr. Szita Gyöngyi
Dr. Gréczy Imre	Dr. Tóth György
Dr. Gyenes Vilmos	Dr. Vágó Ildikó mikrobiológus
Dr. Kalmár Sándor	Dr. Zsámboki János
Dr. Kara József	

A szakfelügyeletet dr. Benedicht János, dr. Szikulya Lóránd és dr. Bakóczy László látta el.

Összesen 391 tanuló tett érettségi + szakmai képesítő vizsgát ottani működésünk alatt. (Pályairányulásukat a mellékelt táblázat mutatja.)

A táblázatból is kitűnik, hogy pályára, hivatásra nevelő munkánk eredményes volt, hiszen a tanulók nagy része az egészségügyben vállalt munkát, illetve szakirányban tanult tovább.

Ezúton is köszönjük a tanároknak, osztályfőnököknek és az iskola igazgatóságának, hogy 1986-ig munkánkat segítették a szakközépiszkola célkitűzésének megvalósítása érdekében.

Köszönjük, hogy a gimnázium tantestületének 14 éven át tagjai lehettünk.

Egészségügyi Szakközépiszkola fontosabb adatai 1980 - 1986 között

	1980/81.	1981/82.	1982/83.	1983/84.	1984/85.	1985/86.
Osztályok száma	2	2	2	1	1	1
Érettségizett diák	48	43	53	33	30	33
Továbbtanulásra jelentkezett	11	5	16	12	5	13
Egyetemre, főiskolára felvett	9	3	10	5	5	8
Ebből: egészségügyi irányba	2	1	5	3	–	5

Egészségügyi Szakközépiskolában végzetek pályairányulása 1976 és 1986 között

Év	Osz- tály	Továbbtanul eü.	nem eü.	Munkát vállal eü.	nem eü.	Összes végzett tanuló	Osztályfőnök
1976.		10	2	19	1	32	Mészáros Lászlóné
1977.		6	3	21	2	32	Bajtai Mária
1978.		2	1	22	2	27	Csermus Lászlóné
1979.		1	–	24	1	26	Faragó Magdolna
1980.		2	–	31	–	33	Dr. Sármasi Jenőné
1981.	IV.D	1	3	15	1	20	Csermus Lászlóné
	IV.E	–	4	18	7	29	Mag Józsefné
1982.	IV.D	2	1	17	1	21	Mészáros Lászlóné
	IV.E	–	1	13	7	22	Kovács Tiborné
1983.	IV.D	6	–	15	6	27	Kurucz Gézáné
	IV.E	2	2	19	3	26	Vágó Judit
1984.		3	4	23	3	33	Jankay Éva
1985.		3	2	22	3	30	Horváth Kázmérné
1986.		5	3	20	5	33	Mag Józsefné

Mészáros Lászlóné
egészségügyi szakközépiskolai szakoktató

Tanáraink voltak

Igazgatók:

Gabala Ibolya, Jánossy Kálmán, Dr. Simon László, Dr. Bán Ervinné, Fischer István, Brenyó Mihály

Akikről tudjuk, hogy a Bányai Júlia Gimnáziumban tanítottak:

Adamik Ferenc	Herczegh Adolf	Péter Lászlóné
Bába Viktória	Homoki Györgyné	Pozsgai Imréné
Baky Lajos	Horváth Katalin	Rab Dénes
Balázs Mátyásné	Horváth Kázmérené	Radnai Antal
Balog Edina	Hőrig Katalin	Dr. Rebek Lőrincné
Baltás Dániel	Huszka Márta	Rési Jánosné
Dr. Baltás Gézané	Kálmán Lajosné	Retkes Anna
Dr. Bán Ervinné	Károlyfalvi József	Sándor Erzsébet
Báron László Lajosné	Dr. Katona Piroska	Dr. Sárkány Ernőné
Bathó István	Kelemen György	Dr. Sármási Jenőné
Dr. Beke Ida	Kereckeai Elekné	Dr. Simon László
Beke József	Dr. Ketzán Ivánné	Szabadi Sándorné
Beke Józsefné	Kiss Ferenc	Szabó Csilla
Bóka Papp Mária	Kiss Lajosné	Dr. Szabó Elek
Boskó Imola	Kiss Szabóné Petri Zsuzsanna	Szabó Ilona
Bölcs István	Dr. Kollányi Teréz	Szabó Józsefné
Bölcs Istvánné Berkes Anna	Kósa Károlyné	Szabó Miklós
Burián Éva	Kovács Gergely	Dr. Szabóné Aradi Mária
Butsi Istvánné	Kovács Istvánné	Szabó Sándor
Csáky Klára	Kovács Katalin	Szabóné Fricska Anna
Csernus Lászlóné	Kovács Pál	Szalai Sándor
Csoma Mária	Kovács Rita	Szász Antal
Dr. Csupor István	Kovács Tiborné	Székely Jánosné
Dankó Géza	Krajcsovicz Mihályné	Szekér Endréné
Deim Sára	Kurilla Márta	Széles Judit
Ember Jánosné	Kurucz Géza	Dr. Széles Lajosné
Faragó Magdolna	Kurucz Gézané	Dr. Szenáki Jánosné
Fazekasné Kary Tünde	Dr. Lestár Béláné	Szilágyi Tiborné
Fekete Antalné	Leviczki József	Szirmai Mónika
Dr. Feketéné Kordé Katalin	Dr. Losonczi Mihályné	Szöts Rudolf
Fischer István	Lőrincz Béla	Dr. Sztanojev Györgyné
Dr. Fodor Istvánné	Maczkó Gézané	Dr. Tapasztóné Perlaki Magdolna
Fojtik Eszter	Mag Józsefné	Dr. Tiszavölgyi Kinga
Gálambos Péter	Mester Barnabásné	T. Nagy Ferencné
Galgóczy Anna	Mészáros Lászlóné	Tornyai Jenő
Dr. Gátay Ferencné	Mészáros Zsófia (Juhász Lászlóné)	Tóth Ágnes
Gémes Anna (Dr. Kardos Józsefné)	Molnár Sándor	Tóth Viktor
Dr. Gréczy Imréné	Nagné Kasza Irén	Tritz Egon
Gurabi Gyuláné	Nulinek Jenőné	Ujlakyné Szűcs Éva
Gyönyör Tekla	Nyerges György	Urbán Sándorné
Györgyiné Koncz Judit	Nyulászné Homoky Katalin	Varga Mária
Gyulai Antalné	Oláh Lajos	Dr. Varga Sándorné
Dr. Gyurkovics Istvánné (Pallos Erzsébet)	Omlósi Margit	Vass Albin
Hadi István	Óvári Lajos	Verasztó Ferencné
Hadi Istvánné	P. Kovács Istvánné	Zemplényi Gyula
Hamza Győzőné		Zsírosné Kis Ilona

A MAI BÁNYAI

A Bányai Júlia Gimnázium tantestületének tagjai az 1998/99. tanévben

Badó Zsolt	matematika	Badó Zsolt
Bajtai Mária	magyar-orosz	Bajtai Mária
Bakk János	matematika-fizika	Bakk János
Bella Rózsa	biológia-rajz	Bella Rózsa
Borsos Ferenc	matematika-fizika-technika	Borsos Ferenc
Borsos Katalin	biológia-kémia-humánökológia	Borsos Katalin
Borzákné dr Nacsá Mária	történelem-orosz	Borzákné dr. Nacsá Mária
Brenyó Mihály	matematika-fizika	Brenyó Mihály
Brenyóné Malustyik Zsuzsanna	magyar-latin	Brenyóné Malustyik Zsuzsanna
Dr Csupor Istvánné	történelem-orosz	Dr Csupor Istvánné
Dr Kiss Árpádné	biológia-kémia	Dr Kiss Árpádné
Dr Ujlaky István	történelem-földrajz	Dr Ujlaky István
Fehérné Molnár Marianna	német-orosz	Fehérné Molnár Marianna
Gudmon Veronika	magyar-francia-orosz	Gudmon Veronika
Jankay Éva	magyar-angol	Jankay Éva
Késmárki Andrásné	matematika-fizika	Késmárki Andrásné
Korsósné Jávorka Zsuzsanna	biológia-földrajz	Korsósné Jávorka Zsuzsanna
Lukács Lajos igazgató	matematika-fizika	Lukács Lajos
Magony Katalin	testnevelés	Magony Katalin
Makáry Szilvia	francia-történelem	Makáry Szilvia
Markót Mónika	német	Markót Mónika
Máthé Ildikó ig.h.	angol-orosz	Máthé Ildikó
Molnár Anna	francia	Molnár Anna
Óváriné Csabai Mária	matematika-fizika	Óváriné Csabai Mária
Pálincás Ilona	matematika-földrajz-számítástechnika	Pálincás Ilona
Pető Istvánné	pedagógia-közművelődés	Pető Istvánné
Pintérmé Major Éva	magyar-orosz	Pintérmé Major Éva
Reiss Katalin	német	Reiss Katalin
Reiterné Makra Zsuzsanna	matematika-kémia-számítástechnika	Reiterné Makra Zsuzsanna
Rezsekné Fehér Laura	történelem-angol	Rezsekné Fehér Laura
Szabó László	testnevelés	Szabó László
Szappanos Tibor	testnevelés	Szappanos Tibor
Szegediné Tóth Ildikó	ének-kóruskamagy	Szegediné Tóth Ildikó
Széki Mirella	történelem-angol	Széki Mirella
Tamás Andrásné	orosz-történelem	Tamás Andrásné
Tóth Márta	német-orosz	Tóth Márta
Tóthné Hegyvári Gabriella	angol-orosz	Tóthné Hegyvári Gabriella
Vágó Judit	történelem-orosz	Vágó Judit
Vida Józsefné	angol-orosz	Vida Józsefné
Zakar Béláné	angol-orosz	Zakar Béláné
Zöldi Kovács János ig.h.	ének-kóruskamagy	Zöldi Kovács János

Munkatársaink, akik nélkül az iskola nem működhetne:

Dékány Józsefné ételmezésvezető

Dorogi Ignácné konyhai kisegítő

Fesser Rudiné konyhai kisegítő

Goldschmidt Károlyné takarító

Gönczi Orsolya szakács

Hajnal Józsefné takarító

Jancsó Károly fűtő

Dr. Jászay Péterné munkaügyi előadó

Jónás Tiborné anyagbeszerző

Kalmár Pálné könyvelő

Király Sándorné telefonközpontos

Kiss Sándorné takarító

Kovács Éva takarító

Major Ferenc anyagbeszerző

Mák Józsefné takarító

Mészáros Józsefné szakács

Oláh István gondnok

Petrezselyem Ferencné takarító

Seres Balázs fűtő

Szabó János telefonközpontos

Szabó Jánosné takarító

Szecskó Györgyné takarító

Szijjártó Lászlóné pénzügyi előadó

Szűcs Rózsa gazdasági vezető

Tormási Sándor karbantartó

Trecskó Istvánné konyhai kisegítő

Turkevi Nagy Sándorné konyhai kisegítő

Virág Pálné iskolatitkár

5.A osztály

osztályfőnök: Brenyóné Malustyik Zsuzsanna

1. Ágoston Réka	Ágoston Réka
2. Baji Kristóf	Baji Kristóf
3. Balogh Tamás	Balogh Tamás
4. Bári Dávid	Bári Dávid
5. Bekő Katinka	Bekő Katinka
6. Birtalan Orsolya	Birtalan Orsolya
7. Bodor Bernadett	Bodor Bernadett
8. Csöbi Virág	Csöbi Virág
9. Endrődi Balázs	Endrődi Balázs
10. Faragó Emese	Faragó Emese
11. Fehér Zoltán	Fehér Zoltán
12. Fenyvesi Előd	Fenyvesi Előd
13. Galló Annamária	Galló Annamária
14. Katus Kinga	Katus Kinga
18. Kelemen Zoltán	Kelemen Zoltán
15. Keresztes Laura	Keresztes Laura
16. Kiss Márta	Kiss Márta
17. Kiss Renáta	Kiss Renáta
19. Kovács Ágnes	Kovács Ágnes
20. Krizsán Lilla	Krizsán Lilla
21. Látos András	Látos András
22. Losonczy Marcell	Losonczy Marcell
23. Marsa Pelágia	Marsa Pelágia
24. Ombodi Ildikó	Ombodi Ildikó
25. Papp Gábor	Papp Gábor
26. Rádi Viktor	Rádi Viktor
27. Sárközy Péter	Sárközy Péter
28. Sarok Ádám	Sarok Ádám
29. Szabó Ágnes Judit	Szabó Ágnes Judit
30. Szabó Dávid	Szabó Dávid
31. Szabó Tekla	Szabó Tekla
32. Szabó Zsófia	Szabó Zsófia
33. Tóth Gergő	Tóth Gergő
34. Váradi Violetta Zsuzsanna	Váradi Violetta

5.B osztály

osztályfőnök: Korszósne Jávorka Zsuzsanna

1. Ancsa Balázs	Ancsa Balázs
2. Benkó Júlia	Benkó Júlia
3. Brindza Nóra	Brindza Nóra
4. Dovydénas Ilona	Dovydénas Ilona
5. Farkas Kinga Ágnes	Farkas Kinga Ágnes
6. Gáti Krisztina	Gáti Krisztina
7. Gogolák Attila	Gogolák Attila
8. Györfly Kornélia	Györfly Kornélia
9. Hegedűs Luca	Hegedűs Luca
10. Kása Melinda	Kása Melinda
11. Király Csaba	Király Csaba
12. Kósa Andrea	Kósa Andrea
13. Laczkó Ákos	Laczkó Ákos
14. Marsa Pál	Marsa Pál
15. Menyhei Zoltán	Menyhei Zoltán
16. Molnár Bernadett	Molnár Bernadett
17. Molnár Máté	Molnár Máté
18. Molnár Nóra	Molnár Nóra
19. Mrena István	Mrena István
20. Nagy Zsolt	Nagy Zsolt
21. Soós Péter	Soós Péter Levente
22. Rojik Tamás	Rojik Tamás
23. Schwaiger Csaba	Schwaiger Csaba
24. Szabó Elza	Szabó Elza
25. Szabó Szilvia	Szabó Szilvia
26. Szegény Judit	Szegény Judit
27. Szórád Eszter	Szórád Eszter
28. Tege Réka	Tege Réka
29. Toókos Tímea	Toókos Tímea
30. Tóth Bettina	Tóth Bettina
31. Udvari Péter	Udvari Péter
32. Varró Virág	Varró Virág
33. Zetkó Adrienn	Zetkó Adrienn

6.A osztály
osztályfőnök: **Bella Rózsa**

1. Berki László	Berki László
2. Brindza Attila	Brindza Attila
3. Décsey Dóra	Décsey Dóra
4. Dolog Anett	Dolog Anett
5. Gúth Rita	Gúth Rita
6. Heibl Ágnes Ulrika	Heibl Ágnes Ulrika
7. Kovács Krisztián	Kovács Krisztián
8. Kövecz Ildikó	Kövecz Ildikó
9. Krizsán Hajnalka	Krizsán Hajnalka
10. Lukácsi Edit	Lukácsi Edit
11. Mácsai Zsófia	Mácsai Zsófia
12. Madács Márk	Madács Márk
13. Miskuly Miklós	Miskuly Miklós
14. Molnár Zsolt	Molnár Zsolt
15. Németh Bertalan	Németh Bertalan
16. Papp Szilvia	Papp Szilvia
17. Puchardt Edina	Puchardt Edina
18. Roza Orsolya	Roza Orsolya
19. Sándor Melinda	•••••
20. Sikó Lóránt	Sikó Lóránt
21. Sohajda Zsófia	Sohajda Zsófia
22. Surányi Petra	Surányi Petra
23. Szabó Máté	Szabó Máté
24. Szalay Andrea	Szalay Andrea
25. Tari Zsolt	Tari Zsolt
26. Tigyi András	Tigyi András
27. Tóth Alexandra	Tóth Alexandra
28. Tóth Gergő	Tóth Gergő
29. Tuskó Krisztina	Tuskó Krisztina
30. Váradi Zsolt Gyula	Váradi Zsolt Gyula
31. Végh Ádám	Végh Ádám
32. Walla Ádám	Walla Ádám

6.B osztály
osztályfőnök: Szedeginé Tóth Ildikó

1. Barcza Dóra	Barcza Dóra
2. Beke Dóra	Beke Dóra
3. Borzák Anna	Borzák Anna
4. Czeróczi Claudia	Czeróczi Claudia
5. Csorba Krisztina	Csorba Krisztina
6. Donauer Zoltán	Donauer Zoltán
7. Fehér László Andor	Fehér László Andor
8. Fehér Viktor	Fehér Viktor
9. Gaszner Janka	Gaszner Janka
10. Hatos Enikő	Hatos Enikő
11. Hazafi Tibor	Hazafi Tibor
12. Hegedűs Zoltán	Hegedűs Zoltán
13. Illés Gergely	Illés Gergely
14. Juhász Gyula	Juhász Gyula
15. Kemény Enikő	Kemény Enikő
16. Kovács Melinda	Kovács Melinda
17. Kökény Tibor	Kökény Tibor
18. Krasnyánszki László	Krasnyánszki László
19. Kutasi Gyöngyvér	Kutasi Gyöngyvér
20. Mátyás Gyula	Mátyás Gyula
21. Mészáros Eleonóra	Mészáros Eleonóra
22. Nagy Gábor	Nagy Gábor
23. Noszkai Anett	Noszkai Anett
24. Pataki Anita	Pataki Anita
25. Praksch Ádám	Praksch Ádám
26. Praksch András	Praksch András
27. S. Juhász Adrienn	S. Juhász Adrienn
28. Schiszler Roland	Schiszler Roland
29. Sirkó Martina	Sirkó Martina
30. Somogyi Csizmazia Dóra	Somogyi Cs. Dóri
31. Szabó Vi ət	Szabó Vi ət
32. Tarjányi Zoltán	Tarjányi Zoltán
33. Varga András	Varga András
34. Varga Tamás	Varga Tamás

7.A osztály
osztályfőnök: Késmárki Andrásné

1. Ábrahám Tamás	Ábrahám Tamás
2. Balázs Kinga	Balázs Kinga
3. Bitay Zsolt	Bitay Zsolt
4. Borda Bence	Borda Bence
5. Deák Anikó	DEÁK ANIKÓ
6. Dongó Tímea	Dongó Tímea
7. Dovydeinas Katalin	Dovydeinas Katalin
8. Erdősi Anna	Erdősi Anna
9. Felföldi Bea	Felföldi Bea
10. Horti Anikó	Horti Anikó
11. Hrutka Anita	Hrutka Anita
12. Iványi Tünde	Iványi Tünde
13. Kecskés Dóra	Kecskés Dóra
14. Kerekes Kolos	Kerekes Kolos
15. Laczkó Marina	Laczkó Marina
16. Látos Csilla	Látos Csilla
17. Masa Tibor	Masa Tibor
18. Medgyesi Ágnes	Medgyesi Ágnes
19. Nagy Boglárka	Nagy Boglárka
20. Pető Ferenc	Pető Ferenc
21. Réger Zsófia	Réger Zsófia
22. Sárközy András	Sárközy András
23. Simon Péter	Simon Péter
24. Süveges Tamás	Süveges Tamás
25. Tantó Zoltán	Tantó Zoltán
26. Tóth Orsolya	Tóth Orsolya
27. Tukacs Emánuel	Tukacs Emánuel
28. Ujlaky Éva	Ujlaky Éva
29. Vágó Ágnes	Vágó Ágnes
30. Véték Attila	Véték Attila
31. Zsigó Blanka	Zsigó Blanka
32. Zsuga Sándor	Zsuga Sándor

7.B osztály
osztályfőnök: Dr. Ujlaky István

1. Balogh Orsolya	Balogh Orsolya
2. Bartus Nóra	Bartus Nóra
3. Bélei Rita	Bélei Rita
4. Bíró Alex	Bíró Alex
5. Czakó Péter	Czakó Péter
6. Endrődi Péter	Endrődi Péter
7. Fekete Imre	Fekete Imre
8. Gaszner Márton	Gaszner Márton
9. Gyapai Tímea	Gyapai Tímea
10. Harmath Szabolcs	Harmath Szabolcs
11. Horváth Bettina	Horváth Bettina
12. Horváth Erika	Horváth Erika
13. Ivánovics Petra	Ivánovics Petra
14. Kemény Ágnes	Kemény Ágnes
15. Kiss Endre	Kiss Endre
16. Korsós Ákos	Korsós Ákos
17. Kósa Mariann	Kósa Mariann
18. Kovács Ágnes	Kovács Ágnes
19. Kovács Péter	Kovács Péter
20. Lakner Nóra	Lakner Nóra
21. Maár Adrienn	Maár Adrienn
22. Mazák Csaba Tamás	Mazák Csaba Tamás
23. Mihályka Zsuzsanna	Mihályka Zsuzsanna
24. Mócza Attila	Mócza Attila
25. Nagy István	Nagy István
26. Somlai Réka	Somlai Réka
27. Szabó Krisztina	Szabó Krisztina
28. Szabó Lilla	Szabó Lilla
29. Szabó Nóra	Szabó Nóra
30. Tauber Zsuzsanna	Tauber Zsuzsanna
31. Vigh Ágnes Irina	Vigh Ágnes Irina
32. Zatykó Petra	Zatykó Petra

8.A osztály
osztályfőnök: Tóthné Hegyvári Gabriella

1. Balla Dóra	Balla Dóra
2. Benkó Laura	Benkó Laura
3. Birki Mária	Birki Mária
4. Borzák Márton	Borzák Márton
5. Csáki Szilvia	Csáki Szilvia
6. Csató Csilla	Csató Csilla
7. Cseh Zsófia	Cseh Zsófia
8. Fenyvesi Csaba	Fenyvesi Csaba
9. Gubicza Nikolett	Gubicza Nikolett
10. Gudmon Dániel	Gudmon Dániel
11. Gyenes Dávid	Gyenes Dávid
12. Kállai Judit	Kállai Judit
13. Kasza Gábor	Kasza Gábor
14. Katona Zsolt	Katona Zsolt
15. Kiss Imola	Kiss Imola
16. Koletár Marianna	Koletár Marianna
17. Krizsán Gabriella	Krizsán Gabriella
18. Lázár Marianna	Lázár Marianna
19. Madács Nóra	Madács Nóra
20. Magony Miklós	Magony Miklós
21. Nagy Miklós	Nagy Miklós
22. Nagy Petra	Nagy Petra
23. Pálincás Zoltán	Pálincás Zoltán
24. Polgár Éva	Polgár Éva
25. Reiss Tibor	Reiss Tibor
26. Soós Eszter	Soós Eszter
27. Szalai Zsuzsanna	Szalai Zsuzsanna
28. Tóth Bálint	Tóth Bálint
29. Tölgyesi Csaba	Tölgyesi Csaba
30. Udvari Etelka	Udvari Etelka
31. Vados Viktória	Vados Viktória
32. Varró Csaba	Varró Csaba
33. Vas Gergely	Vas Gergely

8.B osztály
osztályfőnök: Pintérné Major Éva

1. Bede Krisztina	<u>Bede Krisztina</u>
2. Czene Katalin	<u>Czene Katalin</u>
3. Dalmadi Lilla	<u>Dalmadi Lilla</u>
4. Danka Orsolya	<u>Danka Orsolya</u>
5. Dózsa Márta	<u>Dózsa Márta</u>
6. Fajt Ildikó	<u>Fajt Ildikó</u>
7. Farkas Nikolett	<u>Farkas Nikolett</u>
8. Fodor Anett Mária	<u>Fodor Anett</u>
9. Gurabi Dóra	<u>Gurabi Dóra</u>
10. Gyuris Péter	<u>Gyuris Péter</u>
11. Hallai Réka	<u>Hallai Réka</u>
12. Kállai Éva	<u>Kállai Éva</u>
13. Kálmán Ottó Zsolt	<u>Kálmán Ottó Zsolt</u>
14. Kardos Márta	<u>Kardos Márta</u>
15. Kern Ádám	<u>Kern Ádám</u>
16. Kiss Ildikó	<u>Kiss Ildikó</u>
17. Kiss László	<u>Kiss László</u>
18. Kothencz Ágnes	<u>Kothencz Ágnes</u>
19. Lédeczy Mónika Erzsébet	<u>Lédeczy Mónika Erzsébet</u>
20. Litter Anna	<u>Litter Anna</u>
21. Maár Györgyi	<u>Maár Györgyi</u>
22. Németh Andrea	<u>Németh Andrea</u>
23. Papp Ágnes	<u>Papp Ágnes</u>
24. Rácz Adrienn	<u>Rácz Adrienn</u>
25. Sándor Roland	<u>Sándor Roland</u>
26. Szabadszállási József	<u>Szabadszállási József.</u>
27. Szeghő Ágnes	<u>Szeghő Ágnes</u>
28. Szombati Dániel	<u>Szombati Dániel</u>
29. Vajda Lilla	<u>Vajda Lilla</u>
30. Vörös Gábor	<u>Vörös Gábor</u>

9.A osztály
osztályfőnök: Borzákné dr. Nacsza Mária

1. Bene Zsuzsanna	Bene Zsuzsanna
2. Bozsik Melinda	Bozsik Melinda
3. Csendes Mátyás	Csendes Mátyás
4. Donauer Emőke	Donauer Emőke
5. Faragó Szabina	Faragó Szabina
6. Farkas Andrea	Farkas Andrea
7. Fehér Veronika	Fehér Veronika
8. Ferencz András	Ferencz András
9. Fűrész Diána Ivett	Fűrész Diána
10. Gálfi Péter	Gálfi Péter
11. Hegedűs Tina	Hegedűs Tina
12. Hegyi- Füstös Eszter Anna	Hegyi Füstös Eszter Anna
13. Kiss Gabriella Emese	Kiss Gabriella
14. Knódel Márta	Knódel Márta
15. Kothencz Ildikó Éva	Kothencz Ildikó Éva
16. Kovács Anna	Kovács Anna
17. Molnár Tímea	Molnár Tímea
18. Müller Bernadett	Müller Bernadett
19. Nagy Gábor Lajos	Nagy Gábor
20. Őry Dávid Lajos	Őry Dávid
21. Paulik Melinda	Paulik Melinda
22. Pintér Magdolna Anna	Pintér Magdolna Anna
23. Sebestyén Ágnes	Sebestyén Ágnes
24. Szabó Andrea Thu Lan	Szabó Andrea
25. Szegény Ágnes	Szegény Ágnes
26. Szűr Zsófia	Szűr Zsófia
27. Tóth Gábor	Tóth Gábor
28. Tyukodi István	Tyukodi István
29. Utasi Diána	Utasi Diána
30. Varga Richárd	Varga Richárd
31. Varga Zoltán	Varga Zoltán
32. Vida Marianna	Vida Marianna
33. Zámbo Virág	Zámbo Virág

9.B osztály
osztályfőnök: Tóth Márta

1. Ábel Mónika	Ábel Mónika
2. Badonszky Anna	Badonszky Anna
3. Bánhidi Gábor	Bánhidi Gábor
4. Bokor Zsuzsanna	Bokor Zsuzsanna
5. Botta Judit	Botta Judit
6. Farkas Ilona	Farkas Ilona
7. Farsang Ferenc	Farsang Ferenc
8. Görög Anikó	Görög Anikó
9. Guttyán Anikó	Guttyán Anikó
10. Herczeg Florina	Herczeg Florina
11. Horváth Antónia	Horváth Antónia
12. Juhász Gábor	Juhász Gábor
13. Kálmán Zsolt	Kálmán Zsolt
14. Kécskefalvi László	Kécskefalvi László
15. Kertész Szabolcs	Kertész Szabolcs
16. Kis Bernadett	Kis Bernadett
17. Kiss Ferenc	Kiss Ferenc
18. Klein Mariann	Klein Mariann
19. Magyar Tímea	Magyar Tímea
20. Nagy Viktória	Nagy Viktória
21. Olajos Károly	Olajos Károly
22. Reiss Attila	Reiss Attila
23. Roza Eszter	Roza Eszter
24. Sarkadi Nagy Ágnes	Sarkadi Nagy Ágnes
25. Simon Tamás	Simon Tamás
26. Somlai Ágnes	Somlai Ágnes
27. Szappanos Szimonetta	Szappanos Szimonetta
28. Szöllősi Marietta	Szöllősi Marietta
29. Ugrina Bernadett	Ugrina Bernadett
30. Vágó Gábor	Vágó Gábor
31. Vincze Anikó	Vincze Anikó

10.A osztály
osztályfőnök: Dr. Csupor Istvánné

1. Ágoston Csilla	Ágoston Csilla
2. Balai Judit	Balai Judit
3. Balogh Judit	Balogh Judit
4. Borda Máté	Borda Máté
5. Csépe Adrienn	Csépe Adrienn
6. Darabos Lídia	Darabos Lídia
7. Fehér Tamás	Fehér Tamás
8. Fogarasi András	Fogarasi András
9. Homják Ágnes	Homják Ágnes
10. Horváth András	Horváth András TM
11. Horváth Ildikó	Horváth Ildikó
12. Horváth Nándor	Horváth Nándor
13. Horváth Nikolett	Horváth Nikolett
14. Kecskés Tamás	Kecskés Tamás
15. Kem Anna	Kem Anna
16. Kolcza Judit	Kolcza Judit
17. Kozmács Zsuzsa	Kozmács Zsuzsa
18. Krékits Péter	Krékits Péter
19. Kutasi Boglárka	Kutasi Boglárka
20. Kuznyecov Maxim	Kuznyecov Maxim
21. László Erika	László Erika
22. Magony Judit	Magony Judit
23. Mityók Éva	Mityók Éva
24. Mohai Miklós	Mohai Miklós
25. Nagy Dávid	Nagy Dávid
26. Pethe Anikó	Pethe Anikó
27. Pető Mária Éva	Pető Mária
28. Szabó Renáta	Szabó Renáta
29. Timári Judit	Timári Judit
30. Tóth Andrea	Tóth Andrea
31. Túri Máté	Túri Máté
32. Vass-Eysen Erika	Vass-Eysen Erika
33. Vatai Gabriella	Vatai Gabriella
34. Vigh Attila	Vigh Attila

10.B osztály
osztályfőnök: **Bakk János**

1. Balla Gábor	Balla Gábor
2. Balogh Edit	Balogh Edit
3. Benkó József	Benkó József
4. Birki Mihály	Birki Mihály
5. Csikós Judit	Csikós Judit
6. Dandi Orsolya	Dandi Orsolya
7. Dékány Emő	Dékány Emő
8. Dobos Richárd	Dobos Richárd
9. Dobrádi László	Dobrádi László
10. Gangl Ágnes	Gangl Ágnes
11. Gyöngyi Dóra	Gyöngyi Dóra
12. Horváth Ágnes	Horváth Ágnes
13. Kakulya Anett	Kakulya Anett
14. Kis Gabriella	Kis Gabriella
15. Kisgergely Csilla	Kisgergely Csilla
16. Kovács Emese	Kovács Emese
17. Kovács Gyöngyi	Kovács Gyöngyi
18. Mazák Marianna	Mazák Marianna
19. Menyhei Mariann	Menyhei Mariann
20. Monori Marica	Monori Marica
21. Noszkai Gábor	Noszkai Gábor
22. Obsuszt Norbert	Obsuszt Norbert
23. Pálincás Éva	Pálincás Éva
24. Papp Csilla	Papp Csilla
25. Pozsgai Mónika	Pozsgai Mónika
26. Rácz László	Rácz László
27. Sándor Lóránt	Sándor Lóránt
28. Százdí Csaba	Százdí Csaba
29. Tamás István	Tamás István
30. Terecskei Kata	Terecskei Kata
31. Tóth Bernadett	Tóth Bernadett
32. Tóth Boglárka	Tóth Boglárka
33. Vörös Krisztina	Vörös Krisztina

11.A osztály
osztályfőnök: Pálinkás Ilona

1. Ágoston Zita	Ágoston Zita
2. Altorjay Anna	Altorjay Anna
3. Anitics Ivett	Anitics Ivett
4. Apró Erika	Apró Erika
5. Balla Zita	Balla Zita
6. Bári Gergely	Bári Gergely
7. Csatai Zsófia	Csatai Zsófia
8. Csontos Tamás	Csontos Tamás
9. Drozdik Diána	Drozdik Diána
10. Fekete Csilla	Fekete Csilla
11. Hajdú Gergely	Hajdú Gergely
12. Kakas Ármin	1 évig az USA-ban tanul
13. Kókai Levente	Kókai Levente
14. Konrád László	Konrád László
15. Korsós Gábor	Korsós Gábor
16. Kriston Vizi Gábor	Kriston Vizi Gábor
17. Lestyán János	Lestyán János
18. Makai Krisztián	Makai Krisztián
19. Mátó Melinda	Mátó Melinda
20. Miklós Gyöngyi	Miklós Gyöngyi
21. Roza Mária	Roza Mária
22. Szabó Judit	Szabó Judit
23. Szakál Tivadar	Szakál Tivadar
24. Tóth Benedek	Tóth Benedek
25. Tóth Zsuzsanna	Tóth Zsuzsanna
26. Túri Bálint	Túri Bálint
27. Tyukodi Ferenc	Tyukodi Ferenc
28. Zelovics György	Zelovics György

11.B osztály
osztályfőnök: Dr. Kiss Árpádné

1. Balázs Attila	Balázs Attila
2. Balog Márta	Balog Márta
3. Bereczki Péter	Bereczki Péter
4. Bielski Andrzej	Bielski Andrzej
5. Budai Dóra	Budai Dóra
6. Cirkos János	Cirkos János
7. Hausinger Péter	Hausinger Péter
8. Hári Zsuzsa	Hári Zsuzsa
9. Kecskés Zoltán	Kecskés Zoltán
10. Kis Kata	Kis Kata
11. Kis Zoltán	Kis Zoltán
12. Kolozs Rita	Kolozs Rita
13. Miklós Edina Éva	Miklós Edina
14. Mohay Linda	Mohay Linda
15. Molnár József	Molnár József
16. Mus Nikolett	Mus Nikolett
17. Müller Gábor	Müller Gábor
18. Nagy Gábor	Nagy Gábor
19. Nagy Tímea	Nagy Tímea
20. Puskás Gábor	Puskás Gábor
21. Rigó Zoltán Attila	Rigó Zoltán
22. Ritter Tamás Gábor	Ritter Tamás Gábor
23. Szabó Ildikó	Szabó Ildikó
24. Szemes Csaba László	Szemes Csaba László
25. Szeverényi István	Szeverényi István
26. Takács Eszter	Takács Eszter
27. Tóth Andrea Éva	Tóth Andrea

12.A osztály
osztályfőnök: Brenyó Mihály

1. Almási Zsuzsanna	Almási Zsuzsanna
2. Bányai Endre Emil	Bányai Endre
3. Baranyi Ákos	Baranyi Ákos
4. Bazsó Lili Ágnes	Bazsó Lili Ágnes
5. Berkecz Andrea	Berkecz Andrea
6. Berkecz Tünde	Berkecz Tünde
7. Csősz Judit	Csősz Judit
8. Gabula János Zsolt	Gabula János
9. Gréczy Gizella	Gréczy Gizella
10. Holló Anasztázia Henrietta	Holló Anasztázia Henrietta
11. Iványi Anita	Iványi Anita
12. Juharos Eszter	Juharos Eszter
13. Kiss Bernadett	Kiss Bernadett
14. Kostyó Nándor	Kostyó Nándor
15. Kovács Katalin	Kovács Katalin
16. Kozmács István Dániel	Kozmács István Dániel
17. Lovrity Krisztián	Lovrity Krisztián
18. Mikulási Csaba	Mikulási Csaba
19. Molnár Csaba	Molnár Csaba
20. Nagy Mariann	Nagy Marianna
21. Pintér Adrienn Katalin	Pintér Adrienn
22. Sándor Tamás Balázs	Sándor Tamás Balázs
23. Szabó Dániel	Szabó Dániel
24. Szőcs Árpád	Szőcs Árpád
25. Tánczos Gábor	Tánczos Gábor
26. Tóth Ágnes	Tóth Ágnes
27. Varasdy Zsolt	Varasdy Zsolt

12.B osztály
osztályfőnök: Jankay Éva

1. Bajzáth Péter	Bajzáth Péter
2. Bálint József	Bálint József
3. Budaker Judit	Budaker Judit
4. Csizmadia Orsolya	Csizmadia Orsolya
5. Fábrián Mónika	Fábrián Mónika
6. Györgyi Beáta	Györgyi Beáta
7. Havasi Renáta	Havasi Renáta
8. Hegyi Zsuzsa	Hegyi Zsuzsa
9. Herczeg Anita	Herczeg Anita
10. Homoki Hajnalka	Homoki Hajnalka
11. Kállai Zoltán	Kállai Zoltán
12. Kovács Ágnes	Kovács Ágnes
13. Krémer Ágnes	Krémer Ágnes
14. Lavati Klára	Lavati Klára
15. Marsa Anikó	Marsa Anikó
16. Mayer Edina	Mayer Edina
17. Papp Sándor	Papp Sándor
18. Pap Viktória	Pap Viktória
19. Schmidt Attila	Schmidt Attila
20. Szabó Ildikó	Szabó Ildikó
21. Szabó Tibor	Szabó Tibor
22. Tóth Nándor	Tóth Nándor
23. Tuskó Erika	Tuskó Erika
24. Vántus András	Vántus András
25. Vass-Eysen Anikó	Vass-Eysen Anikó
26. Vatai Krisztina	Vatai Krisztina

Tanári publikációk

Válogatás megjelent könyvekből

Beke József: Bánk bán-szótár

Katona József Bánk bán c. drámájának szókészlete. Kiadja a Katona József Társaság.

Kecskemét, 1991.

E könyv immár negyedik írói szótárunk. A nagy múltra visszavezethető szótárfajtából először a Juhász Gyula-szótár jelent meg Benkő László munkájaként 1972-ben. Nemzetközi tekintetben is figyelmet keltő a Petőfi-szótár (1973-1987), amelynek négy hatalmas kötetét a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében írták meg több évtized alatt, s amely nagy költőnk minden (magyarul) leírt szavát földolgozta. A harmadik efféle szótárban Arany János Toldiját Pásztor Emil bontotta lexémákra, ám ő nem értelmezett minden szót (1986). A Bánk bán szótár (=BbSz) a dráma csaknem minden szavát fölveszi, csupán az ún. színi utasításokat nem veszi figyelembe, ami szövegnyelvészeti szempontból is eléggé sajnálatos. Ám más lényegbe vágó kifogást az új szótár ellen nemigen lehet emelni.

Az írói szótárakat számos szempont egyeztetésével szokták létrehozni. A legkülönbébb nyelvészeti vagy irodalmi kutatások alpműve lehet az ilyen szótár. A szókinccs mint állomány, egyes elemeinek gyakorisága, továbbá a szójelentések megállapítása, a jelentések változása, azután a grammatikai viszonyok mint az író nyelvi produktívásának jegyei mind vizsgálhatók egyebek mellett. A statisztikai tanulságoknak se szeri, se száma. Az irodalomtudomány a műértelmezéshez aligha nélkülözheti az ilyen szótárak pontos adatainak tömegét, amelyeknek hiányát legtöbbször az irodalomtudósok is, a nyelvutudósok is nem ritkán intuíciójukkal szokták pótolni. Majd minden irodalmi mű nyelvi műalkotás, ezért a szövegmű nyelvi megértése nélkül minden műelemzés reménytelen, kilátástalan vállalkozás. A megértés egyik első lépése a szavak jelentéseinek megértését kívánja. Bánk ezt mondja az első felvonásban: „Vond ki, Lelkem, most magad' /azon setét ködből, mely elragadta előlled e' világot, 's emberi/ vak Bizodalomba szőtt!” Nos: itt a világ szó - idézem a szótárt - „(átvitt értelemben) vmely ügy összefüggéseinek világossága, bizonyossága” jelentésű. A köd pedig „(átvitt értelemben) bizonytalanság, homályosság a gondolkodásban”, a lélek pedig „(megszólításként) maga az ember, személyiségének alapvető vonásaiban tekintve”. Persze ezeket a jelentéseket A magyar nyelv értelmező szótárában nagyjából ugyanígy találjuk, ám a BbSz szóanyagának csaknem fele különféle okokból az ÉrtSz.-ban nem szerepel. S amelyek föllelhetők, azok sem mindig feleltethetők meg az ottani jelentésnek, hiszen a dráma szövegében esetleg különleges beszédhelyzetben vannak. Példaképp: „[...] látod, (csúfossan kimutat) hogy egy jól megterített / asztal Legyekbe nem szűkölködik”; ebben a Legyek, akikre Petur „csúfossan kimutat”, azok az „élősködő, haszonleső személyek”, akik valóban ott vannak az udvari mulatságon az első felvonásban. - Számos a régi vagy régiesnek ható és a tájnyelvi vagy annak tartható szó Katona nyelvében. Ezek értelmezését, illetőleg a mai szokásnak megfelelő átírását rendre hozza a szótár: bahó, esmer, esenkedék, éjtszaka, lévnyaló, szőnyeg, 'szúnyogháló' stb.

Természetesen a BbSz. fölhívja a figyelmet a különféle stílusesszközökre, alakzatokra és trópusokra egyaránt, így a csont szócikkében a metonimiára: „a / szegény Paraszt elfáradtt csontyait [rám bízta]”. - A szótár - helyesen! - a dráma kritikai szövegkiadását vette alapul, így minden idézete betűhű.

Előre nem lehet megmondani, mennyire szervül majd bele a további magyar nyelvészeti, stílisztikai és irodalomtudományi kutatásokba meg természetesen a közép- és felsőfokú oktatásba mindaz, ami a szótár birtokában immár a közműveltségé lehet. Katona születésének bicentenáriumát Beke József jeles munkával köszöntötte.

Büky László

Magyartanítás; 1992/3.

Brenyó Mihályné - Brenyó Mihály
Szakköri feladatok matematikából

Debrecen 1997.

Több mint háromszáz - az általános iskola 3-4. osztályos tananyagához kapcsolódó - matematikafeladat szerepel az összeállításban, amelyeket témakörök szerint csoportosít a kötet (számok és műveletek, gondolkodtató feladatok, kombinatorika, geometria stb.) A foglalkozások színesítését szolgálják a játékos feladványok (Furfangos feladatok, matematikai játékok; Fele sem igaz - matematikai kérdésekkel). A feladatgyűjtemény a megoldásokat is közli, így a kiadvány kitűnően segítheti az általános iskolai matematikai szakkörök munkáját.

Új könyvek; 1997. 16. szám

Jankay Éva - Szabóné Fricska Anna

Kulturális hagyományok

Petőfi Sándor életének és költészetének helyi vonatkozásai

Modultankönyv 5. évfolyam

Cellödömlök 1998.

Petőfi Sándort nemcsak születése, nevelődésének egy jókora szakasza, de későbbi életének nem egy epizódja is szorosan hozzákapcsolja a Duna-Tisza közéhez. A Modultankönyvek eme darabja, amely a régió ötödik osztályos tanulói számára készült, azonban nem csupán Petőfi életének és verseinek Duna-Tisza közti anyagára koncentrálnak, azt is bemutatja, milyen volt az élet ezen a vidéken Petőfi korában, hogyan építkeztek, miként öltözködtek, mit ettek és ittak, milyen szokásoknak hódoltak az emberek, szóval gazdag művelődéstörténeti összefoglalást nyújt, a tankönyv-jellegnek megfelelően természetesen feladatokkal, oktató és bemutató ábrákkal stb. - Magánhasználóknak való. A régió megyéiben természetesen helyismereti törzsanyag.

Sorozatnyitó kötet. Jankay Éva és Szabóné Fricska Anna magyartanárok.

Ez az első ismertetett művük.

Új Könyvek 1998. 20. szám

Ujlaky István

„Nemzettankönyv”

Kráter Műhely Egy., 1998.

A kötet az évszázados „hagyományú”: Mi a magyar? kérdésfölvetéssel kezdődik, vagyis előljáróban arra keres választ: Mi a nemzet?; melyek az ország, a régió, a kontinens ismérvei? Az összesen harmincöt lecke szisztematikus összegzése a magyar történelemnek, miközben természetesen a szerző nem az események újramondását tartja feladatának, hanem olyan tényekre és összefüggésekre irányítja olvasója figyelmét, amelyeket egyetlen iskolában oktatott tantárgy sem érint: pl. a Kárpát-medence népeinek történeti mozgásai és egymáshoz való viszonyuk; a népek eredetmondái és történetsem-

léletük sajátossága; az etnikum és a nemzet-nemzetiség fogalma a középkorban; a modern polgári nemzetté válás feltételei; a nem magyar népek nemzeti mozgalmai a történelmi Magyarországon és a horvátok önállósága; a Habsburg monarchia liberális nemzetiségi politikája; a magyar állameszme tartalmának koronkénti váltakozásai és állandó elemei; a magyar tömegek kisebbségi sorba hullása Trianon következtében és így tovább. Az alapvetően történeti szemléletű és kronológiai rendű fejezetek a „kényesnek” mondott vagy sokáig elhallgatott, félremagyarázott kérdésekre is sort kerítenek: a két világháború közötti magyar külpolitika mozgásterére, a zsidókérdésre, a cigányok máig megoldatlan problémáira, a román-magyar viszonyra, a határokon túli magyar nemzetrészek második világháború utáni megpróbáltatásaira. A történeti jellegű fejezetek természetesen temérdek aktuális demográfiai, közigazgatási, geopolitikai és település-földrajzi, társadalomlélektani, művelődéstörténeti, politikai, nemzetiségtudományi adatot tartalmaznak.

Ujlaky István középiskolai tankönyvhöz illően elválasztja a tényközlő-magyarázó részeket a könnyebben érthető szakirodalomból vett olvasmányoktól (Ács Zoltán, Babits Mihály, Bodor Pál, Kolossa Tibor, Kossuth Lajos írásainak részletei); minden fejezet, tematikus egység végén ajánlott irodalmat ad; mondandóját pedig sűrűn illusztrálja statisztikai táblázatokkal, térképekkel, grafikonokkal. Arányosan megszerkesztett, a magyarságtudomány történelmi ismeretkörét teljes körűen földolgozó műve valóban tanítható tankönyv - egyben széles körben beszerezhető kézikönyv.

Új Könyvek 1998. 19. sz.

Válogatás készülő könyvekből

A KÉSZÜLŐ ZRÍNYI-SZÓTÁRRÓL

Zrínyi Miklós (1620-1664) egyaránt jelentős alakja volt a XVII. századi magyar történelemnek és irodalomnak. Horvátországi bánként személyesen vett részt azokban a harcokban, amelyek a török terjeszkedés ellen folytak, és felismerte a török birodalom gyengülését. Célja az volt, hogy sanyargatott nemzete figyelmét felhívja a sikeres szembeszállás lehetőségére.

Bár elsősorban vitéz katonának vallotta magát – ugyanúgy, mint dédapja, a szigetvári hős – nevét máig őrzik verses művei, valamint politikai és hadtudományi tanulmányai. Költői tehetsége és széles körű irodalmi tájékozottsága főként az 1566-os szigetvári ostromról szóló (1566 négy soros versszakból álló) eposzában nyilvánul meg, amelyben a görög Homérosz, a római Vergilius, az olasz Tasso nyomdokain haladva válik a magyar barokk legkiemelkedőbb alkotójává.

A műveiből áradó költői gazdagság hatását az eltelt 350 év nyelvi változásai természetesen halványítják, és ez teszi indokolttá, hogy kifejezéseit az írói szótár módszerével rendszerezzük és magyarázzuk.

Az írói szótárak minden nyelvben azt szolgálják, hogy megvilágítsák azt, amit az idő homályba burkolt. A Zrínyi-szótár tudományos célkitűzése az, hogy az írói szótár sajátos eszközeivel pontos képet adjon Zrínyi nyelvhasználatáról. A feldolgozott anyag kiterjed a költő-hadvezér teljes életművére, így nemcsak a verses, hanem a prózai alkotásokra, sőt az összes fennmaradt levélre is.

A szótár munkálatai 1992-ben indultak el Kovács Sándor Iván tanszékvezető egy. tanár (ELTE) szakmai irányításával. Mivel a szótár kézzel írott cédulaanyagból készül, a feldolgozandó adatok száma pedig meghaladja a 130 ezret, ezért kecskeméti kollégáim segítettek a cédulairás áldozatos munkájában: Bajtai Mária, Beke Józsefné és Kristóf Antónia.

A hamarosan elkészülő szótár azzal a célkitűzéssel készül, hogy adatbázisul szolgálhat akár a költő műveivel, akár a kor nyelvével foglalkozó további kutatásoknak. Bízom benne, hogy segítségével sikerül közelebb hozni egy távoli korszak szellemi óriásának alkotásait a ma emberéhez. Zrínyi szép és erős hitű szavaira még sokáig szükségünk lehet!

Mutatvány a szótárból

[Az idézetek lelőhelyének főbb rövidítései: Sz = Szigeti veszedelem; Á = Az török áfium...; M = Mátyás-tanulmány; Vh = Vitéz hadnagy; Id = Idillium; Le = levelek]

ad 344 i (-ni 46, -hat 10, ád 16)

1 'átnyújt, rendelkezésére bocsát' .. ismeg lóra ugrott; / Más töröknek adta kezében az zászlót Sz 7:84; jobb a vitéznek kevés pénzt adni, de .. mindennap kenyeret T 416:2; Sz 13:89; Vh 162:40; Á 216:39; Le 132:11 // 'kiad' Melynek nagyobb bizonyására adtuk ez .. levelünket .. Le K 14:12

2 'cserébe juttat' Hat mázsa ezüstet váltságomért adok Sz 4:48; rosz arczulcsapás az, a kiért kettőt adnak Vh 152:29; Sz 3:94; Sz 4:1; Á 226:25; T 423:25; Le 204:41

3 'hatalmába juttat' Szerencse kezekbe [=kezükbé] egy törököt ada Sz 6:58; Az mely Isten téged most rabságra adott Sz 4:43; Sz 11:83; Sz 13:23; Vh 500:28; Le 266:14

4 vminek, vmire ~ja magát 'rászánja, átengedi magát' Így jár mindenki, a ki részegségnek adja magát Vh 515:4; [a nemes ifjú] vitéztlő mesterségeket tanulni nem mégyen .. hanem .. papságra adja magát, Isten tudja micsoda indulatbul Á 217:4; Vh 555:31-33; Le 161:6 // 'ajánlkozik' a kinek fegyvere készen va-

gyon .. azoknak barátságára .. minden [-ki] örömet adja magát Á 228:12

5 '(időt) hagy, enged' Hogy ha üdőt nékik adsz, téged elvesztnek Sz 1:36; adjon Kegyelmed még egy kis terminust [=határidőt] Le 209:10; Vh 166:26; Vh 168:27; Le K 1:13

6 okot ~ vmire 'okoz, előidéző vmit' Ujabb bűnre mindennap sok okot adok Sz 2:70; elvesztették az országot, ők adtak okot reá Le K 3:71; Á 210:8; M 188:2; Vh 105:28 // az egész világ ránk adna az okot [=minket okolna] Le K 3:41

7 'kölcönöz vmit, ellát vmivel' Azonban az szép nap .. / Az éjelt elüze szép pirosságával, / Mindennek fényt ada .. Sz 4:12

8 '(feladattal) megbíz' Császár Mehmet .. bassának adá / Bosznát, hogy siessen oda Sz 3:8 Sz 3:8; Adj munkát a vasnak; ha nem adsz .. a rozsdá megeszi. Adj munkát a vitézidnek, mert ha henyélnek .. Vh 156:25; Le 73:81; Le 124:14; Le 181:16

9 szívet, bátorságot ~ 'bátorít' Nem ösztönöz adomány minket próbára. /.. / De ad az jó hírnév nekünk erre szüvet [=bátorságot] Sz 9:38; Kevés szókkal nagy bátorságot bán ada / Vitéz seregének .. Sz 7:55; M 182:26; Á 217:33; Vh 137:36; Le 212:34

10 '(Isten) lehetővé tesz, megenged' Dedicálom / ezt az munkámat / magyar nemességnek, / adja Isten, hogy véretem /.. / néki dedicálhassam Ded; talán az Isten úgy adja, hogy.. Le 181:28; Sz 11:31; Á 214:5; Vh 125:30; Le 19:13; Le 178:12

11 'rendez' De érdemek szerint mi temetést adjunk Sz 4:17

*12 (várat) 'felad' Így vitéz Lossonci adá Tömösvárát Sz 5:30

*13 hátat ~ 'hátrál, megfutamodik' Hogy ilyen kár után török adjon hátat! / De ti futástokban is nem látok hasznót Sz 3:89; Hát futott Delimán? hát szégyenrel hátot / Császár szeme előtt ellenségnek adott? Sz 13:52; Sz 8:51 // (átv) 'megfordul' Még mindeddig szerencse mivelünk tartott, /.. / De mivel forgandó, ha kezd adni hátot, / Egyszersmind ránk burit veszélyt s ártó habot Sz 9:8

*14 'hagy, enged' De mihent Zrini Miklós eztet meglátá, /.. / Vitéz olaj béget bántani nem adta Sz 3:112

*15 hitet ~ 'esküt tesz' hun van, László, a te királyi hited, kit adtál a magyaroknak ..? M 181:12

*16 voxot ~ 'véleményt mond' Mivel a fejedelem első voxot ada .. minnyájan arra hajlának Vh 155:28

*17 (átv) fekete festéket ~ 'rossz színben tüntet föl' cselekedetinek .. fekete festéket adtak az világ előtt Le 185:69

*18 'tekint, elfogad' [Hunyadi Jánosnak] Jupitert atyjául adták volna [a történetírók] M 180:15

19 szavának hitelt ~ 'elhisz' Bolond, az ki török szavának ad hitelt Sz 5:29; elhittem az őkegyelme szovainak hitelt adván Le 236:31; Sz 13:43; Le 210:8; Le 236:31

20 értésére, tudtára, hírére ~ 'közöl' ne adja Kegyelmed tudtára az végbeli kapitánoknak Le 77:16; két ízben is adták híremre, hogy .. Le 80:7; Sz 5:70; Le 80:11; Le K 14:2

21 (egyéb főnevekkel kapcsolatosan → gond, hála, hely, jel, név, példa, segítség, szám, tanács, válasz)

adván 7 hat-i in

1 '7' a futás a vért az emberben .. megmelegíti .. adván az motust, impetust [=lendületet, tüzet] Vh 139:9; vasárnap, Isten egészséget adván, oda megyek Le 99:24

2 '19' .. elhittem az őkegyelmek szovainak hitelt adván .. Le 236:31; Le 210:8; Le 281:19 // .. hitet (!) adván Kegyelmetek neki szovainak Le 268:17

3 hálát ~ 'hálálkoddván' Együtt hálát adván az élő Istennek Sz 4:28

adó 1 mn-i in

'1' Békót viselek .. / De te légy megoldó, / És követségemet méhecskémnek adó Ve 8

.....

bába 1 fn

'szülésznő' a sok bába között el kell veszni a gyermeknek (átv) Vh 130:7

***babocsai 1 mn**

'Babocsa melletti (patak)' Most is babocsai Rinya török vértül / Meleg, és fejerlik mező sok holttesttül Sz 5:18

babuta @ banka

[bagázsia] 1 fn bagagia

'málha, poggyász' Az a sok szekér és sok bagagia .. csak akadály Vh 137:5

***[bagdadi] 1 mn bagdati**

'Bagdadban kovácsolt' Áll vala Embrulah aranyas fegyverben, /.. / Kemény bagdati kard füttyög hüvelyében Sz 10:54

bagoly 2 fn

'éjjeli madár' Tengelic éneke, pintyőke sirása / Nálad nélkül, mint baglyok huhogatása Sz 12:16; Hallj tengelic helyett keserves baglyokat Fp 6

bágyadt 1 mn-i in

'fáradt, erőtlen' nem kérдем Kegyelmedtül, hanem az egész bágyadt és lankadt nemzetemtől Le 279:13

baj 9 fn

párviadal, bajvívás' Bán, Vidot bocsátja halálos bajt víni Sz 11:48; bajra kihívom: vagy megölöm vagy megöl Vh 502:1; Fe 5; Sz 8:85; Sz 8:89; Sz 11:45; Sz 14:71

bajnok 1 fn

'vitéz, hős katona' nem ok nélkül mondhatjuk, hogy Isten magához vette lelkét, holott [=amikor] az ő bajnokja volt a földön M 203:36

[bajvívás] 4 fn bajvívás

'párviadal' Szulimán .. látja Delimán haragját, / És a bajvívásra elszánt akaratját Sz 8:96; Gondold meg .. / Ez-é magános bajvívásra való hely? Sz 13:70 (2); Sz 11:77

[bajvívó] 2 mn bajvivó

'párviadalhoz szükséges' De hiremet nemcsak keresem pennámmal, / Hanem rettenetes bajvivó szabállyammal Pe 4; Senki ő eleiben fegyverrel nem áll, / Bajvivó társára senkire nem talál Sz 11:97

bal 5 mn

1 'ezen az oldalon levő' .. lónak megkapja fékszárát / Bal kézzel Sz 11:81; Sz 9:67

*2 jobb és ~ 'jobb és bal kézzel vívó, kétkezes' Ledült teelőtted .. / Pervisz .. ki volt mind jobb s mind bal Sz 7:65

3 (átv) 'kedvezőtlen, rossz' Mindezekem sem ijedt az nagy Szulimán, / .. / De bal jövendőket [=jövendöléseket] nevet meggugolván[=kicsúfolván] Sz 4:77; Mind jóért, körösztert, / És bal szöröncséjért / Az Istent köll áldani El 7

balgatag 1 mn

'gyermeteg, együgyű' O, balgatag nemzet! foháskodva kiált Sz 8:60

ballag 7 i

'lassan megy, lépdel' Zrini .. lovárul .. leszálla, / Az fő hadnagyokkal szentházban ballaga Sz 4:29;

Delimán így ballag karddal kapu felé Sz 10:87; Sz 6:110; Sz 7:9; Sz 10:22; Sz 11:10; Sz 15:57

ballagván 1 hat-i in

Ezek, mihent derékassan megvirradott, / Csendeszen ballagván mutatták magokat Sz 3:52

ballagtat 1 i

'lovon lassan halad, léptet' Vitézeket .. együtt .. tartá; / .. / Lassan török után renddel ballagtata Sz 3:61

[bálna] 1 fn balena

'vízi emlősállat' .. az halak tengerben mentek [=mentesek] / Szerelemtől? elhiggyed, azok is égnek / Balenák, cethalak .. ld 1:32

balta 2 fn

1 'favágó szerszám és fegyver' Ki csákánt, ki baltát, ki szablyát oldalán / .. puskát viszen hátán Sz 10:16

2 ~'val 'fegyverrel, erőszakkal' jobb, hogy a vitéz számára más vásároljon, mintsem ő az szegény emberrel baltával áruljon meg T 425:8

csata 19 fn

1 'kisebb ütközet, portyázás' Nem lesz módja ez éjjel kicsin csatának Sz 3:22; [az ellenségnek] apró csatákkal ne hagyjon nyugodni Vh 142:11; Á 217:38; Á 218:24; M 185:33; Vh 504:22; Le 77:11

*2 'kisebb katonai csapat' Zrini lovas csatát várbul kibocsáta Sz 6:58; én sem rájok nem mentem, sem csatát nem bocsáttam Le 92:4; M 190:32

csatáz 2 i (-ni)

* 'kisebb harcot vív, portyázik' nem mindenkor kell praedálni [=zsákmányolni] avagy csatázni, néha szemben is kell az ellenséggel menni Vh 143:11; az törökök mifelénk csatáznak Le 43:14

***csatázás 5 fn**

'kisebb harc, portyázás' Mostani írásomra .. készerített [=kényszerített] az töröknek sok csatázása, szüntelen kár tétele Le 30:20; kívánnám ha .. alkalmatosságom volna az Kegyelmed látogatására, de .. az török untalan csatázása miatt nincsen Le 45:7; Le 200:17; Le K 3:150

[csausz] 1 fn csauz (török)

'futár' Futnak az csauzok fejeér patyolatban, / Hirdetik az hadat minden országokban Sz 1:50

csavargás 1 fn

'tekervényes úton való menekülés' Egy ráró [=súlyom] magasbul megszemlélé [=megpillantotta a galambot] .. / Az haszontalannak véli csavargását; / Hát császár sátorában elröjti magát Sz 13:87

csavargó 3 mn

1 'csatangoló, kószáló' De ő is rákerül valaha az törben, / Mint sokat csavargó róka kelepcebén Sz 3:25

2 'nem igaz úton járó' azok a csavargó hajdúk közül, csak egy sincs, kik azelőtt voltak Tornisán Le 148:12

*3 (átv) 'csapongó, változó' az erőtlen .. szívük nem szenvedhetik .. az alatta való elméknék törődését az ő csavargó gondolatjokkal Vh 144:20

csavarog 3 i

1 'bujkál, menekül' Sopron táján csavarogna az megnevezett .. szolgámnak szolgája Le 93:12

*2 'kavarog' Az seregek fölött magas por csavarog Sz 7:16

*3 (átv) 'nem egyértelműen fogalmaz, kertel' Mert én nem érhetem, kerülő beszédben / Csavarogsz, s válogatsz hadban, békeségben Sz 6:49

cseh 9 fn és mn

1 fn 'e nép fia' Rozgoni .. a cseheket sok likjából kiúzi M 183:23; M 188:2; M 188:5; M 189:39; M 200:11

2 mn 'e nemzethez tartozó (személy)' Cseh királyra s országára támad a had ennekutána M 186:36; M 182:29; M 182:36; M 189:36

[csekély] 1 mn csekél

'kevés, nem elegendő' lesznek olyanok, a kik minden erőnket, igyekezetünket csekélnék .. fogják tartani annyi .. török ellen Á 227:38

cseléd 6 fn

1 'család, családtag' Szántson, vessen .. és sok dolgot vigyen véghez a gazda ember ha élni akar cselédestül Á 215:9; egy kút volt az várban, mégis mennyi cselédet, mennyi barmot zártak be Vh 517:16

2 'cseléd, szolga' miképpen oltalmazod meg magadat, ha fele a hadnak cselédből áll? Vh 137:18; Főszázadoson kívül való tiszteknek cselédből .. rendet nem szabunk T 415:12; T 415:11; Vh 137:17; Vh 517:27

cselekedet 83 fn

'amit vki csinál; tett' Csak egy van, ki megmarad koporsó után: ././ Jóságos [=erényes, vitézi] cselekedet Sz 7:46; az okos emberek .. a cselekedetből ítélik másokat Vh 555:14; El 13; Sz 15:81; Vh 146:5; M 179:18; Le 192:18

török 537 fn és mn (-ül 1, törk (?) 1, terök (?) 1)

I fn
1 ~ök 'ez a nép; oszmánok, ill. ilyen katonák' csoportostul öszvegyülének / .. mindenféle népek / Törökök, tatárok, geták, szerecsenek Sz 12:55; az törökök magok is így beszélnek és vallják Olv 26; Sz 8:49; Sz 9:12; Á 225:26; M 200:11; Vh 156:12

2 'e hatalom, ill. ennek hadserege' Fegyvert, s vitézt éneklek, török hatalmát Sz 1:2; Harmadik felől megüté [=megtámadta] az országot a török M 183:34; Sz 1:24; Á 210:3; Á 222:27; Vh 119:24; Le 56:9 // 'e hadsereg kisebb csapata' Segétséget akarnak futóknak hozni, ././ Hová indultatok ti nyomrult ebek? / (Igy kiált szigeti kapitán töröknek) Sz 6:78; kanizsai török közel Muraközhez ereszti az marháját legeltetni Vh 162:2; Sz 3:52; Sz 4:91; Sz 6:62; Le 19:8; Le 34:14

*3 'e néphez tartozó katona' Mint kasza előtt fű, hull török halomban Sz 10:103; .. vissza nyerék az praedát [=zsákmányt] .. és sok szántalant az törökben levágának M 198:5; Sz 5:29; Sz 7:15; Vh 158:19; Le 154:23; Le 204:41 // (megnevezett személy) Nem menne örömet Deli Vid ki várbul, ././ De török nem akarja hagyni magátul, / Azért bátorsággal Demirhással indul Sz 14:94; Sz 6:90; Sz 6:93; Sz 7:95; Sz 11:47; Le 204:12

4 'ez a nyelv' És így szólla Vidnak törökül eszessen: .. Sz 14:90 // 'ilyen nyevű szólás' Azt mondja a török: .. Vh 134:33; Vh 175:34

II mn

1 'e néphez tartozó (személy, csoport)' Török leány vala, de Vid hatalommal / Elhozá egy várbul Sz 13:7; Mikor Mahumet török császár Constantinápoly ellen készült volna .. Á 225:24; Sz 3:30; Sz 11:38; Sz

13:7; Á 217:21; Le 173:18 // Ma félelmet tennünk kell török ebeknek Sz 7:53; Sz 13:96; Sz 14:88 // Mendégél török sereg jó rendtartással Sz 6:57; Sz 7:78; Sz 11:75; Sz 11:84; Sz 11:85; Sz 11:90

2 'e néphez tartozó (dolog)' Ha te röszketteted török birodalmat? Sz 4:46; Török hold és jó hír véle aluszik el Sz 13:35 // Az török áfium [=méreg, veszedelem] ellen való orvosság Á 209:5 // Deli Vid aluszik török ruházatba Sz 13:15; Tamburás Istóknál török zászlót láta Sz 7:81 // .. egy török lovat küldtettem Le 175:9; Le 319:27 // Fest sátort és földet bővön török vérrel Sz 9:50 // irtam Kegyelmednek az török hírek felől Le 181:4

*3 'mohamedán' Demirhám csak maga [=egyedül] lészen ellenséged [=ellenfeled], / Szulimán beköti [=megtartja] igaz török hitét [=esküjét] Sz 7:107; .. közel vagyon az török hitnek romlása Vh 119:5; Sz 8:90

***törökvér-omlás 1 fn**

'törökök vérontása, tömeges pusztulása' Azt mondja, hogy bemegy Szigetben, / Ha török nem marad csak egy is életben. /.. / Nem gondol semmit is törökvér-omlással Sz 12:58

A Zrínyi - breviárium elé

A nagyszerű „Bánk bán-szótár” megjelenése, 1991 óta folyik Kecskeméten Kovács Sándor Iván (ELTE) professzor ösztönzésére, Beke József vezetésével Zrínyi-kutatás. A kecskeméti tanárok kis csoportja (Bajtai Mária, Beke József, Kristóf Antónia) éveken át olvasták, jegyzetelték, cédulázták a készülő Zrínyi-szótárhoz az anyagot Zrínyi Miklós magyar nyelvű írásaiból. E nehéz és szép munka során nagyon sokszor fogalmazódott meg bennem a gondolat: bárha ezeket a gyönyörű sorokat elolvashatnák tanítványaim is, izlelgethetnék a nehéz, de veretes régi magyar nyelvet, követhetnék a költő, író, hadvezér, politikus, nagyszerű hazafi gondolatait, érzéseit. Mert van mit felfedezni Zrínyiiben! Szilárd jellemét, önzetlen hazaszeretetét, komoly és felelősségteljes gondolkodását, intelmeit, érzékeny lelkét.

A magyar- és történelemórákon méltatlanul kevés idő jut Zrínyi hadvezéri, politikusi és irodalmi tevékenységének megismertetésére. Ezért is örültem annak, amikor Kovács Mária, Kurucz Krisztina, Krizsák Etelka akkor második-harmadik osztályos gimnazista tanulóim felvállalták, hogy különböző kiadásokat és válogatásokat elolvasnak a Zrínyi-művekből, s a számukra legszebb, legértelmesebb gondolatokat kiválogatják. A magyar nyelvű verses és prózai írásokat néztük át, tehát két nemzedék olvasta, válogatása, értékítélete jelent így meg. A gyönyörű, magvas gondolatok motívumok köré rendezhető, ezzel is körülírható Zrínyi Miklós élete, életfelfogása, hitvallása.

Most közreadunk „...Az szók kevés bizonyságok” című Zrínyi-breviárium anyagából, melyet Orosz István grafikus érdekes, szép grafikája díszít, s Keresztury Dezső „Zrínyi” című verse vezet be. Reméljük, hogy a szépre fogékony, figyelmesen, de kritikusan, a ma emberének érzéseivel, ízlésével, szemével válogató tanulók és tanáruk munkája hamarosan az érdeklődők kezébe kerülhet! Addig is: íme néhány lap a Zrínyi-breviáriumból!

Bajtai Mária
tanár

Kecskemét, 1998.

„... AZ SZÓK KEVÉS BIZONYSÁGOK.”

Zrínyi-breviárium

(részletek)

A BUDAPESTI KÖNYVTÁRSÁG KÖZVETÉSÉVEL

1704. ÉVI ZRÍNYI BREVIARIUM

Válogatta, szerkesztette, a jegyzeteket és az előszót írta:

Bajtai Mária, középiskolai tanár

A gyűjtést Zrínyi magyar nyelvű verses és prózai műveiből segítette:

Kovács Mária, Kurucz Krisztina és Krizsák Etelka tanuló (Bányai Júlia Gimnázium)

A kötetet díszítő rajz Orosz István munkája

1.

BÁTORSÁG, KÜZDÉS

„Áll rettenthetetlenül Zrínyi nagy gondokon,
Mint nagy tornyos küszklák magas Késmárkon;
Heába küszködnek nagy szelek azokon,
Erejeket veszlik heában ostromon:

Ugy Zrinit nem ijesztheti gond, sem rettentés,
Ha Atlas leromlik, ha az nagy ég leés;
Mert állhatatosra az félelem nem és,
Az ki igaz ügygel s jó szüvel fegyveres.”

(Szigeti veszedelem)

„Nem hajlott mint az ág, mint kőszikla állott
Tenger habjai közt, mert magában szállott,
Ha szerencse neki valami jót adott,
Nem bírta el magát, föl nem fuvalkodott.”

(Szigeti veszedelem)

„Az sötétség kinek bátorságot, kinek félelmet ad.”

(Vitéz hadnagy)

„..., nem úgy kell menni a harcra, mint a madarászásra táskával, hanem ésszel, kézzel és bátorsággal.”

(Vitéz hadnagy)

„...: a bátor szív a szerencsét meggyőzi és nem fél tüle.”

(Vitéz hadnagy)

„Nagy dolog az, hogy a jó szerencse is árt az embernek, az ki nem él vele bátran.”

(Vitéz hadnagy)

„A nyúl avval semmit nem nyer, hogy nem oltalmazza magát, mikor fogva vagyon, de a róka, ha fogva van is marakodik, és avagy megszabadul, avagy ha nem, sok kárral juttatja magához az ebeket.”

(Vitéz hadnagy)

BOLDOGSÁG - BOLDOGTALAN/SÁG

„Fut, fárad az ember és kap ez világon,
Véli, hogy állandó boldogságot adjon;
Nem hiszi, tövél szerencse szakadjon,
Markában kis édesért száz ürmet adjon.”

(Szigeti veszedelem)

„Boldog, az ki jóban el nem bízza magát,
De kész szüvel várja szerencse forgását;
Mind jón, mind gonoszon állhatatlanságát,
Látjuk szerencsének sokféle játékját.”

(Szigeti veszedelem)

„De télen, az mikor minden panaszkodik,
Akkor az én szívem inkább gyönyörködik;
Erős fergetegen szívem nem aggódik,
Mert szép lángos tüznél testem melegedik.”

(Szigeti veszedelem)

„El nem fogyhat soha az én sok értékem,
Van jó lovam, éles szablyám, szép szerelmem.”

(Szigeti veszedelem)

„Azonban az szép nap ő szép harmatjával
Vidámétá világot ékes voltával;
Az éjelt elüzé szép pirosságával,
Mindennek fényt ada sok különb látattal.”

(Szigeti veszedelem)

„Hát özvegy gilice, mert elveszté társát,
Mikor száraz ágról terjeszti panaszát,
Untalan, óránként neveli sírását,
Bánatban nem látni néki lankadását.”

(Idilium)

„... kevésbé fél a haláltól az, aki kevesebb gyönyört ismer az életben.”

(Ne bánts a magyart! ...)

„Nem mondhatni egy országot boldogtalannak, az ki sok időközön által és sokáig hervadhatatlanul állott virágjában, és már alább kezdett szállani, mert ez a vége az világi dolgoknak; ...”

(Vitéz hadnagy)

„... boldogtalannak mondhatjuk azt az embert, aki a maga országának leszállásában és esetiben születik és nem virágjában. Azért ehhez is szerencse kell.”

(Vitéz hadnagy)

„Az világi dolgok oly állhatatlanok és változandók, hogy senki nem ígérhet magának állandóságot sem-
miben is, ...”

(Vitéz hadnagy)

„Az ember élete oly rövid, hogy alig vihet véghöz öt vagy hat derék dolgot és mikor már kezd szokásból
valamit tanulni az ember, akkor szűnik meg, és nem lesz tovább.”

(Vitéz hadnagy)

„Mennyi nyomorúságra hozz az embert a gondatlanság.”

(Vitéz hadnagy)

„... az a boldog és bölcs, aki más ember kárán tanul és nem magáén.”

(Vitéz hadnagy)

4.

ÉLET - HALÁL, ELMÚLÁS

„Az kit az Uristen meg akar tartani,
Százézer között is meg fog az maradni.”

(Szigeti veszedelem)

„... az ki Istentől fél,
Soha meg nem halhat, hanem örökkén él.”

(Szigeti veszedelem)

„Az ember az egész életét úgy rendelje el, hogy jól halhasson meg, mert finis coronat opus.”

(Vitéz hadnagy)

„Sok vitéz embernek holló gyomra volt koporsója, annál inkább fennmaradt a nevek.”

(Vitéz hadnagy)

„... sok jó ló hámban, sok vitéz esmeretség nélkül hal meg.”

(Vitéz hadnagy)

„... követnünk kell amaz jó orvosoknak példáját, melyek soha nem rendelnek oly orvosságot a betegnek,
akik nem volnának bizonyosok, és akik kétségre hozzák az ember életét.”

(Vitéz hadnagy)

„Az Isten megengedi ugyan, hogy törődjünk, fáradjunk a világi állapotokon, de ő azt a véget hozza ki,
akit akar, sokszor különbözött az mi várakozásunknak és remenségünknek.”

(Vitéz hadnagy)

„Befed ez a kék ég, ha nem fed koporsó,
Órák tisztességes, csak légyen utolsó.
Akár farkas, akár emésszen meg holló:
Mindenütt felyül ég, a föld lészen alsó.”

(Epigrammák - Az idő és a hírnév)

„... előbb életemet,
Hogyszem hűvségemet,
Testemből kibocsátam.”

(Epigrammák - Szigeti Zrini Miklós)

„De híretem nemcsak keresem pennámmal,
Hanem rettenetes bajvivő szablyámmal:
Míg élek, harcolok az ottoman hóddal,
Vigan burítatom hazám hamujával.”

(Szigeti veszedelem)

„Holta után élte árnyékban eltörpült,
Nagy keserűséggel mint egy füst, úgy eltűnt;”

(Szigeti veszedelem)

„És minden angyal visz magával egy lelket,
Isten eleiben így viszik ezeket.”

(Szigeti veszedelem)

„Ha veszni kell hazámnak (kell penig), azon vagyok, hogy rajtam kezdje el az veszedelmet. Ez az én tes-
tamentumom és resolútióm, ...”

(279. levél)

„Leesik Juranics, mint egy szép virágszál,
Kit kegyetlen munkás nagy vassal lekaszál,
Avagy ha tövéből kidül liliomszál,
Mely szép növényében tavaszi mezőn áll.”

(Szigeti veszedelem)

16.

HAZA, HAZASZERETET, MAGYARSÁG

„Él az istennek szent lelke, hogy mindenikre kész vagyok, csak uramnak, hazámnak szolgálatjára
legyen.”

(Vitéz hadnagy)

„Tartozunk őrizni életünket, valameddig lehet tisztességgel, arra nézve, hogy hazánknek többet használ-
hassunk.”

(Vitéz hadnagy)

„... kiki használjon, szolgáljon hazájának, amint legjobban lehet, és ne válasszon magának könnyebbsé-
get, könnyű professiót avagy életet, ...”

(Vitéz hadnagy)

„Senkinek rendet nem szabok, de országunknak szolgálni kívánok.”

(Vitéz hadnagy)

„... az én kevés erőmmel és tehetségemmel amit cselekedhetem, cselekszem hazám megmaradására és nemzetem javára.”

(282. levél)

„Engem sem az, hogy nyíltan látom veszedelmét hazámnak, sem az, hogy kevés egy kakuk egy nagy erdőben és hogy csaknem magam vagyok az, ... , el nem ijeszt immár az én hazámhoz való obligatómtól, ...”

(279. levél)

„... ha mi ketten hazánknak nem szolgálunk, hanem henyélünk, vélje Kegyelmed, hogy mind Isten, mind világ ezeknek az talentumoknak elröjtéséért nem pirongat és fed meg bennünket.”

(114. levél)

„... magyarnak nem azt kell tekinteni, hogy mi kedves, mi alkalmas, hanem micsoda hazájának jobb és hasznosabb, ...”

(185. levél)

„... csak az mi magyarink egy szívellékelkel fogjanak a magok dolgához és ..., nem veszünk el, hanem megfordul jobbra még egyszer állapotunk.”

(291. levél)

„O, áldott, o, boldog, o, erős vitézek!
Ha mit az én magyar verseim tehetnek,
Soha ti dicséretre méltó hirtetek
Meg nem hal, mig folynak alá sebes vizek.”

„Mig az nap meg nem áll, mig az magyar nemzet
Karddal oltalmazza az keresztény hitet,
Élni fog nevetek; ti pedig az Istent
Örök boldogságban mostan dicséritek.”

(Szigeti veszedelem)

19.

IDŐ, IDŐTLENSÉG

„Az idő szárnyon jár,
Soha semmit nem vár,
És foly, mint erős folyás;

Vissza soha nem tér,
Mindent a földre vér,
Mindeneken hatalmas; ...”

(Epigrammák - Az idő és a hírnév)

„Viz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig:
Ember, ezek ura, egy szempillantásig;
Küfalok, nagy tornyok sok száz esztendeig:
Ember, ki csinálta ezeket, óráig.”

(Szigeti veszedelem)

„Acél meglágyulhat tűzzel, mesterséggel;
Hangya-nyom kűsziklán esmérszik üdővel:
Heában téged apolgatni verssel,
Tűzzel, mesterséggel, s nem hajszol üdővel.”

(Idilium)

„... ezt az időt, kiben vagyunk, számlálhatatlan módon jó cselekedetekre szabhatjuk, ...”

(Vitéz hadnagy)

„Akit elszántál magadban, ne mulass véle; kit ma végezhetsz, ne hadd holnapra, mert egy árvíz, egy rossz idő, egy kicsin akadály közbén dülhet a te tanácsodnak s mind elbontódik.”

(Vitéz hadnagy)

22.

NEMZET, ORSZÁG, NÉP

„S honnan Scitiából kijött magyar vitéz,
Merre vitézséget látta világ nagy rész,
Azokrul helyekről minden szem reám néz,
Hirrel, bölcsülettel, valamig világ lesz.”

(Szigeti veszedelem)

„... az mi nemes szabadságunk az ég alatt sohun nincs, hanem Pannoniában. Hic vobis vel vincendum vel moriendum est. (Itt győznötök, vagy halnotok kell.)”

(Ne bánts a magyart! ...)

„... ha az isten az hazánhoz való szeretetet reám tette, imé kiáltok, imé üvöltök: hallj meg engem, élő magyar, ihon a veszedelem, ihon az emésztő tűz!”

(Ne bánts a magyart! ...)

„Elfussunk? nincs hová, sehun másutt Magyarországot meg nem találjuk, ...”

(Ne bánts a magyart! ...)

„Ne bánts a magyart! Szegény magyar nemzet, annyira jutott-e ügyed, hogy senki ne is kiáltson fel utolsó veszedelmeden? hogy senkinek ne keseredjék meg szive romlásodon? hogy senki utolsó halállal való küszködéseden egy bitató szót ne mondjon? ...”

(Ne bánts a magyart! ...)

„... szemedbe mondom én népem: akik téged boldognak mondanak, azok megcsálnak.”

(Vitéz hadnagy)

„... az nemzeteknek nevetsége lettünk, mi szegény magyarok, nincsen az ki szánjon bennünket, ha mi kenyélünk, oda vagyunk, és csak emlékezetünk sem leszen a földön.”

(171. levél)

„..., mely igen vész hazánk, nemzetünk, láthatod-e ezt száraz szemmel és nyugodhatik-e meg lölköd rajta, hogy semmit ne cselekedjél?”

(277. levél)

„Ha valamikor szükséges volt az magyar urak között az egyesség, most szükséges, én rajtam semmi nem múlik, ...”

(171. levél)

23.

SZERELEM, SZERETET

„Sohajtásim annyit lágyítanak te rajtad,
Mint gyöngé szél tölgyfán, az mely nem hajolhat;
Az mint nagy kősziklát tengerhab nem ronthat,
Úgy verseim tégedet nem lágyíthatnak.”

(Idillium)

„Mindenben szerelem nagyon uralkodik;
Ez széles világ is mind néki adózik.”

(Idillium)

„De ki vagyon oly, kit szerelem nem győzhet?
Nem él, ki szerelem tüzét nem esmérhet.”

(Orpheus keserve)

„Ah, ne légy kegyetlen! végy példát mindenről.
Tanulj és végy példát keserves szívről,
Megesmered kínját bánatos versemről;
Talán szerelemtől ment lészesz egyedül?”

(Idillium)

Válogatás megjelent cikkekből, tanulmányokból

Bajtai Mária

Batsányi János: A rab és a madár című versének elemzése

„Nem poétai természet”, jakobinus, forradalmár, politikai költő, a hegemoniáért harcoló irodalmi vezér, a magyar preromantika képviselője - ezek azok a legismertebb irodalmi minősítések, melyek Batsányi Jánosról olvashatók. Toldy Ferenc írja, hogy „politikai költő volt, első nálunk, a szó szoros értelmében s nemcsak hazafiúi, mint annyi más.” Szerb Antal magyar irodalomtörténetében humánusát emeli ki, így: „Az egész humánus sorsát érezte és fájt, és egy verset sikerült írnia, melyben az egész kor benne reszket: A franciaországi változásokra.”

Ki hát ez a Batsányi János? Valóban csak „egyverses” költő? Tény, hogy összes költeményeinek legutóbbi kötete (Felfedezett klasszikusok I. - Batsányi János összes költeményei; Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994.) is szerény méretű, még a „Függelék”-ben közölt Osszián-fordításokkal együtt is. A versek között igen sok a hasonló típusú és szerkesztettségű: epigrammák, barátokhoz írt levélversek, a felvilágosodás gondolatait, programjait aktualizáló versek. A legjobbnak és legérdekesebbnek tűnő darabok valóban a „Kufsteini elégiák” címmel összefoglalt költemények. Batsányi leglíraibb alkotásainak Toldy Ferenc adta ezt a címet, s leghíresebb darabjai: a Tűnődés, A rab és a madár, Vigasztalás, Három töredék, A szenvedő. Nemcsak A látó és A franciaországi változásokra című versei, de a legjobb kufsteini elégiák azok, melyek a költő Batsányi nevét széles körben fenntartották.

A „Kufsteini elégiák” keletkezésének előzménye, hogy Batsányit egy év várbörtönre ítélik, jöllehet a Martinovics-féle szervezkedésben való részvételét nem tudták rábizonyítani, de közismert volt jakobinus nézeteiről, hajlíthatatlanságáról, rendíthetetlen szabadság- és hazaszeretetéről. Ő maga erről jóval később így ír: „Áldozatja lettem hazafiúi buzgóságomnak, állhatatos hívségemnek; de kötelességemet lehetőleg teljesíttem s fogadásomat szentül megtartottam ...”

Batsányi János „A rab és a madár” című verse a „Kufsteini elégiák” egyik híresen szép darabja, mert: „oldott líraiságával kitűnik”, mert „Lehetetlen megilletődés nélkül olvasni ...”, mert „... a hétköznapitól elemelt, méltósággal áthatott érzület hatja át ...”, mert „... igen fontos a költő eszmei megítélésének szempontjából”, mert mondanivalója „... a rab költő, hazafi, forradalmár legfőbb mondanivalója”.

Batsányi János e versét az irodalomtörténészek a modern líra megjelenéseként üdvözlik, melyben a legközelebb került az általa is hirdetett s kedves Ossziánjában felfedezett törekvéshez: „... érzékeny és felséges ...”, „... a szív, mely teli van, és áradozik.” „A rab és a madár” című versben a szenvedő ember lép elénk, de nemcsak a korábban már megszokott lírai hitelességgel. A vers rendező elve: a téma és az érzület. Irodalmunk első példája lesz a szabadon kezelt jambusoknak, az antik alkaioszi strófa fellazításának, a rapszodikus verselési mód és hangulat megteremtésének. A Batsányi által e versig is gyakorolt, alkalmazott hagyományos forma ebben a versben oldottá lesz, a versforma az érzelmek szabad hullámvázához igazodik. A 11 versszakos alkotás minden szakasza változatos sorszámot mutat: 14-8-12-18-11-15+12-11-14-5-12-15 soros egységeket. A verssorok hosszúsága is változatos, az egy-, kétszavastól a hét-, nyolcszavasig. „... miként zeneművekben egyes hangszerek lazább szövésű futamai után teljes erővel zendíti fel a zenekar a tömören megfogalmazott fő témát, úgy csendül fel nagyrészt jambikus sorok hosszabb-rövidebb lélegzetű nekifutásai után a vers záró részében a hősi ódák alkaioszi formájában ... legfőbb mondanivalója.”

A lírai hitelesség „kiiktatása” helyett a forma kezd életet az érzelmek szabad hullámvázához igazodva.

Batsányi a címben, de a mottóban - kedvenc Horatiusától idézve, mint oly sok más versében is - újra okát adja hangütésének: „Az édes hang elfeledteti a szenvedéseket.”

Az „édes hang”, mely lelkét megindítja: a „cifra” madárké, kit bizalmas „Te”-vel szólít meg a vers

első sorában: „Te cifra kis madár!”, s később, a vers további részeiben így dicsér: „Ékes szavú, szép tolu, drága kis madár!”, „Boldog kis állat”; „Te szép, te kedves kis madár!”, „E táj kis Orpheussa”; „kegyes kis énekes!”, „Ó édes kis énekes!”, akinek éneke: szép, édesen mulattató, szép szavú, fodros, édes szavú, hatalmas, zengedező, ezüst.

A költő a szeretet hullámhosszait éli át a madárka hangjának dicséretével, a rabság kötelékeiből a tágas tér felé emelkedik a madár hangját kísérvé, s bejár képzeletben: felhőt, lakhelyet, hegyet, völgyet, mezőt, vizeket, a végtelen „Szabadságot”. A madár „érzékeny éneke” a dicséret és köszönet áhílatát is kiváltja a költőből, aki szép szavakkal, változatos mondat- és sorszerkesztéssel, -fajttákkal illeszti a hangulatához, érzelmeihez mondanivalóját. Változatosak a mondatközi és mondatzáró írásjelek a versben, de egyre több az áthajlás is, jelezve az érzelem szabad, fékezhetetlen áradását. Batsányi e verstechnikával kétségkívül a romantikusokat előlegezi, s „poétai természet”-nek bizonyul. Verse tele modern expressziókkal, áradón és a rímeket is többnyire elvetve, így az olvasó a rab és a madár egymásra utaltságának, egymásra ismerésének, egymásra találásának is beavatottja lesz. Így lesz a „legfőbb mondanivaló” hiteles, így tudatosulhat bennünk is:

„Téged, Szabadság! tégedet énekel.
Nincs szíved, ember, hogyha nem érdekel:
Ha fel nem indíthatnak édes
Hangjai zengedező szavának.”

Batsányi János ma is jelentős költőnk lehet: fontos és szép gondolatai, hazaszeretete, ember-szeretete miatt. Érző, s nemcsak korabeli „érzékeny” költő. Az ő költészetére is igaz, amit Ossziánról írt: „... aki többszer olvassa, többszer és nagyobb mértékben érzi szépségeit. - Szíve egy nemes érzésekben, nagyságos és érzékeny indulatokban olvadozó szív, oly szív mely ég, s a képzelődést tűzbe hozza: szív, mely teli van, és áradozik.”

Irodalom:

1. Batsányi János válogatott versei
Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1953. (Bornyi Sándor jegyzeteivel)
2. Batsányi János összes költeményei
Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994.
(Felfedezett Klasszikusok I. - Az előszót írta Debreczeni Attila)
3. A magyar irodalom története
Akadémiai Kiadó, Bp., 1965.
4. A magyar irodalom története
Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1982.
5. Szerb Antal: Magyar irodalomtörténet
Magvető Könyvkiadó, Bp., 1972.
6. Lengyel Dénes: Újkori bölcsek nyomában
Móra Ferenc Könyvkiadó, Bp., 1987.

Az országos Batsányi-pályázaton 1995-ben dicséretben részesült dolgozat.
Megjelent a Magyartanítás 1996. szeptemberi és a Magyar - Módszertani lapok 1996. szeptember-októberi számában.

Borsos Katalin
Tanulmányi kirándulás a Kiskunsági Nemzeti Park
fülöpházi területén

A tanulmányi kirándulások a szaktanárok tanmenetének szerves részei. A természetjárás vezérfonala a természet alapos megismerése, a különböző aspektusok, társulások jellemzőinek feltárása, az ökológiai ismeretek elmélyítése, a természetközelség és a természetszeretet kialakítása, ill. fokozása.

Egy-egy kirándulás lehetőséget ad a tanulók szemléletformálására, fejleszti a tanulók problémafelvető képességét, fokozza kreativitásukat, gazdagítja természettudományos világképüket.

Iskolánk számára fontos terület e célból a hozzánk közel lévő fülöpházi homokbuckás. Évek óta szervezünk ide tanulmányi kirándulásokat és nyári természetvédelmi táborokat.

Az alábbiakban a terület főbb jellemzőit kívánom összefogni, amely talán útikalauz lehet azok számára is, akik az ország távolabbi részéről jönnek ide, vagy átutazóban töltenek el itt néhány órát.

A KNP területe a legújabb adatok szerint 35.859 ha. Ezen a területen található puszták, tavak, szikések és holtágak. A KNP sokáig 6 egységből állt. Ezen területek megnevezése és területi nagysága az alábbiakra változott meg:

I.	Felső-Kiskunsági puszta	11 061 ha
II.	Felső-Kiskunsági tavak	3 905 ha
III.	Izsáki Kolon-tó	2 962 ha
IV.	Fülöpházi buckavidék	1 992 ha
V.	Orgoványi rétek	3 753 ha
VI.	Bócsa-Bugac buckavilága és pusztái	11 488 ha
VII.	Töserdő és a szikrai Holt-Tiszaág	698 ha

A DUNA-TISZA KÖZE KIALAKULÁSA

A Duna-Tisza köze a pliocén végétől fokozatosan folyóvízi-mocsári feltöltődési területté vált. Később a középső pleisztocénben a Duna fokozatosan elfoglalta mai észak-déli lefutású völgyét. A visszamaradt hordalékának finomabb részét a szél többször áthalmazta és hatalmas ÉNY-DK-i irányban elnyúló buckavonulatokba rendezte. A hátság gerincén húzódó buckásban viszonylag érintetlen része a KNP fülöpházi területe.

A mai felszín kialakulásában pontosan három szakasz emelhető ki. Az első a pleisztocén végén, a második az ún. mogyoró korban, a harmadik a 17-19. sz. között következett be. Az első két szakasz homokmozgását éghajlati tényezőkre vezethetjük vissza: a száraz klíma és a talajvízszint csökkenése nem kedvezett a zárt növényzet kialakulásának. A 17-19. sz. között bekövetkező homokmozgás antropogén hatásokra vezethető vissza, ilyenek az erdőirtások, a fokozott legeltetés. A török uralom virágzó mező- és kertgazdaságot tüntetett el, az erdőket kiirtják, felégetik. Különösen a Duna-Tisza köze nyugati és déli részein hatalmas futóhomok-területek jöttek létre, amelyek megkötése még ma sem teljes. (Pl. Dabas, Kunpeszér, Fülöpháza, Bugac, Jánoshalma).

A DUNA-TISZA KÖZE ÉGHAJLATI JELLEMZŐI

A Duna-Tisza köze mérsékelt szárazföldi éghajlatú. A napfényes órák száma nagy, a borultság kicsi, a hőmérséklet nagy napi és évi ingadozása, nagyon alacsony légnedvesség-értékek jellemző-

ek. A térség az ország egyik napfényben leggazdagabb területéhez tartozik. A napfényes órák száma átlagosan 2000-2100 között van. A Duna-Tisza köze az ország melegebb területei közé tartozik. A tájegységen belül nincsenek számottevő hőmérsékleti különbségek. A szél is fontos éghajlati tényező. Az ÉNY-i szelek gyakorisága a legnagyobb, de csaknem hasonlóan gyakoriak az ÉK-iek és a NY-i szelek is.

A Duna-Tisza köze az ország egyik csapadékszegény része. Északon 500-550 mm, délen 550-600 mm csapadék hull évente. A terület másik jellegzetesebb vonása a levegő alacsony páratartalma, 71-74 %.

A TERÜLET NÖVÉNYVILÁGA

A Duna-Tisza köze a Pannon flóratartományon belül az Eupannonicum flóraidék Praematricum flórajáráshoz soroljuk. A területen viszonylag kevés növénytársulás található, aminek az az oka, hogy a talajvízszint nagy mélységben található.

A szabad homokfelületeken elsőnek pionír növények telepednek meg (talajalgák, zuzmók, mohák). A zuzmók közül a *Cladonia* fajok (*Cladonia furcata*, *C. magyarica*), a mohák közül a *Tortella* a leggyakoribbak. Ezek fontos szerepet játszanak a homok megkötésében és humusztartalmának növelésében, így lehetővé teszik fejlettebb társulások kialakulását.

A homokbuckák tényleges befüvesedése a *Bromus tectorum* (fedélrozsok), ill. a *Secale silvestre* (vadrozs) növénytársulathoz kezdődik. Ezek a domináns fajok a fejlettebb társulásnak, az egyéves homoki gyepnek (*Brometum tectorum*). Erre a stádiumra az alacsonyabb borításfok jellemző.

Egyéves uralkodó növényei a *Bromus tectorum* (fedélrozsok), *B. squarrosus* (berzedt rozsok), *Secale silvestre* (vadrozs), *Tragus racemosus* (tövisperje), *Tribulus terrestris* (királydinnye).

A félig kötött homok jellemző, legnagyobb területeken kialakuló társulása a mézskedvelő kontinentális elemekben gazdag évelő, nyílt homokpusztagyep (*Festucetum vaginatae danubiale*).

Tavaszi végén legszebb a homokpusztagyep. Ekkor virágzik a *Fumana procumbens* (naprózsa), *Alkanna tinctoria* (báránypirosító), *Potentilla arenaria* (homoki pimpó), *Minuartia verna* (tavaszi köhúr), *Helianthemum nummularum* (napvirág), *Cytisus ratisbonensis* (selyemzanót), *Thymus glabrescens* (köz. kakukkfű).

A következő nyár jeleként néhol felfedezhetjük a mérgező *Cynanchum vincetoxicum* (méreggyilok) növényt.

Nyáron virágzik a *Stipa capillata* (kunkorgó árvalányhaj), *Dianthus serotinus* (kései szegfű), *Centaurea arenaria* (homoki imola), *Echinops ruthenicus* (kék szamárkönyér), *Helichrysum arenarium* (szalmagyopár).

Nyár végén, ősszel virágzik a *Polygonum arenarium* (homoki keserűfű), *Scabiosa ochroleuca* (vajsziű ördög szem), *Syrenia cana* (homokviola). Érés után tövei kiszakadnak a földből és a szél tova-görgeti az *Eryngium campestre*-t (mezei iringó). Buckaközi mélyedésekben néhol uralkodó az évelő és őszre már barna bugájú *Calamagrostis epigeios* (siska nádtippán).

Szép tájképet formálnak a beerdősülés kezdeti állapotában lévő *Festucetum vaginatae junipertosum communis*-ok. Van ahol a *Juniperus communis* (közönséges boróka) egyedek igen nagy távolságban találhatóak meg egymástól, másutt sűrűbb az állomány.

A TERÜLET ÁLLATVILÁGA

Hazánk az egész Kárpát-medencével együtt az Észak-Amerikát és Eurázsia nagy részét magában foglaló holarktikus faunartartomány euroturáni faunavidékének a közép-dunai faunaterületében helyezkedik el.

A nemzeti park élővilágának mint természetes génbanknak a feltérképezése 1975-től kezdődött. Megállapították, hogy a KNP területén kb. 9500 állatfaj fordul elő. Ebből 160 olyan fajt ismerünk, amely hazánkban egyedül a KNP-ban él.

Gyeptársulásokban igen gyakori a kórócsiga (*Helicella obvia*), amely 6,6-12 mm, a juh és a kecske málymételvények, a lándzsás mételvény (*Dicrocoelium dendriticus*) köztes gazdája. Másik gyakori faj még az ötsávós pannon csiga és a pusztai csiga is.

A rovarok közül talán a legérdekesebbek és csapdájuk a homokban biztosan megtalálhatók, a hangyaleső-félék.

Ezek megnyúlt testű, hosszú szárnyú rovarok. Repülésük lassú, lebegő. Általában éjjel mozognak. Lárvaik a homokban tölcésrszerű mélyedést ásnak, s ennek fenekén elrejtőzve várják a „csapdába” kerülő apróbb rovarokat. A lárvaik szívó állkapcsai különösen fejlettek.

1888-tól kezdve jelentkezett a marokkói sáska (*Dociostaurus maroccanus*) szikes pusztáinkon, ahol elszaporodva óriási károkat okozott. A sikeres sáskairtás után számuk jelentéktelenre zsugorodott.

Különös formájú a sisakos sáska (*Acrida hungarica*).

Kifejezetten homokos talajhoz kötött fajok a Fischer-rétisáskája (*Stenobothrus fischeri*), homokszínű sáska (*Spingonotrus coeruleus*), homoki olasz sáska (*Calliptamus barbarus*), hosszúlábú homoki sáska (*Acrostylus longipes*). A borókán található a fenyőormányos (*Magdalia rufo*).

Az árvalányhajon a 7-8 mm-es, szürke színű, széles, fehér sávú árvalányhaj ormányos (*Miorrhynchus abolneatus*) él.

Az útonállódarazsak (*Pompilidae*) nagy része kifejezetten homokkedvelő. A homok színű útonálló (*Pompilus plumbens*) a legelterjedtebbek egyike. Amikor áldozatukat fullánkjukkal megbénították, a homokban kis folyosót kaparnak, a pókra petét helyeznek és elvermelik. A darázs így biztosít utódja számára a nagy melegben is mindig friss táplálékot.

A gerincesek is igen gyakoriak. Most csak a legjellemzőbbekről teszünk említést. A terület jellemző kétélűje az ásóbéka (*Pelobates fuscus*). Jellegzetessége az ásásra módosult hátsó láb és a függőleges pupilla. Éjszakai állat. Amennyiben nappal mégis szem elé kerül, hátrafelé irányuló, spirálvonalú mozgással pillanatok alatt a talaj felszíne alá ássa be magát.

Fülpóhászán a gyíkokkal találkozhatunk igen gyakran. Legjellemzőbbek a ürge gyík (*Lacerta agilis*), a zöld gyík (*Lacerta viridis*) és a homoki gyík (*Lacerta taurica*). A fenti három gyíkfaj rokon faj, mind a három egyenszárnyúakkal táplálkozik. Valójában az idő és a biotóp mentén válnak el egymástól, ugyanis nappali aktivitásuk különböző és míg a homoki gyík a nyílt gyepeken, a ürge gyík a szegélytársulásokban, addig a zöld gyík a nyáras-borókásokban vadászik. Előszeretettel tartózkodik a fák koronájában is. A homoki gyík nappali állat, de a forró, nyári napokban, amikor a homokfelszín felmelegszik 50-60 °C-ra, inkább a reggeli és az alkonyati órákban mozog. A homokfelszínen mozgó rovarokat kapja el. Búvóhelye egy föld alatti lyuk, többnyire galagonyabokor tövében, vagy száraz gacsomó alatt nyílik.

Fokozottan védett madárfajok: gyurgyalg, ugartyúk, fehérgólya, szalakóta, héja, búbos banka, sárgarigó, kuvik, füstifecske, molnárfecske, sordély.

A Duna-Tisza közén mindenfelé közönséges a sün. Ugyancsak mindenfelé elterjedt a földalatti életet élő vakond. Gyakori az ürge is.

Homokpusztáinkon nagy számban él a mezei nyúl. Legnépesebb kolóniai a beerdősödött homokbuckákon található. A patások közül legelterjedtebb az őz.

A területen 7 állomásból álló tanösvény is található, amely fontos információkkal látja el a tanulókat és munkáltatva tanítja őket.

A terület az 52. főközlekedési út mellett fekszik. A területkezelő engedélyével látogatható. Itt működik a KNP új oktatási központja is, ahol a terület jellemző állatait kis bemutató teremben állították ki.

Remélem, írásommal sokakban sikerült felkeltenem az érdeklődést e sajátos táj iránt, és ha tehetik, talán útjukba is ejtik, talán diákokkal is. Hiszen mindannyiunk fő célja, hogy környezetünket szertető, védő fiatalokat neveljünk, mert a jövő nemzedék életmódja, természetszemlélete alapvető jelentőségű Földünk további sorsa, jövője szempontjából.

Célunkat nagyon röviden, tömören úgy is megfogalmazhatnánk, jó lenne, ha minél több gyermek fogadná el Gandhi szavait alapvető igazságként:

„A Föld eleget tud nyújtani ahhoz,
hogy minden ember szükségletét
kielégítse, de ahhoz már nem, hogy
mindenki kapzsítségét is.”

Megjelent a Természetismeret Tanítása című folyóirat 1993. évi 5. számában

Ujlaky István Ki van közepen? Rokon nemzetmodellek

Talán az eurázsiai óriáskontinens peremén élők: íreket, portugálokat, japánokat, filippínókat kivéve bármely ország, bármely nemzet azt képzelheti, ő a híd Kelet és Nyugat között. Szerbek és afgánok, észtek és törökök egyaránt felhozhatnak komoly, a tudományos alátámasztást sem nélkülöző érveket amellest, hogy épp ők vannak közepen, ők a kapocs Kelet és Nyugat között.

Ha a nemzetfejlődést állítjuk gondolkodásunk középpontjába, alighanem a németekre kell szavaznunk: ebből a szempontból (s egyébként sok másból) valóban a németeké a leginkább átmeneti nemzet.

A nyugati nemzetfejlődés: az angoloké, spanyoloké, hollandoké, franciáké, időben jól tagolt, többszakaszos. A prefeudális kor barbár „nemzetei”, helyesebben népei, etnikumai, nemzetiségei rendelkeztek bizonyos, a modern nemzetekéhez valamelyest hasonló „nemzeti” csoporttudattal. Az érett középkor azonban nem ismeri a nemzetet: ekkor az identitás hordozói a vallások, dinasztikák, tartományok, rendek, városok. A X-XVIII. században nincsenek franciák - hanem burgundok, akvitánok, s Il de France-iek; nincsenek spanyolok, csak navarraiak, kasztíliaiak, aragónok. Aztán a XIV - XV. században fokozatosan újraintegrálódnak a Nyugat népei, megteremtve az újkori, a XVIII - XIX. századra lezáruló nemzetfejlődés, modern nemzetvé válás alapjait. Egészen más jellegű a cseh, lengyel, magyar, orosz, horvát fejlődés. Itt nincs tartományi széttagolódás (mármint nemzeti értelemben nincsen, mert egyébként, politikai értelemben persze van, legalábbis az oroszoknál, lengyeleknél), nincsenek tartományi nemzetek, a barbár kora feudális „nemzetek” szervezettebb, folyamatosabb, tagolatlanabb fejlődéssel válnak a XIX. századra modern nemzetekké. Ebben a (Szűcs Jenő által leírt) modellben a németek etnikai fejlődése jellegzetesen nyugati: az I. Ottó alatti germán-német vagy német-római „nemzet” bajor, sváb, szász, frank, türingiai tartományi „nemzetekre” tagolódnak, s aztán csak nagyon későn, a XIX. századra integrálódnak újra, immár modern német nemzetvé.

A nyugati nemzetfejlődés döntően gazdasági és politikai jellegű: benne az egységes nemzeti piac, nemzetgazdaság, nemzetállam újkori kiformalódása a legfontosabb. A nyugati (angol, skót, francia, holland, portugál, sőt a svájci, amerikai) nemzet nem „nyelvében él”. Lehet valaki nemzeti érzelmei szerint skót, ír, walesi vagy ausztrál, miközben anyanyelve angol. Franciaországban az arab, néger, breton is lehet francia - de próbáljon meg valaki francia állampolgárként öntudatosan nem francia lenni! A nyu-

gati népek: államnemzetek. A nemzetet úgy fogják fel, mint állampolgárok önkéntes társulását. A nyugati nemzetek ideológiájának forrásai a felvilágosodás, racionalizmus, liberalizmus. A cseh, lengyel, magyar, orosz, horvát nemzeté válásban (nem lévén a XVIII - XIX. században sem nemzetállamuk, sem polgári gazdaságuk) a nyelvi kulturális tényezők játszottak döntő szerepet. Gondolkodásukban nem a közös és saját alkotmányos állam, hanem a származás, a múlt, sőt a „vér”, a „rög” s a „faj” játssza a fő szerepet, ideológiájukban a romantika, az irracionizmus. Ezek a kultúrnemzetek valóban nyelvükben élnek - és persze a történelmükben: a jelen problémáikért, viszontagságaikért a hun-szittyá, nagymorva, illír-szláv, dákoromán stb. múlt dicsősége hivatott kárpótlást nyújtani. Ebben a modellben a németeké jellegzetesen keleti nemzet. Persze az államnemzetekre és kultúrnemzetekre való felosztást nem érdemes mereven kezelni, s leginkább a XIX. századra lehet értelmezni. A XX. században megszületett cseh, szlovák, és csehszlovák, lengyel és román nemzetállamok többségi nemzetei azonnal államnemzetekként kezdtek viselkedni, pontosabban államnemzet és kultúrnemzet legostobább és legveszélyesebb kombinációit mutatják fel: kultúrnemzeti érvelés és kirekesztés mellett államnemzeti lojalitást és asszimilációt követelnek.

Sajátos a XIX. században született modern magyar nemzet: államnemzet a saját kisebbségeivel, a nemzetiségekkel, és kultúrnemzet a Habsburgokkal, a birodalommal szemben. Mentsége, hogy integráló és befogadó jellegű 1918-ig, s nem rendelkezik még a kisebbségi létnek, a nacionalizmusnak, a toleráns és elnyomó politikának azokkal a tapasztalataival, amelyek birtokában a trianoni utódállamok hozzálátnak kisebbségeik felmorzsolásához.

A német nemzetfejlődés tehát egyszerre keleti és nyugati - ebben legfeljebb a magyar nemzetfejlődés hasonlítható némiképp a németekéhez.

Amikor az 1980-as évek végén vagy tizenötezer erdélyi magyar (gyarló szóhasználatunkkal „román”) költözött-menekült hazánkba, az ország úgy csodálkozott rá erre a jelenségre, mintha ilyen vele sohasem történt volna, mintha ilyen egyáltalán sohasem hallott volna. Pedig a népesség területi mozgása, a migráció a történelem egyik leggyakoribb jelensége. Gondoljunk csak ókori keleti honfoglalásokra és deportálásokra, az antik görög és latin (korábban főníciai) gyarmatosításra és diaszpórára, a középkori népvándorlás és az újkori kivándorlás hullámaira, a XX. századi menekülés, emigráció, disszidálás, kitelepítés és deportálás tízmilliókat érintő népmozgásaira.

Az érett középkorra inkább jellemző a munkaerőhiány, mint a túlnépesedés. De a munkaerőhiánynak alárendelt helyi vagy időleges népmozgás ekkor is létezik. A migrációnak (nemcsak a középkorban) két fő oka van. Az egyik az agrártársadalmak jellemzője - csak hát az ipari forradalom előtt mind-egyik országé agrártársadalom, egész kontinenseké az ipari forradalom után is. Ennek lényege, hogy a fejlettebb, sűrűbben lakott tájakon újra és újra agrártúlnépesedés lép fel, a népfelcsúszás a ritkábban lakott területek szabad földjeire vándorol. A másik egyfajta barométer: ahol a népesség jól érzi magát, ott bevándorlás van, ahol akár természeti, akár gazdasági vagy politikai okból rosszul érzi magát, ott kivándorlás. Az előbbire legyen példa a fejlett Angliából a gyarmatokra való kivándorlás, az utóbbira a török és görög földesurak alatt nyögő, elmaradott viszonyok között élő román parasztok bevándorlása a nem kevésbé sűrűn lakott, de szabadabb Erdélybe, Partiumba. A két tényező akár ötvöződhet is - mint a szerbek, románok temesközi bevándorlása esetében.

Magyarországra már a középkorban érkeznek németek, több hullámban. Eleinte papok és lovagok, még Szent István hívására, később iparosok és főképp parasztok. Egy részük zárt tömbben települ le, és kiváltságokat kap, mint a szepességi, erdélyi szászok. A középkor nem ismeri a nemzeti elnyomást, a modern nacionalizmust: a nemzetietlen dinasztiák szeretettel fogadják a bevándorlót, mert benne értékes munkaerőt vagy katonanyagot látnak. A németek másik csoportja városlakó lesz. A középkori Magyarországon a szabad királyi városok között talán csak két tisztán magyar város volt: Debrecen és Nagyvárad. A többi vagy kétnyelvű, német-magyar, mint Kolozsvár, Pest, Buda, Pécs, vagy egynyelvű német, mint Sopron, Pozsony, Nagyszében. Némelyikük már a középkorban elmagyarosodik,

mint Beregszász, a legtöbbjük a XIX. századig őrzi kétnyelvű vagy tisztán német jellegét, s csak a reformokban magyarosodik, mint Székesfehérvár, Buda, Pozsony, vagy 1918-ig német marad, akár csak Segesvár, Brassó, Fehértemplom.

Miért a németek vándoroltak be Magyarországra? Az angolok, hollandok, franciák, spanyolok népfeslegét vagy a keresztesháborúk vezették le, vagy egyszerűen nem találtak levezetést, épp a Kelet felé vándorlásukat eltorlaszoló, sűrűn lakott német nyelvterület miatt. A XVI. századtól pedig immár a tengerentúlra, a gyarmatokra vándorol népfeslegük. (Csekély olasz, francia, vallon keletre vándorlás azért volt: így kerültek „latin” telepések Esztergomba és Székesfehérvárra, s jelenlétüket őrzik az „olaszi” végződésű falunévek is.) Az oroszok Kelet felé vándoroltak, benépesítve Dél-Szibériát. A törökök, görögök az oszmán-török birodalom hatalmas területén találhattak új hazát mint kereskedők (görög eredetű családból származik Thököli!) vagy mint tisztviselők, földbirtokosok, olykor mint telepes parasztok. Így kerülnek gagauz (= keresztény török) telepések Besszarábiába, a mai Moldáviába, fanarióta (= törökökkel „kollaboráló” görög) nagybirtokosok Havasalföldre, s hogy a XX. századi bolgár nacionalizmusnak is legyen saját kisebbsége, amelyen elverheti a port, török parasztok Bulgáriába. Szűkebb a mozgástere a „bekerített” népeknek a kontinens belsejében. A lengyelek keleti expanzióval kísérleteznek Litvánia, Ukrajna, Oroszország felé, évszázadokig sikeresen, végeredményben kudarccal. Svájc és Csehország zsoldos katona képében exportálja népfeslegét. Így lesz Európa majd mindegyik hadseregében svájci gárdista (utoljára - napjainkban is - a vatikáni díszőrségben) és cseh „huszita” zsoldos (mint Mátyás „fekete seregében” Hag Ferenc, Haugvitz János és vagy ötezer társuk). Talán a magyar az egyetlen nép, amelynek nem volt jelentős kivándorlása egészen a századfordulóig, sőt hazánk előbb a középkorban, majd a XVIII. században a kontinens legfőbb bevándorlási célpontországá. Beköltöznek hazánkba német és latin telepések, úz és besenyő határőrök, izmaelita, zsidó, örmény, görög, szerb kereskedők, szerb, román, morva, ruszin pásztorok és parasztok. Vajon miért?

Árpádék talán túl nagy területet vettek birtokba. Magyarország termékeny talajához képest ritkán lakott ország, népfesleg helyett munkaerőhiánnyal, vonzó, befogadó politikai gyakorlattal. (Például a XV. században oly sűrűn lakott és színmagyar Temesköz népsűrűsége 1700 körül kevesebb, mint 2 fő/km² - annyi, mint ma a Szaharée.) A munkaerőhiány, a demográfiai vákuum szívóhatása és a toleráns politika vonzza a külföldit, s itt tartja a magyart. Ha tényleg börtön lett volna, ezeréves magyar elnyomás, miként a román történetírás állítja, miért vándorolt volna be 1200 és 1790 között több hullámban is sok százezer román? Szabályt erősítő kivételként volt azért magyar kiáramlás is; az országos tendenciáknak ellentmondó helyi túlnépesedés miatt költözik Moldvába Székelyföldről néhány ezer magyar, Jászvásár (ma Iasi) városában döntő szerepet játszva a moldvai román polgárosodásban és urbanizációban, falusi lakosként zsidósorsot szenvedve és csodálatos folklórt megőrizve. Ők a csángómagyarok.

Minden európai nemzet be- és kivándorlások, keveredések, asszimilációk és ötvöződések révén formálódott - tiszta nemzet vagy faj csak a diktátorok képzeletében létezik. (Rasszjellegüket legjobban, földrajzi és történelmi okokból, a skandinávok őrizték meg.) De abban a magyar nemzet mégis egyedülálló, hogy benne különösen sok elem található. Így lehetett hazánkban örmény származású aradi vértanúja és miniszterelnöke (Lázár Vilmos és Szálasi Ferenc), angol és szerb tábornoka (Guyon és Damjanich), a kontinensen legnagyobb asszimilált zsidósága, kétnyelvű horvát-magyar arisztokráciája (Zrínyi, Frangepán, Nádasdy), magyar anyától és félig román, félig magyar apától született királya (Hunyadi Mátyás), zsidó-magyar és sváb-magyar tudósa s Nobel-díjasa (Lukács, Szilárd, Neumann, Wigner), szlovák származású nemzeti költője (Petőfi). És persze a németek! Talán csak a cseh-német együttélés hasonlítható a magyar-német kapcsolatokhoz.

* * *

Aligha van még olyan ambivalens népek közötti kapcsolata a magyar történelemnek, mint a német-magyar viszony. Németellenesség és szervilis németrajongás van sok-sok emberben ma is - s még inkább volt 1945 előtt, évszázadokig. A magyar politikus két őstípusa a németekhez való viszonyban formálódott ki: a lázadó, szabadságszerető, történelem és jog büvökörében élő, szalmaláng kuruc, s a meg-

alkuvó, realista, européer labanc. Ellenzék s kormány ma is.

A középkorban nem volt modern nacionalizmus - de volt hatalmi harc, kenyéririgység, nemzeti sérelemmel álcázott pozíciókeresés és kizsárolás. Budán Zsigmond király korában két magyar felkelés volt a helyi német hegemonia ellen. Eredménye: a városbíró évente felváltva német és magyar, a tanácsban is fele-fele az arány. Hasonló etnikai harcokra van példa Kolozsvárott és másutt is. De legalább ennyi példa van az együttműködésre, békés együttélésre. A kulturális egymásra hatásra, amely kölcsönös, de aszimmetrikus: a fejlettebb német társadalom hatása az erősebb. Német mintát tükröz a középkori Magyarországon a városjog, a céhrendszer, a jobbágytelek és a szabad költözésű jobbágy, az újkorban a reformáció, a szociáldemokrata munkásmozgalom, a szakszervezet.

A középkori magyar királyság elhárítja a német-római császár beavatkozási, hegemon törekvéseit, de megbecsüli az értékes szász polgárt és parasztot mint munkaerőt, a német lovagot és papot mint a királyi hatalom támaszát. Az újkorban magyar állam osztrák-német királyt választ, mert a török ellen erős szövetségesre van szüksége, de fellázad ellene, ha az ország, a rendek „ösi alkotmányát” veszélyeztetve látja. A XVIII. században behívja a sváb parasztok tízezreit, mert szükség van a töröktől elnéptelenedett országrészekben is szorgalmas és fegyelmezett munkaerőre, de a „rebellis magyar vér szelídítettésére” szánt gyarmatosból lojalis alattvalót formál: ükunokáik ott harcolnak majd a magyar honvédségben 1848-49 frontjain. Mert 1848-49 a nagy megmértetés. A XVI - XVII. században még sokan „a német” ellen buzdítanak. Pedig az ellentét - mint a XVIII. századra egészen nyilvánvalóvá válik - nem magyarok és németek, hanem dinasztia és rendek között van. Haza vagy haladás, kuruc vagy labanc. Közponosító, modern abszolutizmus, amely egyúttal nemzeti elnyomó. Török ellen szövetséges, kapocs Európához, s közben fojtogató összbirodalom. Vagy magyar rendiség, vele középkori anarchia, nemesi önzés és korlátoltság, vesztes szabadságharc.

Talán nem vagy-vagy: néha is-is, néha sem-sem.

De vissza 1848-hoz! A szepességi szász, a városi, magyarosodó német, az alföldi, dunántúli sváb ott harcol a magyarok oldalán, a közös hazáért és közös szabadságért. Mert az ellenség nem a német császár, hanem a nemzetetlen vagy nemzetek feletti, feudális dinasztia, amelyik csak II. József haláláig progresszív. I. Ferenc s Metternich politikája lehetővé teszi, hogy „haza vagy haladás” helyett „haza és haladás” legyen. 1848-49 honvéd főtisztjeinek csak a fele magyar. A nem magyarok között a legtöbb (öt fő) német. Igaz, vannak németek a túloldalon is: a habsburgianus erdélyi szászok. De bennük sem a német nemzet - inkább a rendi kiváltságait védő feudális polgár áll az ellenség oldalára, amúgy nem kevés vita és habozás után, szorító körülmények (román népfelkelés, osztrák hadsereg) között.

Az oly bonyolult és ambivalens német-magyar együttélés 1933 után látszik leegyszerűsödni. Hiszen ott a mindent elnyelni akaró náci német ösgonosz, amely a II. világháború borzalmaira kényszeríti az emberiséget. De a képlet itt is csak az első pillantásra egyszerű. A németek iszonyatos történelmi felelőssége persze nem vitatható. De csak ők a felelősök? Hiszen Anglia, Franciaország, a Szovjetunió egyaránt Hitler kegyeit keresi 1939 előtt. Ausztriát, Csehszlovákiát könnyedén feláldozzák a megőrizni remélt béke oltárán. És 1939 után bizony magyar, francia, szlovák, ukrán, román olasz bolgár kollaboránsok segédkeznek zsidó milliók elpusztításában. S vajon véletlenül kért bocsánatot a pápa egyháza nevében a zsidó néptől a világháború alatti magatartásáért? S a másik oldalon: bizony az utolsó németországi szabad választáson, 1932-ben, a németeknek épp az egyharmada szavazott a nácikra: szomorú, hogy ilyen sokan, de mégis csak a németek kisebbsége!

* * *

A németek vannak középen. Mert német a franciás kultúrájú Rajna-vidék, a fejlett Dél-Németország, és német Poroszország, vele a porosz militarizmus. Német a toleráns Svájc, s az egykor oly antiszemita Ausztria. Hogy 1945 után a németeké az egyetlen nemzet Európában, amelynek nyelvterületét kettévágja a vasfüggöny, aligha véletlen, s akár jelkép értékű is lehet.

A magyarokat és németeket ma sem csupán a gazdasági élet, a diplomácia, a nemzetközi poli-

tika kapcsolja össze. Az együtt elveszített világháborúk, a jogos nemzeti sérelmek, a történelmi büntudat, s e büntudattal, rossz lelkiismerettel megterhelt nemzettudat, a bűnös nemzetnek bélyegzettség, elnyomott felsőbbrendűségi s vele összegubancolózott kisebbségi érzések, a kitörési irányként megtalálni vélt atomizálódás, individualizálódás és fogyasztás, s a fentiek összegzéseként a nemzeti identitás zavarai: sajátos lelki közösséget teremtenek/teremthetnek a két nemzet között. De nem csekélyek a különbségek is: német nagyhatalom és gazdasági-szociális sikertörténet a túloldalon - jövőtlenség érzése, a gazdag német nagybácsi segítségével reménykedő kisország az innenső oldalon.

Megjelent a Polisz című folyóirat 1998. májusi számában

Emlébeszéd

Emlékezés Katona József halálának 168. évfordulóján

Tisztelt Jelenlévők, Kedves Barátaim!

Emlékezni jöttünk egy olyan eseményre, amely éppen 168 éve történt. A rideg realitás szemüvegén nézve: meghalt ifjabb Katona József, Kecskemét városának akkori főügyésze. Viszonylag fiatalon, ahogyan mondani szokás - s bizonyára mondták is a ravatálnál - élete virágjában ragadta el a kiszámíthatatlan kaszás. Itt hagyta idős szüleit, itt a fáradsággal megszerzett magas hivatalt.

Amikor két nappal később a mai Szentháromság temetőben elhantolják, bizonyára illendő szavakkal búcsúztatják mind az egyház, mind a város képviselői. Felsorolják a szüleit, testvéreit szerető és támogató fiú érdemeit, emlegetik a példás, szorgalmas hivatalnok erényeit. Bizonyára olyanok is vannak, akik megkönyezik a szegények pártolóját, azt az embert, aki rangos hivatalt viselven is mindig emberséggel bánt velük. Némelyek azt suttojják, mily természetellenes, hogy az apa temesse, az anya sirassa fiát... Mások - a jól értesültek - valami zavaros pénzügyet emlegetnek, de a halotról jót vagy semmit... Ám ez az elmondható jó nem sok. A megboldogult magánakvaló ember volt, a Vadász-társaságból is kivált, meg sem nősült, - legalább se asszony, se gyerek nem sír utána - lám minden rosszban van valami jó...

Amikor leteszik a homokos anyaföldre, mindenki végső nyughelyet emleget, amikor felhantolják, mindenki arra gondol: ez is itt várja a föltámadást. (Ugyan ki gondolna arra, hogy éppen száz év múlva kegyelettel emelik ki maradványait, hogy díszsírhelyre vigyék, mert ez az ember a város legnagyobb fia, akire Kecskemét mindig büszke lehet.) Az akkori gyászolók között alig van, akinek eszébe jut, hogy az elhunyt afféle literátus ember volt, könyvet is írt, de az már tíz éve történt... Hogy ez az alkotás akkor mennyire nem fontos, mutatja, hogy otthoni és hivatali iratait lefoglalják ugyan a zavaros pénzügy miatt, de irodalmi jellegű irományait, kézíratait senkinek nem jut eszébe összegyűjteni, méltóképpen megőrizni.

Így jár minden alkotó, aki még életében nem kapja meg az elismerést. Eltemetik, megsiratják, de nem tudják, hogy igazából kit temetnek, kit siratnak. Így vannak ezzel egy angol kisváros lakosai is, akik 1616-ban éppen így tavasszal, április 23-án csak egy módosabb polgárt temetnek, s ugyan elcsodálkoznak, ha valaki azt mondaná, hogy erről az emberről egyszer majd híres lesz városuk, erről az emberről könyvtárakat írnak, és erről az emberről egy magyar költő azt mondja: „Shakespeare egymaga fele a teremtésnek”. Hogy mit alkotott ez az ember, azt akkor a szűkebb környezete sem tudja.

Persze még inkább így van ez a Duna-tájon. Shakespeare temetése előtt 22 évvel, május végén, ugyancsak élete virágjában áldozta életét édes hazájáért Esztergom falainál a reneszánsz nagy tehetsége, a magyar nyelvű líra megteremtője, Balassi Bálint - és csupán ezt írják be a veszteséglistába: Meghalt Balassi Bálint, egy istentelen magyar. A meg nem értés jut osztályrészül az európai műveltségű és kiemelkedő tehetségű Csokonainak is, aki valamikor éppen Katona születése táján, de szinte máig érvényesen fogalmazza meg: „az is bolond, aki poétává lesz Magyarországon”. Sajnos, nem avultak el Vörösmarty sorai sem:

„Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a szív égő romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársinak
Írányt adjon s erőt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket - midőn már elhunytak, s midőn
Ingyen tehette - csúfos háladattal
Kezdett imádni a galád világ.”

A „Gondolatok a könyvtárban” c. vers súlyos kérdései és még súlyosabb válaszai közül ez a legdermesztőbb: „Ez hát a sors, és nincs vég semmiben?”

Katona, Shakespeare, Balassi, Csokonai felel erre a kérdésre: az ember sorsa lehet meg nem értés, félreismerés, mellőzés, de az igazi érték előbb-utóbb felszínre kerül; az alkotó lehet boldogtalan, de az alkotás előbb-utóbb felragyog, feltámad és él.

Katona József főügyész sírba szállt azon a napon, de Nagyszalontán már gimnazista az az Arany János, aki majd méltó helyre emeli a „Bánk bán”-t, s vele feltámasztja Katona Józsefet, a magyar drámaírás talán legkimagaslóbb alakját. Katonának elégtétel lehetne, hogy az elismert drámaíró-rivális Kisfaludy Károly ugyanazon év őszén halt meg, de Arany hamarosan a sikeres „Stibor vajda” elé helyezi a „Bánk bán”-t, s a pesti nép 1848. március 15-én este nem egy magyarkodó Kisfaludy-darabot, hanem a „Bánk bán”-t kívánja látni a Nemzeti Színházban. Ahogy „Bánk bán” 1833-tól lassanként benyomul a magyar színpadokra, úgy tűnnek el a valaha sikeres Kisfaludy-darabok. Arany János olyan rangos művész, aki rangot adhat valaminek és valakinek. Méltó rangot ad az élő Madáchnak is, a halott Katonának is. A szomszédos Nagykőrös gimnáziumának tanáraként fog hozzá az akadémiai székfoglalóul szánt „Bánk bán tanulmányok”-hoz 1858-ban, de amikor megtudja, hogy Gyulai Pál és Szász Károly is foglalkozik Katonával, félbehagyja - nagy veszteségére irodalmunknak. A tanulmányban Arany bőségesen idéz a dráma szövegéből, így kiderül, hogy birtokában van az 1820-as kiadás, és azt is tudjuk, hogy nagykőrösi tanítványainak jeleneteket olvasott belőle, mégpedig - mint maga írja - „leginkább azért, hogy a drámai nyelv erejéről .. némi fogalmat adjak a fiúknak, hogy ott nemcsak szépen beszélnek, szónokolnak, vagy órában felelgetnek egymásnak a személyek, hanem a nyelv a helyzethez, a személyek indulatához alkalmazkodik, azt teszi, fejezi ki; s hogy a párbeszéd alatt a cselekmény is egyre halad, a jellem fejlődik, majd egy, majd más oldalról mutatkozik.”

Ha már itt tanítványokról esett szó, engedtessek meg nekem egy kis személyesség. A magam „Bánk bán”-nal való kapcsolatában meghatározó élménynek tartom, hogy nekem is Arany János „tanította” a művet. Középiskolás koromban boldog emlékü Kiss István tanár úr, akit néhányan a jelenlevők-ből is ismerhettek, karácsonyi szünetre házi dolgozatként tűzte ki a „Bánk bán”-t, és figyelmeztetett, hogy az éppen most megjelent kiadásban Arany Jánostól tanulhatjuk meg a drámát, az jobban hasznunkra válik, mint a tankönyv. E kötetből én akkor - öntudatos nagykőrösi Arany-hívő lévén - először Arany tanulmányán rágtam át magam, s ennek fényében egyszerre két csodálatos elme világosságát élvezhettem: Aranyét és Katonáét. Hiszen túl azon, hogy a dráma megértésében segített a tanulmány és a bőséges lapalji jegyzet, akkor döbbsentem rá, mit is jelent az irodalommal, egy művel alaposan, tudomá-

nyosan foglalkozni. Megdöbbenett, amikor Arany arról ír, hogy ötször-hatszori átolvasás után fogott a tanulmányhoz, hogy utánanézett a történeti adatoknak, hogy egyes shakespeare-ies részleteket angolra fordított azért, hogy összevesse a rokon vonásokat. Ma már tudom, hogy csak egy dologban tévedett Arany, akkor, amikor saját tanulmányát így jellemezte: „E dolgozatok, ha most félbeszakadnak, egészen hiába történtek, mert úgyszólván csak a gépi része ez a dolognak, ötször-hatszori át-meg átolvasás, a kornak történelmi kutatása, extractusa a cselekményeknek, jellemek összeállítása külön-külön a darab szerint, szóval oly dolgok, melyeknek rajtam kívül más nem veheti hasznát.”

Magam is ezt a kötetet használtam 39 éven át a tanítás közben, és mindig arra biztattam tanítványaimat, hogy olyan kötetből olvassák a „Bán bán”-t, amelyben Arany János tanulmányai és jegyzetei megtalálhatók.

Bizonyára nem véletlen, hogy Arany akkor, 1836-ban teszi ama nevezetes kijelentését, hogy a „Bán bán” jobb dráma a divatos „Stibor vajdá”-nál, amikor volt vándorszínészként éppen Shakespeare-darabokat olvas - akkor még németül. Tanulmányában - sajnos - nem jut el odáig, hogy a mű nyelvét, stílusát boncolgatná, ám máshol úgy nyilatkozik, hogy azt bármely magyar drámaíró megirigyelheti: „Különös teremtő tehetség volt ezé a Katonáé; bámulatos, hogy tudta a nagy szenvedélyeknek olyan megragadó kifejezéseit olyan gondos beosztással elrendezni, hogy tudott annyi számítással - költeni.”

Tisztelt Jelenlevők! Ne gondoljuk azonban, hogy Katona művét csak a nyelvezet okán lehet dicsérni. Katona olyan alakokat varázsolt fel a maga teremtette színpadra, akik máig élnek. Élnek akkor is, ha szeretjük, élnek akkor is, ha megvetjük őket. Sajnos, a jók, az igazak csak álmainkban élnek:

a Bánkok, akik igazán szívükön viselik az ország dolgát, akiknek első a közösség érdeke, akik vezetőként is látják és képviselik a nyomorultabbakat; a Bánkok, akik keményen és következetesen felelősségre vonják a bűnöst; a Bánkok, akik tetteikért maguk is vállalják a felelősséget. De mindig vannak Gertrudisok is, akik a hatalom bűvöletében látni sem képesek a nyomorultakat; Gertrudisok, akik előtt csak a magukfajta a valaki, aki másféle, az megvetett senki. Vannak cinikus Biberachok, akiknek mindenük a haszon; Biberachok, akiknek könnyen fordul a köpönyegük. Aztán itt vannak a Tiborcok, akik a márványos házak árnyékában csaknem megfagynak; Tiborcok, akiket most sem visz rá a lélek a lo-pásra. Petur ma is sirathatná az idegenek kezébe került magyar javakat; sőt ez a figyelmeztetése is máig száll:

„... csak öszve tett kezekkel várakoztok,
hogy majd helyettünk fog dolgozni a sors?”

Katona József elhunytának évfordulóján az ő halhatatlan műveinek máig élő alakjai bizonyítják, hogy bár a városi főügyész 168 éve meghalt, de a magyar drámaírás nagy mestere él. Ezért tisztelgünk most előtte.

Beke József

Bemutatjuk Bella Rózsa művésztanárt

„Olyan a Körös-part Bella Rózsa képi világában, mint az állandó jelző az eposzban. Tudatosult és szinte programmá vált ez a kötődés az alkotóban is. Rajzaiból csend és nyugalom árad. Egyszerre táruul elének a külső látvány és az alkotó belső világa.

A képzőművészet kifejező eszközei közül nála a vonal jut fő szerephez. Egy pontból elindul és kígyózik, vagy szaggatott ritmusként sorjázik egymás mellé a vonal. Egyszer vékonyabb, másszor vastagabb, ritkább vagy sűrűbb, ahogyan a téri értelmezés tudatos közelítése, illetve a rajzoló érzése vezeti az alkotó kezét, mint a hegedülő embernél a hang magassága szólal meg attól függően, hogy mennyire fogja le a húrt.”

(Bánszky Pál művészettörténész)

Кедровая пихта 2. Зила Божа 1989.

Krizsák Etelka
A Bolyaiak a drámában
(Németh László: A két Bolyai)
(értekezés)

A dolgozat vázlatja

- I. A két Bolyai jelentősége és személyisége a tudományos életben és a szépirodalomban
- II. Németh László A két Bolyai című drámájáról
 - a. A tudomány és a tudós, mint írói téma Németh Lászlónál
 - b. A két Bolyai, apa és fia kapcsolata ebben a drámában
- III. Németh László írói szándékáról és gondolatainak aktualitásáról
A két Bolyai című drámáját olvasva

A Bolyaiak a drámában
(Németh László: A két Bolyai)
(értekezés)

- I. A két Bolyai munkássága korszakalkotó az egyetemes, és így a magyar tudományos életben.

Bolyai Farkas (Bolya, 1775. február 9. - Marosvásárhely, 1836. november 20.): kollégiumi tanár, a fiát, Bolyai Jánost megelőző időszak legkiválóbb magyar matematikusa. Foglalkozott az euklideszi párhuzamos axiómával. Szerteágazó érdeklődése során a francia enciklopédisták hatását tükröző drámákat írt, új fűtő- és főzőkemencéket talált fel, zeneelmélettel foglalkozott, gyógyítással kísérletezett. Társadalmi kérdések is foglalkoztatták.

Bolyai János (Kolozsvár, 1802. december 15. - Marosvásárhely, 1860. január 27.): minden idők egyik legeredetibb gondolkodású matematikusa, Bolyai Farkas fia. Tanulmányait kezdetben kizárólag apja irányította. Rendkívüli képességei már gyermekkorában megmutatkoztak. Az abszolút geometriát tartalmazó korszakalkotó dolgozata, az Appendix, 1832-ben jelent meg latin nyelven. Alapgondolatát már régebben felfedezte, 1820 körül, és erre célzott 1823. november 3-án apjához írt levelében: „A semmiből egy új, más világot teremtettem.” Merészen elvetette a párhuzamosok euklideszi axiómáját; egy új párhuzamossági axióma alapján előbb a hiperbolikus geometriát vázolta fel, majd az általa abszolútnak nevezett geometriát dolgozta ki. Igen jelentős a komplex számok elméletét tárgyaló Responsio című dolgozata is.

Munkáját kortársai - Gauss kivételével - nem értették meg és nem méltányolták.

E két nagy tudós életével és munkásságával számos tudományos munka foglalkozik (Bedőházi János, Stäckel Pál, Dávid Lajos, Alexits György, Sarlócska Ernő), de a Bolyaiak személyisége és gondolkodása a szépirodalomban is műfajokra, alkotókra talált. Írtak róluk lírai költeményeket (Babits Mihály, Szemlér Ferenc, Mandics György, Kiss Jenő, Horváth Imre, Tóth István), regényeket (Tabéry Géza, Barabás Gyula, Száva István), drámákat (Tolnay Samu, Fenyő István, Pándi Pál, Nagy Imre).

A szépirodalmi alkotások közül figyelemre leginkább méltó Babits Mihály és Szemlér Ferenc Bolyai című verse, valamint Németh László egyik legjobb drámája, „a nemzeti sorsdrámát az alkotó értelmiség társadalmi kötelezettségeivel összeötvöző Két Bolyai.”

II. „A viszonylag szerényebb magyar drámairodalomban kivételes helyet foglal el Németh László munkás Mathiász-sága.” Az 1930-as évek közepétől írt társadalmi drámákat (Papucshős, Villámfénynél, Cseresnyés, panzió, Győzelem, Szörnyeteg, Nagy család) és történelmi drámákat is (VII. Gergely, Széchenyi, Galilei, Az áruló, A két Bolyai, Gandhi halála). 1961-ben Változatok egy témára címen megjelennek a Bolyai drámák.

A két Bolyai (1961) Németh László jelentős történelmi drámája, mely „a két különböző típusú tudós-egyénségnek, apának és fiúnak küzdelmét viszi színre.”

a. Az egész 20. századi magyar irodalom egyik legnagyobb hatású alakja Németh László: író és gondolkodó (1901 - 1975) volt. Az emberi lét értelmét, célját kereste minőségigénnyel és az értékek, az önmegvalósítás törekvésével. Munkáiban hatalmas műveltségét (természet- és társadalomtudományok, világ- és magyar irodalom, nyelvek) kamatoztatta. Író, gondolkodó, orvos, pedagógus, kritikus, műfordító, szerkesztő is volt egyszemélyben, a népi írók táborának meghatározó személyisége. Több tudományágban is jártas emberként több drámájában is szól az alkotó értelmiség, a tudósok feladatáról és felelősségéről (Galilei, A két Bolyai, Gandhi halála, Apáczai).

A két Bolyai című drámája, mint a Galilei is, olyan emberi alakokat mutat be, akik egyvetemes célt: a haladást, a tudományt szolgálják. E tudósok a modern természettudomány talán legnagyobb hatású úttörői, akiknek sorsa szimbolikus jelentésű is: a tudós értelmiség hivatásáról ad képet.

Németh László tudós-drámáinak - így A két Bolyainak is - fő kérdései: mit tegyen a konfliktusokba került értelmiségi (tudományos gondolatai és a közvélemény, magánélet eseményei, családi kötődések, tudósszemélyiségek vitája); lehetségesek-e kompromisszumok; mekkora a lelkiismeret szerepe, ereje; lehet-e számítani az utókor megértésére és ítéletére?

Németh László tudós-drámái mindezeket az érdekes kérdéseket felvetik.

b. Németh László A két Bolyai című drámájában a két tudós (Bolyai Farkas és Bolyai János) kapcsolatát vizsgálva különösen érdekes az apa-fiú viszony megfigyelése, a két matematikus tudományos nézeteinek szembesítése, ütköztetése mellett.

Az apa, Bolyai Farkas és fia, János kapcsolatának mélyén többrétegű ellentét feszül. Bolyai Farkas önmagánál is nagyobb tudóst akar teremteni Jánosból, melyet jelképesen így fogalmaz meg fiának: „... a sorsod rég kedvesebb nékem, mint az enyém.” A lángelméjű ifjú azonban megtelepszik első nagyhatású tudományos dolgozatán (Appendix), s már ezzel is „nagyobbra nőtt” apjánál. A dráma első felvonásának egyik fontos jelenetéből idézhetünk részletet János önelégültségére és az apa fia iránti elégedetlenségére:

Bolyai: „... igazán nem lettél atlaszibb.

János: Legalább in corpore.

Bolyai: Az Appendix lassú készüléteiből is azt láttam. De én, megvallom, más módját gondoltam a tudóshoz illő nyugalomszerzésnek.”

Apa és fiú heves szópárbajokban megnyilvánuló ellentétét később azonban az is motiválja, hogy ugyanazt a lányt, Orbán Rózát szeretik.

E szerelmi konfliktus nagyon finoman elrejtőzik a műben, csak néhol bújik elő, színezi és embe-ribbé, sebezhetőbbé teszi a két érzékeny lelkületű tudóst.

Az apa nem adja áldását fia házasságára, és anyagilag nem támogatja a fiatalokat, akiknek így meglehetősen nehezen indul közös életük. Ezt igazolják a műből a következő szavak, melyeket Bolyai Farkas mond Rózának:

„A kisasszony téved: nem az előtt áll, akit kérni kell, s én nem adhatom meg, amért elém térdel-
tették. A fiam felnőtt férfi, akin az apai szónak éppoly kevés hatalma van, mint az apai tanácsnak. Ható-
sága az egyetlen, akin házasságuk áll.”

„Ez a szerelmi szál s a bujkáló, majd kirobbanó érzelmi szenvedély újszerű az intellektuális szen-
vedélyekről szóló drámák sorában ...”

A műnek apa-fiú kapcsolatát érzékeltető szála Németh László pedagógusszenvedélyének és el-
méletének egyfajta megfogalmazása. Az apa a globális tudással rendelkező tudóstípus, a fia, János a zseniálisé.

A dráma tetőpontján „a teremtmény megoldja a tételt, amibe a teremtője belebukott, de ezzel el
is szakítja ...”, mint János mondja, „a nyakára csavarodott apai köldökzsinórt.”

III. Németh László A két Bolyai című drámáját olvasva utalhatunk a mű megszületésének néhány

előzményére, arra, hogy első fölmerülése a témának „egy tanulmány volt, amely az élő nemzedékek emlékezetéből már-már kihullott s szélesebb rétegekben ismertté nem vált esetet elevenített fel: az apa tragikumát, akinek sikerült, ami óriási többségünknek nem: lángészt nevelnie, s neveltje tehetsége első próbájaként azt a problémát oldja meg, amelyen ő maga elvázott, hogy aztán egy negyedszázadon át állandó civódásban kelljen figyelnie testi, szellemi tönkremenetelét.” Mindezeket maga az író fogalmazta meg e szavakkal az Életrajzi írásokban.

Németh László tanulmányát két drámaterv követte, melynek egyik darabja a keserű című Apai dicsőség. Az ezt követő rövidebb A két Bolyai című drámaaváltozat színpadi sikere után az író így vallott:

„A Bolyai-téma egy régibb tervet is fölevenített. Fiatalon színházi kultúránk meddőségét látva arra gondoltam: én is nyitok egy színházat ...”

Majd a filmeseeknek A két Bolyai című dráma iránti érdeklődése Változatok egy témára címen „kísérleti dramaturgiaként” kiadott műhöz vezetett.

A Két Bolyai című dráma Németh László pedagógiai szenvedélyének a tragédiája is. A Színházi Kalauz összefoglalása szerint: Németh László „pedagógusszenvedélye sok drámai hőségének megformálásában érezhető: ezek az emberek globális tudással rendelkeznek, s mindenkit e tudás részesévé akarnak tenni. Módszerük egyszerű, kézzelfogható, s épp azért zseniális, mert a legbonyolultabb tanítást is érzékeltetni tudja a tanítvánnyal.”

A Bolyaiakról szóló drámájának pedagógiai értékét maga az író így látta: „A pedagógiai hatás azonban a drámaírói gyakorlatban és elméletben oly csekély volt, hogy felhagytam vele ...”

Németh László az Életrajzi írások egyik részletének befejezésében A két Bolyai című drámáról ezt is írja: „... művek kibírják a negyedszázados késést, ötletek, ha jók is, úgy látszik: nem.” E mű és gondolatai csaknem újabb negyedszázadot értek meg, s a 20. század végi ember számára is, mind egyetemes (tudomány, tudós értelmiségi problémái, kérdései), mind magánéleti vonatkozásai miatt érdekesek és fontosak, nemcsak jó ötletek, sikeres műváltozatok szintjén.

Németh László e műve is jellegzetesen az igazságkereső művek példája, melynek bizonyítására ezen írói önvallomást idézhetjük:

„Én az ember leghatalmasabb, legmélyebben gyökerező közösségi ösztönének az igazságszeretetét, az igazság kimondásának kényszerét tartom. Az igazság a közösség érdeke, hisz ez az a lámpás, melynek fényénél helyes irányba tud jutni.”

Kecskemét, 1997. november-december

A dolgozat a Bolyai János Gimnázium által meghirdetett országos pályázaton megosztott első díjat kapott.

Móricz Zsigmond 1935-ben megjelent történelmi regényében, az Erdély-trilógiában kora társadalmának próbál kiutat mutatni, a trianoni békeszerződés és a forradalmak bukása után. Az író személyes megpróbáltatásai miatt sem ábrázolhatta a közvetlen jelent, de a magyar gondolkodás számára a történelmi múlt mindig közel állt az aktualitáshoz, hiszen a századokon át jelentkező létproblémák újra és újra fölmerülhetnek, és még napjainkban sem zárhatók le véglegesen. Ahogy Móricz mondta: „kerestem nemzeti hőst, akiről regényt lehet írni, aki evvel a néppel nagyot tudott alkotni”. Magyarország akkori helyzetét a XVII. századi erdélyiével találta hasonlónak, hiszen az ország területének kétharmadát elvesztette, és a politikusok nem a belső ügyek rendezésével törődtek, hanem „kifelé” tekintettek, a lelki válság pedig társadalmi szinten jelentkezett. „A régi nemes haza” - „mint széttört tükör cserepei” - „két-harmadán török, egyharmadán a német az úr, s itt Erdély, akin a pokol uralkodik.” Móricz maga is azt vallja, hogy az elpusztított, de megmaradt hazát kell újjáépíteni, „tündérkertté” varázsolni, s erre alkalmas embert Bethlen Gábor személyében talál. Schöpflin Aladár az Erdély-trilógia egyik fontos értékének tartja, hogy Móricz e művében „a magyar ember két nagy történelmi típusát támasztotta fel Báthory Gábor és Bethlen Gábor alakjában ...”, valamint az „újabb magyar irodalomba ő hozta vissza a nagy szenvedélyt és az életnagyságon felüli embert”. Ilyen szenvedélyes és életnagyságon felüli fejedelem Báthory Gábor a trilógia *Tündérkert* című darabjában, akit testi és lelki kötelékeinek a történelemre és a magánéletre ható viszonylataiban szeretnék bemutatni.

Báthory Gábort a legtöbb történelmi forrás vérengző, zabolátlan, zsarnok fejedelmeként mutatja be, aki kicsapongó életvitelével magára haragította az erdélyi lakosságot, és megbotránkoztatta a török főurakat. Bethlen Gábor szerint „a jó erkölcsét a gonoszra, kegyelmességét kegyetlenségre, igaz voltát igazságtalanságra fordítá ...mert sem Isten, sem ember törvényével nem gondolkodván, legelsőben is fő és alacsony rendű emberek feleségeiket személyválogatás nélkül megparáznítá, leányaikat elragadoztató ...”. Azonban Bethlen Báthory-ellenes vádjai nem tekinthetők objektíveknek, és a kor történetíróinak munkái sem, hiszen nagy részük tőle egzisztenciálisan függött. Móricz azonban megtartotta ezt a történelmi keretet, s az egész regényben ragaszkodik ehhez a „történelmi valósághoz”, de az ifjú fejedelmet ő teszi hús-vér emberré az olvasó előtt, élethű atmoszférát teremt. Ahogy elmondja: „Báthory Gábornak én adtam meg a zseni tüzét, amit soha én előttem senki nem fogott rá.” Móricz rajong hőséért, szeretettel formálja alakját, ragyogó tehetségűnek mutatja be, és halálát tragikusan éli át. „Titkos könnyek szivárogtak a kemény arcokra és mindenki esküdött, hogy jobb lett volna meg nem érní ezt a napot. Mintha lidércnyomástól szabadultak volna s mégis szörnyű volt a rémület. Az urak lehajtották a fejüket, mintha elveszítettek volna valami nagy, megváltó, csodatevő reményt. Reggelre mindenki tudta a hírt s még az ellenségek sem tudtak örvideni: oly rendkívüli és rettentő élő fának dőlte volt ez, hogy a zuhanás rettenetessége megrázta a szíveket.” Ha az igazi Báthory Gábor ennél jelentéktelenebb, szürkébb egyéniség volt, akkor mi célja lehetett ezzel az ábrázolásmóddal az írónak? Egyes irodalomtörténészek szerint Móricz Zsigmond „a forradalom iránti rezignált rokonszenvéből fakad”, azaz Báthory testesíti meg a lázadó hőst, aki nagy tettekre van hivatva, de a kor és a környezet szűkös lehetőségei eleve bukásra ítélik.

Móricz Báthory alakjának megformálásában felfedezhetjük a magyar váteszsors tragikumát, amely a történelem folyamán többször megismétlődik; valamint értelmezhetjük a költő kortárs, Ady Endre jellemzőjét, hogy egy ragyogó tehetségű szenvedélyes ember nem tudja kibontakoztatni tehetségét az elavult történelmi keretek szorításában. A regényben Báthory Gábor a sors kiszemeltje, aki zabolátlan ifjú vérrel, nagyra törő vágyakkal, akadályokkal nem számolva rohan mindenáron a kítűzött célja felé. A fejedelem csak önmagához, saját álmaihoz hű, és ezért képes mindenben és mindenkin keresztülgázolni. Életének legnagyobb mozgatórugója - a bor és a szerelem mámora mellett - az, ahogy a leta-

rolt és agonizáló hazát „tündérkertté” varázsolja. Lelkében végtelen ellentétek találkoznak. Zseniális elme, aki Mátyás király uralkodása óta a legmerészebb államférfi; célja, hogy „kiszálljon a kised Erdélyből és megtörje a pogány kígyó fejét”. Egy olyan birodalmat akar létrehozni, amelynek magja Erdély lenne, s a környező területeket hozzácsatolná. Így övé lenne a magyar korona, Lengyelország és Havasalföld.

Még csak tizennyolcadik életévében járt, amikor Erdély fejedelmévé választották, s ebben az életkorban meghatározó, hogy kik voltak az elődei, példaképei és tanácsadói. Külpolitikájában a régi Báthory-irányvonalat kívánta követni. A belpolitikai célokat illetően a Rákóczi Zsigmond udvarában kiteljesedett fejedelmi abszolútizmus volt számára a követendő példa. A török vazallusságot elfogadó, Habsburg-ellenes külpolitika, illetve a fejedelmi abszolút hatalom kiépítése volt a trónra lépő fejedelem tevékenységének meghatározója.

A XVII. század első évtizedében gazdasági válság és társadalmi politikai zűrzavar volt mind Erdélyben, mind Magyarországon. A legnagyobb csapás az emberi életet érte, a lakosság több, mint húsz százaléka pusztult el. Báthory Gábor olyan erős hadseregre tett szert, amelyre politikai céljainak megvalósításakor támaszkodhatott. Belpolitikai intézkedései a társadalmi haladást szolgálták, hiszen a szász székek elszigeteltsége a fejedelmi hatalmat veszélyeztették, a hajdúkat pedig lekötötte azzal, hogy hadseregbe szervezte őket. Felemelte a pórnépet, szabadságot adott nekik, ezzel azonban kivívta a nemesek gyűlöletét. Külpolitikai céljai nagyratörők és az adott kereteken belül megvalósíthatatlanok. Báthory álmai tényleg arra szolgáltak, hogy ez a kis ország híres és gyümölcsöző legyen, de ezek az álmok túlnőttek a valóságon. Ahogyan Bethlen mondta a fejedelemnek: „Nem lehet olyan álmodni, amelyet akar, csak amit lehet ... Nem is csak amit lehet, de amit kell.” Szerinte egy kicsi országnak nem a világmegváltással kell foglalkozni, hanem saját, belső dolgaival kell, hogy törődjön, s küzdelmes, kitarító munkával kell gyarapítania azt. Báthory azonban nem volt hajlandó megalkudni a realitással, nem dobtá oda az álmait, egy számára kisszerű cél elérése érdekében. Benne van a fegyelmezett munkától való irtózás és a szászok gyűlölete, akik épp így, lassú, rendezett munkával rakosgatják össze „az élet aratását”. A fejedelem bukásának okát tehát a kor szűkös lehetőségein kívül önmagát megemésztő erejében és féktelen indulataiban kell keresnünk. Báthory Gábor halálában volt valami sorsszerűség. A XVII. századi Erdély történetében mint pusztító vihar tűnt fel, amely elszórta az új élet magvait, ahogy ezt Bethlen Gábor meg is fogalmazta: „Báthory Gábor nagy lélek volt: a legkülönb, akit valaha ifjában remélhettünk ... igazi tündérkirályfi, de a tündérek nem e világból valók ...”

Móricz Zsigmond Tündérkert című regényének egyik fontos értéke az is, hogy Báthory Gábort nemcsak mint nagy formátumú történelmi személyiséget és politikust ismerhetjük meg, hanem mint magánembert is, sokféle emberi kapcsolatán keresztül. Ezek a kapcsolatok megfigyelhetők a különböző történelmi helyzetekben, embercsoportokkal való érintkezésében és hangulatváltozásaiban is.

A magánember Báthory Gábor megítélése ellentmondásos volt már saját korában is. Az objektívnek nem tekinthető kritikák szerint „önkényes, kegyetlen, erkölcstelen ember”, akitől sok gazsága miatt csak úgy szabadulhattak meg, hogy meggyilkolták. Kegyetlennek, fajtalanak tartották, akin élete utolsó éveiben üldözési mánia és vérszomjasság uralkodott el. Ezzel szemben Báthory öröksége a kalvinista hit és a haza védelmezése volt elsősorban, és nem valószínű, hogy Bocskai udvarában ilyen erkölcsi kicsapongások megengedhetőek voltak. Más kortársak így látták őt: „... szép arcán, deli természetén örömet legeltették a nők szemeiket, s még örömebb, ha roppant erejével könnyen fékezé szilaj paripáját. A férfiakat bőkezűsége és barátságos modora kötelezték le”, s vitélő, oltalmazó fejedelemnek nevezik. Móricz regényében is megfigyelhető ez az ellentmondásosság, de látható az is, hogy az író csodálja hőse tehetségét és féktelen lelkét. Báthory Gábor azt a tipikus magyar hőst testesíti meg, aki nagy tehetségű, szárnyaló gondolataival elkápráztat minket, de céljai megvalósíthatatlanok, nemcsak a körülmények, hanem saját korlátai miatt is.

A fejedelem sokrétű személyiség: benne él az ártatlan, tiszta lelkű gyermek, a nagy tettekre hivatott ifjú, a buja, szereleméhes férfi és a gögös, mindenki felett álló s emelt fővel távozó fejedelem.

„Olyan, mint egy ragyogó és sötét, megragadó és félelmetes jelenség, emberi testbe szorult pusztító vihar, a fény felséges felcikázásaival és szörnyű elborulásokkal.” Életvitelére, cselekedeteire tartós hatást senki nem tudott gyakorolni, félelmetes erővel tört fel belőle az ösztönember, aki nem tudja megfékezni saját indulatait, érzelmeit. Saját maga számára is ő volt a legnagyobb ellenség, önmagát emésztette fel roppant ereje. Gondolatai és tettei éles ellentétben állnak egymással: a legnagyobb politikai koncepciók támadnak benne, tehetségével felvirágoztathatná Erdélyt, de nem volt türelme, lelkiereje ahhoz, hogy ezeket apránként véghezvigye. Az első balsiker után ellankadt, borba és nőkbe fojtotta dühét és szegyenét, s amíg az új lehetőség ki nem bontakozott előtte, addig folytatta tobzódásait.

S mégis, a legnagyobb külső ellenség volt egyetlen igaz bizalmasa: Bethlen Gábor. Csak ő látta meg a fejedelemben a nagy lelket, „aki magasabb szellemekkel fog kezét”. Legtöbb kapcsolata kényszerből, szükségből kötött, saját céljai elérésére felhasználta az embereket, de ezzel szemben bőkezű uralkodó volt. Sok embert, köztük Bethlent is felemelte, „a semmiből kigyarapította, magához kapcsolta, hosszú éjeken együtt maga mellett tartva, nagyszerű gondolataitól el nem zárta”. A fejedelmet sok főúr kihasználta, például feleségeiket ajánlották fel azért, hogy magasabb pozícióba kerülhessenek, pedig ő kereste az embereket, akikben bízhat, akikre feltétlen számíthat. Uralkodásának elején azt hitte, hogy övé lehet a világ, hogy dicső álmait meg tudja valósítani, de végül kiábrándult az emberekből, egyedül, magányosan, emelt fővel akart távozni. „Bősz orgiában falja a nőket”, de hosszú, őszinte kapcsolatra nem képes. Kihhasználja az asszonyokat, mindenkit megkaphat, aki az útjába kerül, majd kiszipolyozva, durván elrúgja őket magától. Mindig a nőkhöz menekül: borgőzös éjszakák és rossz döntések után, később megbánásokban és szegyenben. Két asszonnyal nem bír: az egyik: a felesége, a hideg, a gőgös Palotsay Anna, aki elől az első éjjel megszökik; és Bethlenné, akinek erkölcsi felülállása, anyai szenvedése rémíti meg. „Benne van minden elemi, primer emberi tulajdonság, de mind szervetlenül, kavarogva, rend és következetesség nélkül.” Nem ismer semmiféle erkölcsi sorompót vagy gátlást, ő a „latinul beszélő vadember, gyönyörű és borzalmas tigris emberi formában”.

Báthory Gábor szerintem a kor legnagyobb politikai gondolkodója volt. Nincsenek örökösei, mert ilyen szárnyalásra, ilyen lelki magasságokba csak kevesen érhetnek el. Képes volt szembeszállni mindennel és mindenkivel céljai elérésének érdekében. Annyira felülemelkedett a kor lehetőségein és emberein, hogy szinte senki sem értette, de ő nem hajlott meg. Alkalmazkodásra, kompromisszumokra nem volt hajlandó, nem bírta elviselni a kisszerűséget. De ahogy a tündérek nem e világra valók, úgy az ifjú fejedelem sem; ő álmodta az életet, a realitásokkal nem tudott szembenézni. Lobogása beragyogta Erdélyt, azonban az „élet szűk határai ellen fellázadhatott, de azon fordítani nem tudott”, mert „aki emberfia magasabb szellemekkel fog kezét: az belepusztul a szerencsébe”.

Báthory Gábornak azonban mégis vannak örökösei. Nem értek feltétlenül egyet azzal az értelmezéssel, hogy tehetetlen lázadó lett volna a fejedelem, mert Bethlen Gábor is az ő politikai elképzeléseiből merített, azokat valósította meg, csak a saját eszközeivel. Báthory mindig új és új megvilágításba tudta helyezni előtte az eseményeket, s az ő „repülő szédülete” is hozzájárult Erdély későbbi felvirágoztatásához. Örököse tehát mindenki, aki már az újjáépített, nyugodt Erdélyben élhetett. S ezt maga „a nagyfejedelem” is alátámasztja jelszavával: „ki a törökkel Európából ... ahogy Báthory Gábor tanította”.

A szentendrei MórícZ Zsigmond Gimnázium és a MórícZ Zsigmond Társaság által meghirdetett országos pályázaton a legjobb 20 dolgozat közé bejutott pályamunka. (1996.)

Közölte a Polisz című folyóirat 1998. május (38. szám 51-53. oldal)

Ballagási beszéd

Tisztelt egybegyűlteik, ballagó diáktársaim!

Tudom, az iskolai órák, a mindennapi számonkérések izgalmaiból alig szabadult diáknak e helyen, e pillanatban illendő megszeppenve állni, könnyes szemmel köszönni el iskolájától, tanáraitól, barátaitól. Le sem tagadhatnám, hogy én sem vagyok mentes a meghatottságtól. Ebben a búcsúzás-illatú májusban én, Fábián Judit, végzős bányais diák - titkos és magam-emésztő gondjaimat is felfedem azonban önöknek, s nektek társaim.

Hetek óta mondogatok magamban egy verset. Lászlóffy Aladár írta, címe: Férfiak.

„Hányan rohadtak el húsz és harminc között.
E kor az embert vagy a szemetet érleli bennünk.
Nemcsak a gyávák úszták meg szárazon,
s nemcsak a hősök tettek valami emlékezeteset.
Húsz és harminc között hányan rohadtak el.
Jobban kell utálnom őket, mint a múlt századot.
Kiszállok menet közben a kortársi liftből,
Velük egyazon üvegből ne töltsenek nekem levegőt.
Ezek a fiúk sem bácsinak indultak, aki más fiút
fejet csóválva korhol, s nem izének, aki lapulva
vet ágyat egy kitüntetés összkomfortos
bársonydobozában, de hát
sokan rohadnak el húsz és harminc között,
mert esős a nyár, mert száraz a nyár,
mert könnyű az élet, mert nehéz az élet,
mert nem jön ki nekik, mert kijön nekik,
mert egy leckét sosem felejtenek el,
mert másvalamit tökéletesen elfeledtek,
mert sokan rohadnak el húsz és harminc között.”

Nem tudok a vers hatásától szabadulni, erősen kívánom, bárcsak előre láthatnék 10-20 évet. Emberek leszünk, vagy szemetek - leendő húszévesek? Drasztikus a kérdés, kizárólagossága jelzi: az induló életek számára csak ez a két alternatíva létezik. Aktualitását fokozza, hogy életünk minden terén sokasodtak, megszorodtak gondjaink. S ezt nemcsak a kommunikációs eszközök sugallják, saját bőrünkön is érezzük: pusztul a környezetünk, a kultúrszemét terjedése olykor fantasztikus méreteket ölt, gazdasági bajaink politikai feszültségeket indukálnak, közérzetünk, egzisztenciális biztonságunk erősen romlik. Én nem akarok tehetetlenül vergődni e csapdában. Velem gondoltok-e társaim?

Fiatalok vagyunk, sugárzóan tiszták. Itt állunk, kopogtatunk a felnőttkor kapuján. A világot akarjuk megváltani, s a kozmikus távlatok elérésében csak saját akaratumkra és megszerzett tudásunkra számíthatunk. De vajon lesz erőnk, kitartásunk megvalósítani álmainkat? Megőrizzük-e büszkeségünket, emberi méltóságunkat, vagy feladjuk elveinket, dédelgetett vágyainkat? Hányan, de hányan indultak előttünk emelt fővel, ifjú daccal örök lázadók! S hányan lettek belőlük elvtelen pénzahhászok, fásult gépemberek, lelki nyomorékok!

„Hinni akarom, hogy erősnek és boldognak kell lennünk, mert csak így segíthetünk az embereken a bajban. Aki csak vonszolja életét, és összeroppan a súlya alatt: senkin sem segíthet” - írja Albert Camus. Érettségünk fokát nemcsak érdemjegyekkel, de e camus-i gondolatokhoz való viszonyulás mikéntjével is mérni fogják. Az embernek vállalnia kell a küzdelmet. Nem tehet mást, még akkor sem, ha belefárad

a hiábavaló csatározásokba.

Mindannyian ismerjük az immár legendává vált „fényes szellők” nemzedékét, s kívánjuk, akarjuk, hogy - akárcsak az övék - egykor a mi generációnk, a nyolcvanas évek fiataljainak a neve is piros betűkkel kerüljön történelmünkbe.

Ma még csak játszom a gondolattal: reformnemzedék vagyunk, 1988-ban, a gazdasági reform évében érettségiztünk, indultunk felnőtt életünk felé. Vágyunk ne legyen kevesebb, minthogy tartalommal is megtöltsük az előlegezett jelzőt.

Induljunk hát! Bocsássatok el, iskolafalak, szülői ház, bocsáss el bennünket városunk! Integető kezetek, útra engedő kezetek - hívó kéz is legyen egyben. Városunk: várj vissza, fogadj vissza bennünket: leendő orvosokat, tanárokat, mérnököket, munkásokat! Teremts nekünk munkaalkalmat, adj kibontakozási lehetőséget - hogy tehe ssünk érted!

Viszontlátásra!

Kecskemét, 1988. május 14.

(Városi ballagás)

Fábián Judit

IV. B

Válogatás évkönyvekből

ISKOLAI ÉRTESÍTŐ

a Bányai Júlia Gimnázium 1980-as éveiről

IN MEMORIAM FISCHER ISTVÁN

Tizenhárom éven át, 1965-től 1978-ig igazgatta iskolánkat. Rá emlékezünk tisztelettel az itt következő vallomásértékű, pedagógiai testamentumnak is tekinthető gondolataival.

Mások tisztelete

Minden pedagógus egyaránt vezető és beosztott.

A vezetés módszerének vizsgálatakor abból kell kiindulnunk, hogy melegséggel teli, igazán emberi hangot kell használni nemcsak hazánk minden községében, intézményében, hanem az iskolákban is. Az emberi méltóságot mindig és mindenkiiben tisztelnünk kell. Ezzel kapcsolatban Berzsenyi Dániel írja: „Az ember ... az eke mellett is érzi emberi méltóságát.”

Fontos a vezető és a tanár kötelező tapintatossága. Amikor utasítani kell, akkor utasítson, de utasításait ne kioktatás formájában közölje, és amikor csak kérésre van joga, akkor ne utasítson. Ne sértsen, hanem bíráljon, vegye figyelembe a diákok érzékenységét, számot tartva bizalmukra, abból induljon ki, hogy a jó munka közös érdek.

Mindenkit tisztelnünk kell, még azt is, aki tévedett. A tévedésekre humánusan hívjuk fel a figyelmet, és nyújtunk segítséget a hiba kijavításához.

Fontos követelmény a szerénység és az igényesség

A vezetői normák között az egyik legfontosabb a szerénység, amely nemcsak abban nyilvánul meg, hogy nem hangoztatjuk (s nem engedjük, hogy mások hangoztassák) érdemeinket. Ne éreztessük minduntalan a beosztásunkat, sőt tudjuk elfeledtetni azt, amikor beosztottjainkkal és a tanulókkal beszélgetünk. A segítőkészség is a vezetői magatartás iratlan szabályai közé tartozik.

Az a jó vezető és az a jó tanár, aki igényes a munkában, beszédben, a köz- és magánéletben, aki a kötelességteljesítést elsősorban magától követeli meg, és hasonló tevékenységet vár munkatársaitól, diákjaitól. Határtalanul türelmes, amikor a tanulók problémákkal fordulnak hozzá, még akkor is, ha számára kis ügyről, de az egyén szempontjából fontos dologról van szó. Az ilyen magatartás is növeli a vezető tekintélyét. A tekintély, a bizalom szerénységre, felelősségre kötelez. A vezető és a tanár mindenki nyelvén értse a panaszt, és az ő biztatását mindenki érezze meg.

A vezető nem tévedhetetlen

Sem az országos, megyei és városi vezetők, sem az iskola igazgatói, sem a tanárok nem tévedhetetlenek. Éppen ezért a vezetőknek a beosztottakra kell támaszkodniuk a siker napjaiban éppúgy, mint a nehézségek, az átmeneti kudarcok idején. Ennek előfeltétele, hogy a nehéz órákban is legyen bátorságunk odaállni a beosztottaink elé. A közösség javát leginkább szolgáló helyi feladat megtalálása nem könnyű dolog.

Rendszerint ezernyi kívánság teljesítése közül kell kiválasztanunk és rangsorolnunk a fontosak között is a legfontosabbat, szembenézve azok rosszallásával, akikre csak holnap vagy holnapután kerül sor. Hányszor előfordult és előfordul majd, hogy nemet kell mondanunk kívánságokra és türelmesen kívánni, amíg a tanuló, a tanár és a szülő is meggyőződik róla: helyes volt a döntés. ...

Mivel tanítványaink is vezetők lesznek valaha, tisztelettel kérem a kedves kartársnőket és a kartársakat, véssék jól növendékeik tudatába azt, amit már Démokritosz megfogalmazott:

„A vezetőket nem azért választják vagy nevezik ki, hogy a hatalommal visszaéljenek és rosszul működjenek, hanem azért, hogy lelkiismeretesen, szakszerűen irányítsák a rájuk bízott közösséget.”

Ugyancsak Démokritosz írja: „Különb vezető az, aki elsősorban buzdít, mint az, aki csak kényszerűt alkalmaz.”

Tanácsaimat Pintér Lajos (Kecskeméten élő költő) egyik versében megfogalmazott gondolatával zárom:

*„Legyen akkor is becsületed,
Ha szolgamód nem hajtasz fejet.”*

ISKOLAI ÉRTESÍTŐ 1991-1996.

Egy örök bányais Csernus Lászlóné: Szubjektív iskolatörténet (részlet)

Pályafutásom alatt 7 osztálynak voltam osztályfőnöke. Nagyon szerettem tanítani, minden gondom elszállt, amikor a tanterem négy fala között a diákok körében lehettem. Szívesen vettem részt tanórán kívüli elfoglaltságaikon is. Szurkoltam a versenyeken, együtt szórakoztam velük a rendezvényeken és sok osztállyal kirándultam. Eredményes tűzvédelmi vizsgámat is felhasználtam, amikor 1988-ban osztályom 4 tagú csapatával második helyen végeztünk a városi tűzvédelmi versenyen. Tanár kollégáim között is szívesen tartózkodtam. Rendeztem és szerveztem a hangulatos tantestületi vacsorákat, a közös névnapokat, és kirándulásaink során a sok év alatt szinte az egész országot bejártuk. Az iskola dolgozói ügyes-bajos dolgaikkal sokszor fordultak hozzám, és ha tehettem, segítettem is. Törődtem a nyugdíjasokkal, a meghívások, látogatások, apró figyelmességek biztosan jólestek nekik. A tanárok és technikai dolgozók gyerekei együtt örülhettek a Mikulás ajándékainak az iskolai diákműsorok keretében. A szülőkkel mindig jó kapcsolatban voltam, s most már sok diákom gyermekét is viszontlátom az iskola-padban. Évek óta tagja vagyok a Kémikusok Egyesületének, rendezvényeiken részt veszek.

Fáradhatatlanul tevékenykedtem mint szakszervezeti titkár több, mint húsz éven át az iskolai érdekvédelemben és városi szinten is. Többször kaptam szakszervezeti kitüntetést.

Az iskola vezetősége mindig elismerte munkámat, kérte és meghallgatta véleményem a soron következő feladatokkal kapcsolatban. Jutalmul 1982-ben a nőnap barátságvonattal Litvániába utazhattam. Csodálatos élményben volt részem. 1986-ban kaptam Kiváló Munkáért kitüntetést.

Sajnos 1990-ben bekövetkezett betegségem gyöngítette erőmet. Családom, tanítványaim és kollégáim, akik bíztak felépülesemben, sokat segítettek abban, hogy újra lábra állhassak. A kórházi dolgozók között is sok régi tanítvány izgult értem, és gyógyított nagy odaadással. És csodával határos módon fél év után visszatértem, hogy rendben vigyem érettségire utolsó osztályomat 1991-ben. A sok tanítási óráról és társadalmi munkáról azonban le kellett mondanom.

1991-ben töltöttem be harmincadik évemet a tanári pályán az iskolában. Ekkor kaptam a 30 éves törzsgárda jutalmat.

És elérkezett 1993, nyugdíjba vonulásom éve. Életem nagy része mögöttem van már. A sok izgalom, siker, öröm és bánat emlék már csupán. Mikor együtt szenvedtem a dolgozatírások, felelések és vizsgák alatt a diákokkal, könnyes szemmel búcsúztam tőlük a ballagásokon, együtt táncoltam velük a szalagavatásokon, bálakon, bankettekén, és együtt csodáltuk a tájakat, városokat a kirándulásokon. Szép volt és én boldog voltam. Most még pár órára bejárok, de lassan annak is vége. Jölesik az érettségi ta-

lálkozókon megtudni, hogy kinek hogyan alakult az élete. Büszke vagyok tanárelődeimre, iskolámra, a Bányai Júlia Gimnáziumra, és remélem, büszke lehetek majd utódaimra is. Hozzám hasonlóan többen jönnek vissza tanítani régi iskolájukba. ...

IRKA III. évf. 1-2. sz.

Éneklő ifjúság

Az énekkar hétköznapjairól beszélgettem Szabó Sándor karvezetővel. Annak az énekkarnak a vezetőjével, amely 1984-ben kiérdemelte az ÉV KÓRUSA címet és elnyerte a KISZ, ÁIB művészeti ösztöndíját.

- *Tanár úr hány fővel vette át az énekkar vezetését, és hány főt számol jelenleg?*

- Hatvan fővel kezdtem, jelenleg száztizenötön vagyunk az énekkarban.

- *Kötelező-e az énekkar?*

- A részvétel nem kötelező, de ha egyszer valaki elhatározta, hogy ebben az együttesben dolgozik, akkor legalább egy évig helyt kell állnia.

- *Az énekkarról egyre több elismerő hírt kapunk. Hogyan, milyen módszerekkel lehet ezt elérni?*

- Nem az a célunk, hogy az énekkar színvonalát emeljük, hanem az, hogy megpróbáljunk egy jó közösséget kialakítani, és ha jó ez a közösség, és a lányok is szívesen vannak együtt, akkor ennek automatikusan kell hozni a színvonalat, a minőség javulását.

- *Tanár úr a darabokat milyen elv szerint választja ki?*

- Létezik egy ilyen, hogy empátia, a beleélés tudománya. Más szituációba, más ember helyébe is bele kell élni magunkat. Úgy próbálom kiválasztani a műveket, hogy magamban megsaccolom, szimpatikus-e az adott mű a lányoknak, vagy nem. A kórus aktív magját ismerem, 60-70 főt számlál. Ha úgy ítélem meg, hogy ennek a társaságnak biztosan tetszeni fog, akkor el merem kezdeni. Ha e mag mellé 20-30 fő társul szimpatizánsként, akkor mindössze kb. 20 fő marad. Ennek a húsz főnek pedig, tartok tőle, más sem tetszene. Ez a dolgok egyik oldala. A másik nagyon izgalmas. Valahol össze akarom hozni az ő igényüket az én igényemmel. Ez ugyanis nem szabad, hogy természetsszerűleg meg-egyezzen. Nekem nagyobb igényeim vannak velük szemben, viszont tudom, hogy az énekkarnak szó-
rakoztatni kell saját magát is. Ezért vannak olyan énekszámok, amit jó énekelni, jól érezzük magunkat, ezzel szó-
rakoztatok, a nehezebb művekkel pedig igényeiket fejlesztem. A művelődésnek sarkalatos pontjai, hogy szó-
rakoztató-ipar legyen vagy nevelés. A közönség igényét ki kell ugyan elégíteni, de arra van szükség, hogy mindig magasabb igényeik legyenek. Ezért vannak az egyszerű művek, a spirituálék és mellettük a hatalmas hangvételő alkotások.

- *Hallottam, hogy énekkaron belül is vannak törvények.*

- A kórus közügyeibe mindenki beleszólhat. Van egy alkotmányunk, melynek egyik pontja maximum évi három hiányzást engedélyez. Sajnos ezt még nem sikerült igazán érvénybe léptetni, de a jövőben ennek betartására nagyobb gondot fordítunk. Végül is az optimális kóruslétszám 80 fő. A 115 lány mamutkórus.

- *A jövőt illetően mi az énekkar terve?*

- Legfőbb tervünk az, hogy egy nagyszerű csapatot hozzunk létre. Olyan 80 lány maradjon az énekkarban, akik a zenéért, a közönségért a „tűzbe mennek”. A kötelezőségről jutottunk el egy nagy létszámú csapatig. Ha most átalakítjuk és 180°-os fordulatot teszünk, akkor nemhogy nem kötelező, de érdelem legyen, hogy valaki bekerülhet az énekkarba. Ha ide eljutottak, akkor jönnek majd igazán a szakmai sikerek.

Hodossi Andrea II.C

Első három iskolás évem

Egy kicsi, de történelmileg híres, régi város vadonatúj iskolájába jártam három évig. A város Quedlinburg, az iskola pedig Bernard Koenen Oberschule, amely egy politikusról kapta a nevét.

Jól felszerelt iskola volt, két hatalmas - nekem úgy tűnt, mivel még kicsi voltam - udvarral: egy a felsősöknek, egy pedig az alsósoknak. Egy külön épületben volt a tornaterem, körülötte helyezkedtek el a sportpályák, ezen belül egy futópálya, focipálya, és súlylökésre valamint távolugrásra alkalmas hely. Az alsósoknak még egy játszóterük is volt. A legtöbben 10 évig járnak ide, majd még két évig - ez felel meg az itteni gimnáziumnak - , illetve valamilyen szakmát tanulnak.

A tanítás reggel hét órakor kezdődik, de az órarendben olyan napok is voltak (alsóban!), amikor csak kilencre vagy tízre kellett bemenni. Minden reggel úgy kezdődött a tanítás, hogy a hetes - der Ordnungsdient - jelentett, majd elmondta a következőket: „Für Frieden und Socialismus seid breit!”, ami körülbelül ennyit jelent: a békéért és a szocializmusért legyetek készen, mire mi azt feleltük, hogy: „Immer bereit!” (mindig készen). Ezután következtek a különböző órák. Az alsósoknál nem piros pontokat osztanak, hanem méhecskéket. Minden tanárnak van egy méhecske bélyegzője, és a jó megoldásért azt kaptuk a margóra. Ennek olyan értéke volt, hogy amikor ide költöztünk, az öcsém jutalmul kapott három méhecskét, amikre nagyon büszke volt.

Környezetismeret órákon előre nyomtatott sablonokon, vaktérképeken dolgoztunk, amelyeket egy albumba összefűzve kellett gyűjteni. Golyóstollal nem volt szabad írni, azt könyörtelenül elkobozták, csak töltőtollat lehetett használni. Az osztályokban tanulmányi eredmények alakították ki a rangsort a gyerekek között, így tehát volt osztályelső stb. A legjobb jegy az 1-es, a legrosszabb az 5-ös. A tanároknak olyan bélyegzőjük is volt, amelyet a dolgozatokra nyomtak rá, és az állt rajta, hogy a különböző jegyekből hány darab van az osztályban. Tanítás után az elsősöknek egy másik épületben volt a napközi, ahol ebédet kaptak és utána aludtak, majd megcsinálták a leckét.

A szülők vagy eljöttek a gyerekeikért, vagy mindennap beírták az üzenőfüzetbe, hogy mikor jöhet haza. A nagyobbak egy közeli vendéglőben kaptak ebédet.

Harmadik osztályban kötelező az úszás. Három csoportban folynak a foglalkozások: úszni tudók, nem tudók és kicsit tudók. Minden csoportban az aznapi legjobban szereplő gyerek a következő alkalommal a jutalomsapkában fürödhetett.

Nagy esemény a kisdobosavatás, amelyet az ottani úttörőházban bonyolítottak le. A nyakkendőket ingyen kapják a kisdobosok, és utána terített asztalok várják őket süteménnyel és kakaóval.

Havonta vagy negyedévenként egyszer - már nem emlékszem - tűzriadót csöngetnek valamilyen óra közepén, amikor mindent a teremben kell hagyni, kivéve az osztálynaplót, amit a tanár visz le, és a kijelölt lépcsőn ill. kijáraton kell futva elhagyni az épületet, és osztályonként az udvaron felsorakozni. Az időt mindig lemérik.

A sportnak ott is nagyon fontos szerepet tulajdonítanak, sok eredményhirdetésre emlékszem.

Volt egy olyan tantárgyunk is, amelyen a kertészkedést (Schulgartenarbeit) tanultunk. Az iskolához tartozott a kert is, ahol a különböző szerszámokkal tanultunk meg bálni, és mindenféle zöldséget termesztettünk. Ezen kívül minden osztályhoz tartozott egy kis zöld rész az iskolaudvarból, amelyet rendszerben kellett tartani egész évben.

Az órák között ötperces szünetek voltak, ilyenkor nem volt szabad kimenni a teremből, kivéve egy húszperces szünetet, amikor az időjárástól függetlenül - csak szakadó esőben nem - kizavartak bennünket az udvarra.

Már az első osztálytól kezdve kabinetrendszerben folyt a tanítás, a szaktárgyakat a megfelelő teremben tartották.

Mann Szilvia II.D

Magyar ösztöndíjasként Bécsben

Két évvel ezelőtt a Kitaibel Pál Országos Természetvédelmi Középfiskolák Versenyén a fiúk mezőnyében országos 3. helyet értem el, és mivel - édesanyámnak köszönhetően - elég jól tudok németül, lehetőséget kaptam arra, hogy tanulmányaimat egy évig Bécsben a Theresianum Gimnáziumban folytassam.

A Mária Terézia által 1746-ban alapított fiúgimnáziumban a monarchia idején a tanulók 30 %-a - császárhű nevelésben bízva - a magyar arisztokrácia köréből került ki. Ma azonban a tanulók 95 %-a osztrák, a többiek az itt dolgozó külföldiek (arab, mexikói, angol, filippinó, sőt két magyar is) gyerekei. A felső tízezer iskolája (orvos, nagykövet, színész, újságíró, ügyvéd, cég- és szállodatulajdonos szülők), nyolc osztályos, mint minden ausztriai gimnázium, a tanulók 10 és 18 év közöttiek. A legjobb jegy az egyes, a legrosszabb az ötös. Az iskola nyelvi tagozatú: a német nyelv mint oktatási nyelv mellett angol, francia, latin és orosz a kötelező, az olaszt fakultatív tárgyként lehet tanulni. Szombaton is van tanítás. A tanév július 3-ig tartott, de többféle szünet is volt.

Én az ottani 7.a osztályba jártam, latin és pszichológia kivételével minden tárgyat tanultam, németből speciális órákat kaptam. Érdekes, hogy osztályközösségekről ebben a gimnáziumban nem beszélhettünk, inkább 3-4 fős baráti csoportok voltak. Szerencsére egy ilyen társaság könnyen befogadott, és a kollégiumi élet igazán jó hangulatban zajlott. Azt hiszem, ez az idő elég volt Ausztria alapos megismerésére, hiszen az ország különböző részein síeltem, szánkóztam, túráztam, bicikliztem iskolai szervezésben, többször tehettem eleget barátaim, ismerőseim meghívásának.

A fővárosi élet megismerése igazán könnyű volt, ezt segítette a sok színház-, opera-, múzeumlátogatás, valamint a tánciskola (sötét öltöny, fehér tánckesztyű kötelező), melyek nem az én szűkös anyagi kereteimet terhelték.

Egyhetes szép osztálykiránduláson voltam, 4 napig Firenze művészettörténeti szépségeiben gyönyörködhettem.

Egy fiúgimnáziumnak egészen más légköre van, mint a BJK-nek. Magyarországon nagyobb figyelmet fordítanak a tanulók megfelelő fegyelmére. Ott a tanárok és nevelők liberális magatartása és segítőkészsége kiváló intenzív viszonyhoz vezetett, különösen a nyelvoktatásban.

Az 1986/87-es tanévet sohasem felejtem el, örülök, hogy szeptembertől már két magyar diák léphetett a helyembe.

Kovács Tamás IV.C

Angliai életképek

(1995. márc. 17-28.)

Messze ... Messze ...

Angolhon. Hidak és ködök.
Sok kormos kémény füstölög.
Kastélyok, parkok, labdatér,
mért legelőkön nyál kövér.
(Babits Mihály)

A hosszú és fárasztó utazás után végre otthon. Ledőlök az ágyban és végiggondolom az egészet. A sok élmény, tapasztalat, vajon mindez valóság? Anya bejön hozzám és faggatni kezd. Mit mondanék? Még minden itt kavargó bennem.

„Majd holnap...” - válaszolok és befordulok a fal felé. S közben megjelennek a szemem előtt az utazás képei, mintha csak pillanatfelvételek lennének, minden kép után hallom a gép kattogását... Katt... Londoni külváros. Egyre beljebb haladunk a nyugodt zöldövezeti, jellegzetes angol házak között. Meghitt, vidám ír otthon. Az egész család együtt, az anya, a nagymama és a négy, majdnem felnőtt gyerek. Ez a ház lesz az otthonom, s ezek az emberek a családom néhány napig. Vacsorához ülünk, és stílusosan sült krumplit és pulykát kapunk, paradicsommal. Itálnak narancslét hoznak. A nappaliban étkezünk. Ízléses üllögarnitúra, kandalló és TV van még itt az étkezőasztalon kívül. A televízió, mint minden angol családnál, állandóan szól. Vidám hangulatban, kicsit még feszengve megvacsorázunk... Katt... Szokatlan, napsütéses londoni délután. Most érkezünk a Temzéhez, most haladunk át fölötte és meglátjuk az angol Parlamentet. „A magyar szebb” - halljuk hátulról. Az épület mögött emelkedik a Westminster Apátság két tornya. Sok turista tolong a félhomályos templomban. Katt...

...Zaj, autók, taxik, buszok, biciklik, forgalmi dugók. Az utcákon rengeteg ember. Galambok röpködnek mindenütt, az emberek lelkesen etetik őket. Jókedv, nevetés. A magasból Nelson admirális tekint le ránk, oszlopa lábánál négy hatalmas oroszlán fekszik. Ez a Trafalgar tér... Katt...

A következő képen egy nagy oszlopos épület, a National Gallery látszik. A bejáratnál mindenki térképet kap, hogy el tudjon igazodni a múzeumban. Láthatók itt Leonardo, Raffaello, Rembrandt, Rubens, Turner, Van Gogh, Goya, Picasso képek. Nincs sok időnk, de kihasználjuk a talán soha vissza nem térő alkalmat, hogy láthassuk ezeket a műveket... Katt...

...Sodor a tömeg, a zene egyre hangosabban hallatszik. A kis téren egy fiatal bohóc szórakoztatja a nézőket. Mindenütt boltok, kirakodóvásár. Itt láthatjuk az épületet, ahol a My Fair Lady-t forgatták. Jókedvű tömeg, mi is, mint a többi turista, itt költjük a pénzünket. Ez az elragadó hely a Covent Garden... Katt...

...Ismét a Temzénél vagyunk. Kiszállunk a buszból és gyalog megyünk át a Tower-hídon, amely - mint megtudjuk - az egyetlen fölnyitható híd a Temzén. Két magas tornyával messze kitűnik a környező épületek közül. Több részből álló, de mégis szabályos vár, amelyben többek között a koronázási ékszereket őrzik: ez a Tower of London. Néhány épületben hadtörténelmi múzeum működik, másokban egyéb, a Tower történetéhez tartozó tárgyat őriznek. A leglátogatottabb, legnépszerűbb rész az, ahol a koronázási ékszerek láthatók. Itt videón mutatják be II. Erzsébet koronázási ünnepségét, utána végignézhethetjük a koronákat és a hozzájuk tartozó egyéb értékes tárgyakat. Ezután körbesétáljuk az épületet.

...Katt...

...A brit lobogót már messziről látni, majd a kastély is fokozatosan kibontakozik a szemünk előtt. Szerencsénk van, mert a királynő nem tartózkodik itt, így alkalmunk nyílik belülről is megnézni a hajda-

ni királyi lakosztályokat. Középkori hangulatot idéz a gárdisták jellegzetes egyenruhája. A gyönyörű várkertet sajnos csak felülről láthatjuk. Furcsa, hogy a királyi család itt is szokott pihenni. Ezt a Windsori kastélyt nézve eszünkbe jutnak a régi magyar várak, amelyek hajdan talán ugyanilyen jó állapotban voltak.

Közben lassan elnyom az álom, most már visszazökkenünk a rendes kerékvágásba. Jó újra itthon...

Janicsák Tímea és Kovács Mária (II. B)

Angliai utazásunkról másképpen

Március 17-én este 9 órakor már több, mint 40-en vártuk a buszt, hogy elröpítse csoportunkat a távoli Anglia földjére. Remek kis társaság jött össze. A buszon töltött napok fárasztóak voltak ugyan, de annál nagyobb örömmel indultunk el megérkezésünk után a városnézésekre. Kölnben a Dómot, Brüsszelben a Királyi palotát és az Atomiumot vettük szemügyre és kaptuk lencsevégre.

Hajnalban érkeztünk meg Ostende-be, majd négy és fél órás tengeri utazást követően partra szálltunk Doverben. Pár óra buszozás után Canterbury városa tűnt fel előttünk gyönyörű katedrálisával és középkori hangulatot idéző utcáival. Este érkeztünk meg London egyik külvárosába, s leendő szállásadóink már vártak bennünket, hogy elvigyenek magukhoz. Izgultunk és reménykedtünk, hogy kedves, barátságos emberekkel hozzon össze bennünket a sors. Vágyaink teljesültek... én és barátnőm kedves, szívélyes emberekhez kerültünk.

Másnap délelőtt már egy angol iskolában írtuk meg a felmérő tesztet, melynek eredménye szerint osztottak tanulócsoporthoz bennünket. Délután következett: London belvárosa és nevezetességei!... (A folytatást olvashatták az előző beszámolóban.) Utazásunk hatodik napján már készülődtünk haza, de még maradt időnk a Windsori kastély bebarangolására, azután... irány: Franciaország! Következett Párizs: a Notre Dame, az Eiffel-torony és megannyi más. Németország és Ausztria érintésével, nyolc napos távollét után megérkeztünk Kecskemétre, rengeteg szép élménnyel.

Békési Éva (I. A)

Sajtóvisszhang

Petőfi Népe, 1980. július 3.

Kosárlabda

A Bányai Júlia Gimnázium országos kupát nyert

Szombathelyen befejeződött az országos középiskolás kupa, és a középiskolás bajnokság országos döntője. A kupában - mint ez ismeretes - a felsősök, a bajnokságban pedig az alsó két osztály tanulói vehetnek részt. A megyénket az országos döntőkön három iskola, összesen öt csapat képviselte, mivel a kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium egy fiú- és két leánycsapattal is bejutott a legjobbak közé. A bajai III. Béla Gimnázium és a kiskunfélegyházi Móra Gimnázium pedig egy-egy csapatot indíthatott.

A kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium a fiúk középiskolás kupájában nagyszerű eredményt ért el, s országos első lett, s ebben a korcsoportban a bajai III. Béla Gimnázium csapata lett a bronzérmes. A Bányai Júlia Gimnázium leány- és fiúcsapata az alsósok között a 4. helyre került, s a félegyházi Móra Gimnázium fiúgárdája a kecskemétié után az 5. helyet szerezte meg.

A kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium testnevelő tanára, dr. Rebek Lőrincné méltán kapta meg a legtöbb csapatot indító iskolának járó tiszteletdíját. A fiúk középiskolás kupájában a legeredményesebb játékos tiszteletdíját Hosszú István, a bajai III. Béla Gimnázium tanulója nyerte el.

Az 1980. évi országos döntők végeredménye:

Középiskolás kupa:

Fiúk: 1. Kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium (testnevelő dr. Rebek Lőrincné, segítő edző Kégel Tamás) ... 3. Bajai III. Béla Gimnázium. Lányok: 1. Bp. Teleki Blanka Gimnázium. (Megyei csapat nem került a döntőbe.)

Középiskolás bajnokság:

Fiúk: 1. Szegedi Radnóti M. Gimnázium, 4. Kecskeméti Bányai J. Gimnázium, 5. Kiskunfélegyházi Móra F. Gimnázium. Lányok: 1. Szegedi Radnóti M. Gimnázium, 4. Kecskeméti Bányai J. Gimnázium.

Petőfi Népe, 1987. június 2.

A SZÉP MAGYAR BESZÉDÉRT

Kazinczy-érmes diákjaink

- Iskolánkban, a kecskeméti Bányai Júlia Gimnáziumban, már hagyománynak számít, hogy minden évben valaki Kazinczy-érmet hoz Győrből - emlékeztet Fábían Judit, a mostani érmes a többiek discóságára. - A tanároknak szívügyük, hogy tartsuk a színvonalat, s ez persze bennünket, diákokat is arra készítet, hogy a legjobbat nyújtsuk. Magyartanárom, Pintérné Major Éva, a versmondó versenyekre szokott fölkészíteni. Év elejétől járok Beke Józsefné beszédművelő szakkörébe, ő kérdezte, volna-e kedvem indulni a Szép magyar beszéd versenyen. Mit mondjak, a Kazinczy-éremig nem vezetett könnyű út. Rengeteg dologra kell odafigyelni. Nekem különös gondot kell fordítanom például a beszédtempómra, mert hadarok. Vagy: nem mindegy, mekkora szünetet tartunk a mondatok között, az idézőjelbe tett gondolat felolvasásánál érződnie kell, hogy az idézőjelben van. A szabadon választott szövegem Csoóri Sándor Illyés Gyula című írásából volt részlet. A választásnál - ami ha jó, már fél siker - Beke Józsefné mindig ügyel arra, hogy a részlet illő legyen a versenyző egyéniségéhez. És persze, elég nehéz is legyen, hiszen könnyűvel nem érdemes indulni. A kötelező szöveg a Szocialista népkultúra vagy

szórakoztató ipar? volt Veres Péter tollából. Először megakadtam a megtévesztő címnél, de azután rájöttem, semmiképpen sem szabad kérdő hangsúllyal ejteni. Felejthetetlen élmény volt, amikor Péchy Blanka átadta a díjakat. Most harmadikos vagyok, érettségi után egyetemre felvételizek, magyar-orosz szakra. A versmondástól, egyáltalán a szép magyar beszédétől ezután sem szeretnék elszakadni. ...

Borzák-Kormos

Részlet a Kecskeméti Szemle 1988. áprilisi számából:

Bemutatjuk Kecskemét gimnáziumait Mi újság a Bányaiban?

... A Bányai Júlia Gimnázium jelenlegi adatai: tanulóinak száma 556, minden harmadik diák fiú. Az iskolában 46 tanár dolgozik. Közülük 19 vezető pedagógus. Miután az Egészségügyi Szakiskola új otthonába költözött, a gimnázium az eddigi négy osztály helyett az 1986. tanévtől évfolyamonként öt osztályt indít. Ebben az új osztályban speciális oktatás folyik, ugyanis az idejáró gyerekek angol-orosz tagozatosok. Minden tanuló mindkét nyelvel ugyanannyi óraszámban foglalkozik, s a harmadik osztályban nem választanak fakultatív tantárgyat. A többi osztályban a második évtől kérhetnek egy tárgyat plusz órában, majd a harmadikban, negyedikben még két-három tananyagban mélyülhetnek el. A fakultatív tárgyakat igen rugalmasan kezelik, mert a diákok ha úgy érzik, erejüket felülmúlja a feladat, le is mondhatnak róluk, ellenkező esetben fel is vehetik. A minél hatékonyabb oktatás érdekében - a diákok érdeklődésének megfelelően - az osztályokat idegen nyelv, matematika esetében kisebb csoportokra bontják. A tehetségápolás jegyében az érdeklődő tanulókat tömegesen készítik fel a versenyekre. A gimnáziumban elért átlag 4 egész, az érettségizettek felvételi aránya pedig 54-56 százalék (országos adat: 30 százalék). ...

Bencze Andrea

Kecskeméti Lapok, 1989. október 6.

„A FIZIKAI LÉNYEGÉT KELL FELFOGNI A DOLGOKNAK ...”

Kecskeméti diák nemzetközi sikere

Városunk lakói csak rövid, pontatlan és megkésett sajtóközleményekből értesülhettek ezidáig egy olyan nemzetközi sikerről, amely méltán kelthetne az eddiginél sokkal nagyobb visszhangot is. A mulasztást pótolva bemutatjuk most Késmárki Szabolcs portréját, aki a nyáron Varsóban rendezett nemzetközi diákolimpián 30 ország 150 versenyzője közül a második helyet szerezte meg a fizika tantárgyban. A nyúlánk fiatalember ma már a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karának informatika szakos hallgatója, ahová még harmadikos gimnazista korában, felvételi vizsga nélkül jutott be, miután az első tíz között végzett abban az évben az országos tanulmányi versenyen.

- Az első kérdés természetesen nem lehet más, mint hogy honnan a természettudományos gondolkodás, a fizika iránti vonzalom?

- Édesapám villamosmérnök, édesanyám matematika-fizika szakos középiskolai tanár. Bizonyára örököltem tőlük valamit, de ők sohasem erőltették, hogy a fizikával foglalkozzam. Igaz, ha nem értettem valamit, vagy a tananyagnál többet szerettem volna tudni, mindig segítettek, de csak ha én kérdeztem. A Lánchíd Utcai Általános Iskolában Domokos Gábortól tanultam a fizikát, aki szigorú, de nagyon

jó pedagógus volt. Évekkel később jöttem rá, hogy tulajdonképpen ő indított el.

A Bányai Júlia Gimnáziumban Óváriné Csabai Mária volt az osztályfőnököm, akitől az első két évben fizikát tanultam. Részben másodiktól, majd a későbbiekben végig, Borsos Ferenc foglalkozott velem, akinek nagyon sokat köszönhetek. Mivel harmadikban jól szerepeltem a tanulmányi versenyen, negyedikben nem kellett fizikaórára járnom.

- Hogy néznek az osztálytársai egy olyan diákra, akinek nem kell fizika órára járnia?
- Be kell vallani, hogy ez jelent bizonyos elszigetelődést.
- S ez nem kellemetlen?

- Az utóbbi időben egyre gyakrabban éreztem annak. Előfordult, hogy zavart például a popzenei tájékozatlanságom. Nem tudtam részt venni a társaim beszélgetésében. Az viszont jólesett, amikor a diákolimpiára indulva néhányan hátbaveregettek: aztán első legyél!

- A második helyet sikerült megszerezni. Hogyan?

- Azt hiszem, azért én értem el a magyar csapatból a legjobb eredményt, mert teljesen nyugodt voltam. A versenyt közvetlenül megelőző délután a varsói Óváros épületeit csodáltam, nézelődtem. A többiek meg is kérdezték: hogy lehet ilyenkor sétálni? Három írásbeli elméleti feladat volt, tíz-tíz pontért, valamint egy mérési gyakorlat, húsz pontért. Egy USA-beli fiú nyert 46 és fél ponttal, fél ponttal lemaradva lettem a második. A harmadik egy román diák lett, aki elég jól értette a magyar beszédet is.

A feladatokat így utólag nem érzem nehéznek. A fizikai lényegét kell felfogni a dolgoknak, a többi már könnyebben megy. Az első feladat folyadékokkal volt kapcsolatos, a másodikban egy elektronmikroszkóp protonmikroszkóppá való átalakításának lehetőségét és következményeit kellett vizsgálni, végül a hangsebességet megmérni két ismeretlen folyadékban.

- Hát, így elmondva, ... én könnyebb feladatokat is el tudnék képzelni. Milyen elismerés jár egy ilyen nemzetközi sikerért?

- Egyetemi tanulmányaim során Kecskemét városától havi 2500 forintos ösztöndíjat kapok. S ha megfelelő munkakört is ajánl majd a város, akkor itt kell majd dolgoznom.

- Reméljük, így lesz. Köszönöm a beszélgetést.

Balai F. István

Petőfi Népe 1990. március

Játékos nyelvtanulás a Bányaiiban

Az amerikai Covenant Players társulat a kommunikáció azon formájával foglalkozik, melynek segítségével leküzdhetők a gátlások, a játékban részt vevők szabadon és könnyedén használhatják a megtanult szókinccset, nyelvtani szerkezeteket és a helyes kiejtést. A Covenant Players tagjai először az alapvető szakmai fogásokat tanítják meg, s utána foglalkoznak a konkrét darabbal. Pillanatok alatt átbújnak az egyik szereplő bőréből a másikba és nemcsak hagyományos „színházat” játszanak, hanem az élet színtereinek szituációit is bemutatják. A módszer világszerte alkalmazott és a nyelvtanulás elmélyítése érdekében 2-4 havonta ismétlésre is sort kerítenek a társulatok. Ezúttal Kecskeméten jártak. A Bányai Júlia Gimnáziumban Michael Stevens vezetésével mutatkoztak be a társulat tagjai, Ulla-Britt Knekt, Deon Barnard és Andrew Peter, s nagy sikerrel vonták be a játékos nyelvtanulásba a gimnazistákat.

Petőfi Népe, 1993. május 6.

Bányais győztes

A kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium IV/E osztályos tanulója, Hegedűs Szilvia nyerte a fővárosban rendezett Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyt orosz szaktantárgyból, tanára dr. Sztaojev Györgyné. Szilvia Nagykőrösről jár át Kecskemétre, a Bányaiba. Érettségi után a szegedi JATE orosz-angol szakán szeretné folytatni tanulmányait. A sikernek köszönhetően oroszból természetesen nem kell felvételiznie. A nagykőrösi lány arra számít, hogy mivel ez a nyelv mostanában nem túl divatos, előbb-utóbb nagy kereslet lesz az oroszul megfelelő szinten beszélőkre.

Kecskeméti Lapok, 1993. október 21.

Kecskeméti Pamina

A Bányai Júlia Gimnázium énekkarában kezdte, s az elmúlt napokban Pamina szerepét énekelte nagy sikerrel a kecskeméti Gémes Szilvia az Operaház Varázsfuvola előadásában. Szilvia a Zeneakadémia 4. éves operaénekes szakos hallgatója. Ezt a nagyközönség előtti bemutató fellépést azzal érdemelte ki, hogy az említett szerepben megnyerte a Szegedi Nemzetközi Mozart-énekversenyt. Ennek az énekversenynek a fiatal győztesei adták most elő kettős szereposztásban a Varázsfuvolát. A „másik” Paminát Moon He-Ok koreai lány alakította. A szereplők között osztrák, német, izraeli s természetesen magyar fiatal tehetséges művészek voltak a versenyen nyújtott alakításuk elismeréséért. Az előadást a nemzetközileg elismert német származású Günter Roth rendezte, s a svájci Peter Maag vezényelte. Gémes Szilvia tanulmányai mellett meghívást kapott az Erkel Színházba s Debrecenbe, természetesen Paminát énekelte.

Sz.B.

NEMZETI SPORT 1998. július 1.

Diákolimpia

Kosárlabda Fiúk A csoport

Döntő: Kecskemét-Debrecen 79-70

Bajnok: Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét (Balla Gábor, Konrád László, Sándor Lóránt, Tóth Benedek, Kakas Ármin, Korsós Gábor, Százdí Csaba, Rigó Zoltán, Hajdú Gergely, Bári Gergely. Testnevelő-edző: Szabó László). 2. Tóth Árpád Gimnázium, Debrecen, 3. Kerék Utcai Általános Iskola és Gimnázium, Budapest, 4. Leőwey Klára Gimnázium, Pécs, 5. Kölcsey Ferenc Gimnázium, Zalaegerszeg, 6. Toldi Miklós Élelmiszer-ipari Szakközépiskola, Nagykőrös, 7. Széchenyi István Gimnázium, Sopron, 8. Vasvári Pál Gimnázium, Nyíregyháza.

A legjobb dobó: Hajdú Gergely (Kecskemét) 145 ponttal. A legtechnikásabb játékos: Konrád László (Kecskemét). **A legjobb középjátékos:** Buzogány Mátyás (Pécs). A legjobb zalai játékos: Horváth Gergely (Zalaegerszeg). **A legeredményesebb edző:** Szabó László (Kecskemét).

All Star csapat: Hajdú Gergely, Konrád László (Kecskemét), Kormos János (Debrecen), Győry Kristóf (Budapest), Buzogány Mátyás (Pécs).

Röplabda Lányok A csoport

A 3. helyért: Debrecen-Csokonai - Kecskemét-Bányai 3:0. 4. Bányai Júlia Gimnázium, Kecskemét.

All Star-csapat: ... Vatai Gabriella (Kecskemét-Bányai)

Ügyes bányais tornászlányok

Amióta a gimnázium tornaszakosztályát vezetem - mondta Magony Katalin - több mint 200 lány járt hozzám sportolni. Kezdetben sok segítséget kaptam két pedagógus kollégámtól, Grosán Pálnétól és Retkes Annától, akikre jelenleg is bármikor számíthatok. Amíg csak hagyományos, 4 osztályos gimnáziumként működünk, nagyobb jelentősége volt annak, hogy a diákok tornász múlttal jönnek iskolánkba, vagy nálunk kezdenek a sportággal ismerkedni. A legtöbb tehetséges kislány a helyi Vörösmarty és a Lánchíd Utcai Általános Iskolából került a Bányaiba. Talán részben azért, hogy a későbbiekben is foglalkozhassanak ezzel a szép, de nagyon munkaigényes sportággal. A szülők is szívesen veszik, ha leányuk tornázik, hiszen ezáltal szebb tartású, ügyesebb, csinosabb lesz.

Amióta működik a szakosztály, a IV-V. korcsoport megyei versenyeit iskolánk csapata nyerte, a területi versenyeken túljutva pedig sok szép eredmény született országos szinten is. Kétszer végeztünk a 8., egyszer-egyszer a 7., 6., az 5. és két alkalommal országos 3. helyen. Olyan csapatokat sikerült megelőzni, mint a nagy tornász hagyományokkal rendelkező Békéscsaba, Debrecen, Szeged, Pécs.

Kisgimnáziumi csapatokkal 1995 óta indulunk versenyeken. A rendszeres edzéseken kívül részt veszünk alapfokú versenyeken, diákolimpián, rendszeresen szervezünk házi vagy barátságos viadalo-
kat. Az általános iskolás gyerekek a nagycsapat utánpótlását is képezik. Jelenleg három korosztálynak - 10-18 évesig - tartok edzést heti 3-3 alkalommal. Ha a teremgondokat tudnánk enyhíteni, sokkal több leánnyal foglalkozhatnánk.

A jubileumi év alkalmából tavaszra tornabemutatóval egybekötött találkozót szervezek az egykori és a jelenlegi tanítványaim számára.

Mi lett belőlük?

Hajdani OKTV-s diákok vallomása

Besztercey Gyula

1967. nov. 11-én születtem Kecskeméten a Bányai Júlia Gimnázium épületében, ami akkor kórházként működött. Az általános iskolát Szentkirályon végeztem, ahol Édesapám ma is háziorvosként dolgozik. A természettudományok iránti érdeklődésemet neki köszönhetem.

A BJK határozta meg további sorsomat. Itt voltunk osztálytársak Tímeával, aki azóta már a feleségem. Két gyermekünk van, Anna négy, Soma Pál egyéves. A gimnáziumban nagyszerű tanárokkal találkoztam, akik kitűnő alapot építettek későbbi tanulmányaimhoz. Így pl. a világ élvonalában lévő kutatóintézetek mindennapos munkájához elengedhetetlenül fontos koncentráció-számítást ebben az iskolában tanultam meg dr. Varga Sándorné (Márta néni) segítségével.

Érettségi után a BME Vegyész-mérnöki Karán végeztem 1992-ben. Az egyetem utolsó évének nagy részét Párizsban a Curie Egyetemen töltöttem, itt ismerkedtem meg a magas színvonalú kutatómunkával. Az államvizsga után a Furukawa Institut of Technology japán-magyar intézetnél helyezkedtem el, ahol ipari kutató-fejlesztő munkát végeztem nemzetközi kapcsolatrendszerben. Munkám során lehetőségem nyílt Svédországban, Németországban, Japánban lévő kutatóintézetek munkáiba is bekapcsolódni.

Jelenleg az Egyesült Államokban az Arizona State Universityn doktorálok, témám a korábbi munkám folytatása: Kültéri szigetelők mechanizmusának vizsgálata.

Várhatóan 1999 tavaszán térek vissza családommal Magyarországra, ahol korábbi munkahelyemen folytatom munkámat.

(Érettségizett 1986-ban; az Irinyi János Országos Középiskolai Kémiaversenyen az 1982/83-as tanévben I., az 1983/84-es tanévben II. helyezett.)

Felföldi Zoltán

Örömmel teszek eleget a kérésnek, hogy néhány sorban összegezzem, mi minden történt velem az érettségi óta.

1991-ben kezdtem tanulni a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen (BKE), ahol 1997-ben szereztem diplomát Nemzetközi Kapcsolatok és Európa szakirányokon. Közben egy évig TEMPUS ösztöndíjas hallgatóként a Bristol Egyetemen hallgattam politológiát. A Közgazdaságtudományi Egyetemen mellett egy darabig párhuzamos képzés keretében jártam az Eötvös Loránd Tudományegyetem orosz szakára, ahol négy félévet végeztem el. Egyetemi éveim alatt eltöltöttem egy szemesztert Moszkvában, hathetes gyakorlaton vettem részt a washingtoni törvényhozó testület alsóházában (House of Representatives), és hátizsákos turistaként eljutottam néhány egzotikusnak számító helyre (India, Kína, Tibet, Szibéria, Közép-Ázsia). Ami a tanulást illeti, az egyetemen társadalomtudományos témákba ástam bele magam, azon belül is elsősorban politológiába. 1992 és 1997 között tagja voltam a BKE Széchenyi István Szakkollégiumának, amely társadalomtudományokra specializálódott kollégium. 1996-ban és 1997-ben is első helyezést értem el a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Tudományos Diákköri Konferenciáján, politológia szekcióban. 1997-ben az Országos Tudományos Diákköri Konferencia Társadalomtudományi Szekciójának Politológia I. alszekciójában szintén első helyezett lettem.

Az 1997-98. tanévben a Közép-Európai Egyetem (CEU) Politológia programjára jártam, ahol 1998 júniusában Master of Arts in Political Science képesítést szereztem.

Tudományos publikációm mindösszesen kettő jelent meg eddig, a Valóság című folyóirat 1997/9.

és 1998/3. számaiban, amelyekben a brit konzervativizmusról, illetve annak apostolairól írtam. Ezenkívül részt vettem egy szociálpolitikai szöveggyűjtemény fordításában, amely az Osiris kiadó gondozásában jelenik meg.

Ami a jelenlegi állapotomat illeti, 1998 júliusa óta Veszprémben, egy kb. 50 fős kereskedelmi kft. ügyvezetőjeként dolgozom. 1997. szeptember 6-án megházasodtam, és 1998. december 6-án kislányom született, akinek a Luca nevet adtuk.

Köszönöm a megtisztelő érdeklődést a pályámról. A Bányainak és minden tanárának sok sikert kívánok az 50 éves évforduló alkalmából.

(Érettségizett 1991-ben; az OKTV országos döntőjén történelemből és oroszból 3. helyezett az 1989/90-es tanévben.)

Hegedűs Szilvia

Az érettségi után felvételiztem a szegedi József Attila Tudományegyetem orosz és angol szakjaira. Az OKTV-n elért helyezésem alapján oroszból felvételi mentességet nyertem. Szüleimmel úgy állapodtunk meg, hogy egyszakosként nem kezdem el az egyetemet, hanem majd később újra próbálkozom. Évhatalmas kérés nem nyújtottam be, így az orosz felvételi mentességem elévült. Még azon a nyáron (1993-ban) sikerült eljutnom egy nemzetközi eszperantó táborba, Mikosszéplakra, ahol egy nagyon szép, kellemes hetet töltöttem el.

Ezután elkezdtem munkát keresni, és Bajtai Mária tanárnő segítségével a kecskeméti Katona József Megyei könyvtárban kaptam állást mint ügyintéző. Itt dolgoztam 1993. dec. 1-től 1995. aug. végéig, közvetlenül Ramháb Mária igazgató mellett. Életem legszebb, legmozgalmasabb időszakai közé tartozik az ott eltöltött két év. Tapasztalt, felnőtt emberek között dolgozva igazán sok gyakorlati dolgot sajátítottam el (gépírás, számítógép kezelés stb.). Ugyanakkor nagyon sokat olvastam és tudatosan készültem a felvételire. Kollégáimtól nagyon sok szeretetet és segítséget kaptam.

Két év elteltével (1995-ben) újra felvételiztem a JATE-ra, és ekkor mindkét szakra felvételt nyertem. Ugyanakkor a mai napig megmaradt nálam az, hogy az orosz sokkal jobban szeretem. Ebben biztosan nagy szerepe van a szláv tanszéknek is. Itt nagyon jó a hangulat, az emberek barátságosak, igen gyakoriak az összejövetelek. Viszonylag kevesen vagyunk (egy évfolyamon átlagosan 20-30 ember). Sajnos nyelvgyakorlásra kevés a lehetőség, bár 6 hétre ill. 4 hónapra ki lehet menni Oroszországba rész képzésre. Én 1996-ban voltam 5 hétig Szentpéterváron. Oroszon most negyedéves vagyok; szakdolgozatomat leíró nyelvészetből fogom írni.

Az angol tanszéken a hangulat, az elbírálás egészen más, mint a szláv tanszéken. Itt több, mint százan tanulunk egy évfolyamon, ennek megfelelően elég sok szóróvizsga van. Mindkét szakon végzem a tanárszakot is, és a diploma megszerzése után szeretnék tanárként elhelyezkedni.

Az iskolai elfoglaltságaimon túl még idegenvezető- és hostessképző tanfolyamra is járok. Ezen kívül vannak magántanítványaim, főleg angoltól és oroszról, de már eszperantóból is volt. Sajnos az eszperantót nincs nagyon időm gyakorolni. Mindössze a Kurucz Géza tanár úr kezdeményezte pontszerző verseny feladatait szoktam megoldani (több-kevesebb sikerrel), ill. néha fordítok. Néhány hónapja elkezdtem önállóan németül tanulni, majd ebben a félévben már lektorátusi óráként is felvettem. Az egyetem elvégzése után szeretnék még több nyelvet tanulni. A tanítási időszakok szünetében nyaranta a Nagykőrösi Konzervgyár dobozüzemében szoktam dolgozni.

Röviden ennyit tudok elmondani arról, hogyan alakult a sorsom az érettségi óta.

(Érettségizett 1993-ban; az OKTV-n orosz nyelvből I. helyezett az 1992/93-as tanévben.)

Vendégoldal

Vendégeink voltak:

Ambrus Asma, színművésznő	Kriskó János, művészettörténész
Benes József, grafikusművész	Kurdics Mihály, ny. rendőrezredes
Benkő László, nyelvész	Lengyel Dénes, író
Borsányi Irén, előadóművész	Lomb Kató, tolmács-író
Borzák Tibor, újságíró	Loránd Ferenc, pedagógiai szakíró
Czine Mihály, irodalomtörténész	Lukácsy András, író-művelődéstörténész
Deák László, szerkesztő	Maczkó Mária, énekes-előadóművész
Dobozi Eszter, költő	Magyari Béla, kiképzett úrhajós
Dr. Bánszky Pál, művészettörténész	Mák Ferenc, kritikus, irodalomtörténész
Dr. Bárh János, néprajztudós	Mózsi Ferenc, költő-szerkesztő
Dr. Csapó Benő, pszichológus, oktatáspedagógus	Petrőczy Éva, költő
Dr. Füzi László, író-főszerkesztő	Pintér Lajos, költő
Dr. Hír János, muzeológus-geológus	Réti Erika, színművésznő
Dr. Kolozsvári Judit, pszichológus	Schéner Mihály, festőművész
Dr. Kozmács István, nyelvész	Sz. Mikus Edit, szexológus
Dr. Orosz László, irodalomtörténész	Szerberov, A. szovjet úrhajós
Dr. Székér Endre, irodalomtörténész	Szathmári István, nyelvész
Greenall, Simon tankönyvíró	Szirmai Péter, színművész
Hegyí Füstös László, grafikus-rajzfilmrendező	Szoboszlai Péter, rajzfilmrendező
Horváth Károly, színművész	Szűgyi Zoltán, költő
Janisch Attila, filmrendező	Tavaszy Noémi, festő-, grafikusművész
Kányádi Sándor, költő	Tüskés Tibor, író
Kapitány Ágnes, szociológus	Vasy Géza, irodalomtörténész
Kapitány Gábor, szociológus	Vekerdi László, tudománytörténész
Kiss Jenő, színművész	Vekerdi Tamás, pszichológus
Kovács Antal, cselgáncsozó, olimpiai bajnok	Zalán Tibor, költő-szerkesztő
Kovács István, költő-műfordító	

A Forrás Szerkesztősége

Az M-Szivárvány Szerkesztősége

Az Irodalom visszavág Szerkesztősége

A Kaláka Együttes

A Hegedűs Együttes

A Magyar Televízió „Kölyökidő” című műsorának szerkesztői és néhány szereplője

A Magyar Rádió „Észkerék” című műsorának szerkesztősége

M E G H Í V Ó

A Bányai Júlia Gimnázium és Könyvtára,

valamint a

Magyar Irodalomtörténeti Társaság Megyei Tagozatának

helyi csoportja *tisztelettel hívja és várja* az érdeklődőket a

a **KÖLTÉSZET NAPJA** alkalmából

Bella Rózsa művésztanár és

Pintér Lajos költő szerzői délutánjára

a Bányai Júlia Gimnáziumba (Nyíri út 11.)

1998. április 15-én (szerdán) délután fél három órára.

A **VERS / KÉP / VERS** című

kamarakiállításon és rendezvényen

bemutatjuk Pintér Lajos azon verseit, amelyekhez

Bella Rózsa készített rézkarcokat és tollrajzokat.

KÖZREMŰKÖDNEK:

- az alkotóművészek

- Polányi Éva előadóművész

- Dr. Bánszky Pál művészettörténész

- Szegedi Ildikó tanárnő hegedűn

- Kozák M. Magdolna az M. Bodon Pál Zeneiskola tanára zongorán

- a BJK 7.B osztályának tanulói furulyán

Pintér Lajos:

Több színt, több fényt*

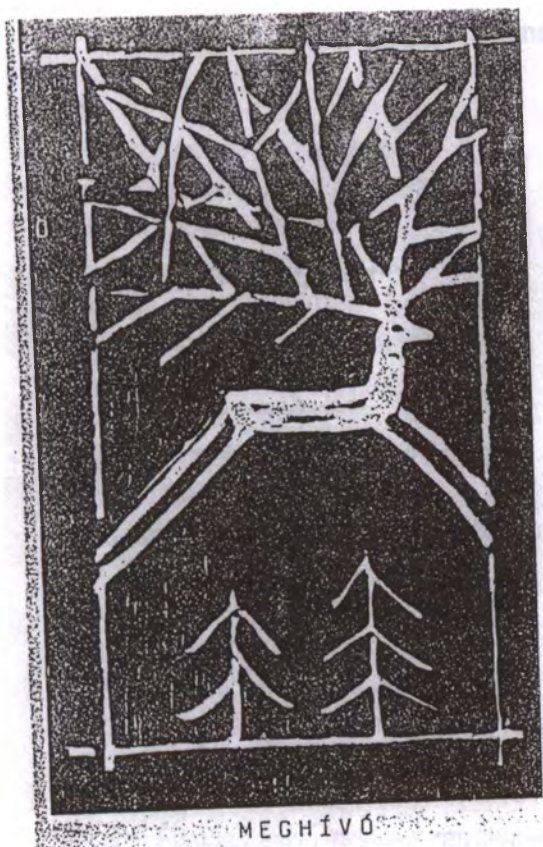
(részlet)

Lehalkítom a rádiót, lehalkítom a televíziót.
Csöndre intem szobámban a hasbeszélő újságok
bonvivánjait is. Hiszen több csend kellene,
több csend nekem. Hogy elénekeljűk a hallgatást,
várom vendégeim. Vendégeimet, madarakat egy téli,
koratavaszi kertbe. Figyelj csak, fülelj ablak-
üvegen s a nyíló ablak tenyérnyi részén át.
Nincs, nincs, itt sincs! Kicsit ér, kicsit ér!
és csi, csi, csi, ha ezt hallod, és ezt: nyitni kéki!
akkor a pici kékcinke vagy szén-cinke érkezett.
Egyszer láttad csak röptében, láttad sárga
mellényét, hasát, kékcinke lehetett tehát.
Cinke. Cinege. Nyitnikék. ** Hallgasd megváltó énekét.
Ha ezt hallod, *Kicsi csűr! Kicsi csűr!* vagy
ezt, *Csiki szűr*, ha hallod kitartó, tiszta
énekét, akkor a pipiske érkezett, a búbos
pacsirta van itt.*** Ha csettegetést hallasz.

Illustrációt
Pintér Lajos

E/8. Bella Rózsa 1992.

MEGHÍVÓ

"A vadszeder útján"

PINTÉR LAJOS

József Attila-díjas költő

szerzői matinéja

a

Bányai Júlia Gimnáziumban

1992. március 30-án, hétfőn

10 órakor

Bevezeti: Czine Mihály egyetemi tanár
irodalomtörténész

Közreműködnek: Réti Erika színművész

Kiss Jenő színművész

Jászai-díjas

Borsányi Irén előadóművész

Rendezvényünkre szeretettel várjuk!

0011

MEGHÍVÓ

A MAGYAR NAPLÓ ÉS AZ ÍRÓSZÖVEGSÉG SZERVEZÉSÉBEN

RENDAHAGYÓ ÓRÁK A BÁNYAI JÚLIA GIMNÁZIUM

KÖNYVTÁRÁBAN

1998. MÁRCIUS 17-ÉN

9,50-TŐL ÉS 11.50-TŐL.

VENDÉGÜNK TŰSKÉS TIBOR IRODALOMTÖRTÉNÉSZ,

A „TESTVÉRMŰZSÁK” ÉS TÖBB MÁS KÖTET SZERZŐJE,

AKI A MAI MAGYAR IRODALOMRÓL IS TART E NAPON

ELŐADÁSOKAT.

SZERETETTEL HÍVJUK ÉS VÁRJUK AZ ÉRDEKLŐDŐKET!

Egy-estvérek vagytok, bármely
szerszámot fog kezetek.

(Goethe: Művész-ének
Rónay György fordítása)

Kilenc műzsa.
Borsos Miklós rajza

0012

Szivárvány

A Forrás Szerkesztősége és a
Bányai Júlia Gimnázium szeretettel meghívja

1996. február 21-én, szerdán 15 órára
Kecskeméten, a Bányai Júlia Gimnáziumba.

Szűgyi Zoltán

ÉNEKÜNK ÉNEKE

— A gondnok verseskönyve

című kötetének bemutatójára,
amely az M-Szivárvány könyvek sorozatában jelent meg.

Közreműködnek:

Szűgyi Zoltán költő
Mócsi Ferenc költő, az M-Szivárvány főszerkesztője
Zalán Tibor költő, szerkesztő
Jankovics József irodalomtörténész, szerkesztő és
Benes József grafikusművész, a kötet illusztrátora.

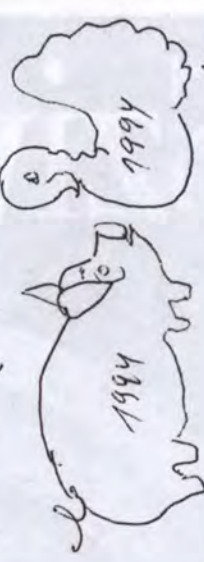
Bevezeti: Füzi László, a Forrás főszerkesztője

JANUÁR	FEBRUÁR	MÁRCIUS	ÁPRILIS	MÁJUS	JÚNIUS
H 2 9 16 23 30	H 6 13 20 27	H 6 13 20 27	H 3 10 17 24	H 8 15 22 29	H 12 19 26
K 3 10 17 24 31	K 7 14 21 28	K 7 14 21 28	K 4 11 18 25	K 2 9 16 23 30	K 6 13 20 27
CS 4 11 18 25	CS 1 8 15 22 29	CS 2 9 16 23 30	CS 6 13 20 27	CS 4 11 18 25	CS 7 14 21 28
P 5 12 19 26	P 3 10 17 24	P 3 10 17 24 31	P 7 14 21 28	P 5 12 19 26	P 2 9 16 23 30
CSZ 7 14 21 28	CSZ 4 11 18 25	CSZ 4 11 18 25	CSZ 1 8 15 22 29	CSZ 6 13 20 27	CSZ 3 10 17 24

JULIUS	AUGUSZTUS	SEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER	DECEMBER
H 3 10 17 24 31	H 7 14 21 28	H 4 11 18 25	H 2 9 16 23 30	H 6 13 20 27	H 4 11 18
K 4 11 18 25	K 1 8 15 22 29	K 5 12 19 26	K 3 10 17 24 31	K 1 8 15 22 29	K 5 12 19
CS 5 12 19 26	CS 2 9 16 23 30	CS 6 13 20 27	CS 4 11 18 25	CS 1 8 15 22 29	CS 6 13 20 27
P 6 13 20 27	P 3 10 17 24 31	P 1 8 15 22 29	P 5 12 19 26	P 3 10 17 24	P 1 8 15 22 29
CSZ 7 14 21 28	CSZ 4 11 18 25	CSZ 2 9 16 23 30	CSZ 6 13 20 27	CSZ 4 11 18 25	CSZ 2 9 16 23 30

A NAGYSÁG BIZTONSÁGA. A BIZTONSÁG NAGYSÁGA!

Baldog Győzőt kívánom
 a Baizyai Júlia Színházban
 tavaszi karantán és novemberi
 keleti színházban.

1995
 a Kármán-malac
 len

KÁNYÁDI SÁNDOR

Sörény és koponya

ÚJ VERSEK

A könyv olvasójának
szépséggel
Kányádi Sándor
Kecskemét, 1994. április 18.

DEBRECEN, 1989

Kányádi Sándor

NÉMA TULIPÁN

Versek, mesék, történetek
kicsiknek és nagyoknak

A könyv olvasójának
szépséggel
Kányádi Sándor
Kecskemét, 1994. április 18.

Kecskemét, 1994. ápr. 18.

Századvég Kiadó • Budapest, 1992

TÜSKÉS TIBOR

Így élt Zrínyi Miklós

Zrínyi Miklós keskeny
kukoricaúton jó draszt írta
de a levelet a nő:

Tüskés Tibor

KATONA JÓZSEF

BÁNK BÁN

(KRITIKAI KIADÁS)

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

OROSZ LÁSZLÓ

A Pécsi Tuli Gimnázium
tanárainak és tanulóinak
névvel ajánlja
1984. dec 12. Orosz László

Dobozi Eszter
Az Egy

A Búza: Julia Gianini
Könyvtárával - adományból.

Kezdés 1987. márc. 12.

J. J. J.

Pintér Lajos

Európai diákdal

A "Szekeszi Holmár István" Gimnázium
tanulóinak és tanáraiknak
szestese ajánlja egy volt
európai diák.

1988. április 18-án

Pintér Lajos

*
más néven: Búza: Julia Gianini

KECSKEMÉT, 1981

970

Lomb Kató ^{L77} Egy tolmács
a
világ körül

Sok jó kívánságokkal

Lomb Kató

BUDA FERENC

VARÁZSÉNEK

*Szereketek ajándék
az olvasóknak -*

1982.

Jan. 15. Papp István professzor úr emlékének

MŰFORDÍTÁSOK

**A
TÖRÖK
MORDVIN
LAPP
FINN
MARI
NÉPKÖLTÉSZETBŐL**

AZ ILLUSZTRÁCIÓKAT ÁBRAHÁM RAFAEL
GRAFIKUSMŰVÉSZ KÉSZÍTETTE

OROSZ LÁSZLÓ

BERZSENYI DÁNIEL

*"Ébred fel a lovó nevezeti
lelkedet!"*

*E gondolat jegyében
ajánlom a Berzsenyi Dániel
gyermekesem tanulói nak*

1984. dec. 12.

Ditve tisztelettel

GONDOLAT KIADÓ · BUDAPEST 1976

Gondolatok a matematikáról gimnáziumunk 50. évében

A XX. század a természettudományok, a technika és az informatika rendkívül nagy fejlődését hozta. Az emberek számára mindennapivá vált az eredményekből való részesedés és vele együtt a lépéstartás kényszere, illetve a hozzá nem értés érzékelése, megtapasztalása. Éppen ezért megnő az iskola felelőssége a fiatalok oktatásában és nevelésében. Mindig létezett egy ellentmondás: a ma körülményei és feltételei között kell a jövőt megalapozóan felkészíteni a fiatalokat. A jövő kihívásai azonban nem mindig láthatók előre.

A Bányai Júlia Gimnázium tanárai az eltelt 50 év alatt igényesen úgy dolgoztak, hogy széles körű műveltséggel rendelkező, a munkát becsülettel vállaló, szorgalmas és nyitott gondolkodású fiatalok köszönjenek el tanulmányaik végén a gimnáziumtól. E folyamatban az anyanyelv és irodalom értő szeretetére, történelmünk ismeretére, a művészetek iránti nyitottságra, az egészséges, edzett emberré válásra neveléssel együtt a természettudományok és a matematika mindig jó helyen voltak. Az 50 év történetében jól érzékelhető a csaknem három évtizeddel ezelőtti felismerés: a biológia, a kémia és az idegen nyelvek tanításának hangsúlyossá tétele iskolánkban.

A tanulók pályaválasztását, pályára állását dokumentumokból tanulmányozva, érettségi találkozókon tapasztalatokat szerezve és két évtizede közvetlen is figyelemmel kísérve elmondható, hogy a nálunk érettségizettek több mint kétharmada diplomás értelmiségiként élte le, ill. éli életét. Közöttük is közel kétharmad a pedagógusok aránya. A példaadó nevelésnek, az emberi értékekkel történő tartós felvértezésnek számos jelét tapasztaljuk az érettségi találkozókon is a volt tanítványok beszámolóiból, elismerő megnyilatkozásaiból.

A matematika tanítása 50 évvel ezelőtt a reál osztályokban már megfelelően hangsúlyos volt. Ennek egyik jele például az, hogy 1959-ben egy 34 fős reál osztályban érettségiző lányokból 14-en lettek matematikatanárok, akik éppen ez idő tájt fejezték, illetve fejezik be eredményes, sikeres tanári pályájukat. A reál és humán osztályok megszűnte után a kertészeti, majd az egészségügyi szakképzés iskolánkhoz társítása nem segítette a matematika előtérbe kerülését. Körülbelül három évtizede annak, hogy a modern szemléletű matematika oktatás hazánk közoktatásában általánossá vált.

A biológia, kémia tagozatos osztályokban nyílt újra lehetőség a matematika igényesebb, színvonalasabb tanítására. A többi osztályban igen nagy erőfeszítések történtek, és nem ritkán tanulói és tanári kudarcokkal is terhes volt a matematika tanulása, tanítása. A fakultatív képzés rendszere tette lehetővé, hogy tanórai keretekben az utolsó három évben már heti 5-6 órában is tanulják a matematikát mindazok a fiatalok, akiknek életpályájához igényesen szükség volt rá. A kétszakos tanárok specializálódhattak, hogy melyik tantárgyuk tanításában kívánnak a tehetséges tanulókkal foglalkozni. Ezt minden tanár maga választhatta meg! Így ambiciózusabb munka folyhatott, és a sikerélmények a tanulókat és a tanárokat is jól ösztönözték. Ennek az időszaknak a tanulmányi- és versenyeredményei is jelentősen meghaladják a korábbi évtizedekét. Az 1986-96. közötti felvételi eredmények alapján a bányais diákok matematikából a felvételin átlagban 10,51 pontot értek el, amellyel az országos gimnáziumi rangsorban a 20. helyen vagyunk. (Megyénkből csak a bajai III. Béla Gimnázium van előttünk, 10,61 ponttal, a 17. helyen.)

A nyolc évvel ezelőtt a nevelő testület által indított 8 osztályos gimnáziumi képzés egyedi gimnáziumi nevelési-oktatási programra épül. A humanista értékközpontúság áll középpontjában. A megelőző négy évtized legjobb nevelési és oktatási hagyományait kívánjuk ebben folytatni. A műveltségi elemek egyensúlya a program lényeges sajátja. A nemzeti alaptanterv és a hozzá rosszul kötött közoktatási törvény kényszerei - véleményem szerint - kedvezőtlen irányú módosítási kötelezettséggel jártak. Reménykedem, hogy a józan ész egyszer diadalmaskodik az oktatásirányításban is.

Az új programban az azóta eltelt évek gyakorlatában is igazolódott: a matematika jó helyen van a Bányáiban.

Éltrevalónak és sikeresnek bizonyult az az ötlet, hogy városi pontszerző matematika versenyt kezdeményeztem nyolc éve a 3. és 4. osztályos kisdíjaknak. Évente 4-500 tanuló versenyez. Az őket tanító kollégákkal jó munkakapcsolatba kerültünk, így közvetlenül is tudjuk láttatni törekvéseinket. Az általános iskolában tanító kollégák saját gyermekei közül is igen sokan tanulnak nálunk (jelenleg az iskola 498 diákjából 125 pedagógus családból jött). Legjobb tanítványaik soraiból is sokat irányítanak hozzáuk. A város nagy iskoláinak többségéből eljöttek a tanító munkaközösség tagjai órákat látogatni, személyes tapasztalatokat szerezni, tájékozódni az itt folyó munkáról.

Ugyancsak nyolc éve gyakorlat, hogy az iskolánk iránt érdeklődő 4. osztályos kisdíjaknak matematikából előkészítőt tartunk 4-6 csoportban, novembertől márciusig. Ezeket mi, matematikatanárok vezetjük, az általunk kialakított programok szerint. A gyerekekkel együtt szüleik, nagyszüleik is gyakorta végighallgatják az órákat. Itt megerősítést nyerhet az érdeklődő kisdíjakban és szüleiben is, hogy jelentkezzen hozzáuk. A felvételi eljárás a lehető legobjektívebben a meglévő matematika ismeretek szintjét és a gondolkodás minőségi elemeit méri. Az összkép mintegy felét a matematikához kötődő információk adják.

A felvett gyerekek matematikai képzése az első két évben osztályonként két csoportban kezdődik. A tehetséggondozás sok fontos eleme így kerül be a tanóra programjába. (A NAT ezen jelentősen rontott.) A következő 3-4 évben a tanulók választása szerint igényesebb matematikai képzési csoportok alakulnak. Eddig a tanulók több mint kétharmada igényelte ezt. Azaz, az évfolyamonkénti három csoportból kettő ilyen. A tanulmányokat befejező években már csak a matematikára épülő továbbtanulást választók dolgoznak külön, igaz ők növelt óraszámban.

Az iskola tanulóinak 4,3 körüli átlageredményében a matematika alig 1-2 tizeddel gyengébb. A matematikából tehetséges tanítványainkat minden matematika versenyre felkészítjük. Ezek sokféle követelményt, igen magas mércét állítanak elénk. Jó érzés tapasztalni, hogy jelentős tanulói sikerek vannak a versenyeken. A Zrínyi Ilona Matematika Versenyen 5-8. osztályosok között a megye 80 díjazott diákjából minden évben 15-20 a bányais. Az összpontszám alapján a zrínyis-kupát négy éve megszakítás nélkül a mi diákjaink hozzák el. A részletes versenyeredmények felsorolásától eltekintve is megállapítható, hogy törekvésünk: a matematikát ne csak megismerjék, hanem sokan meg is szeressék - igényes diákok és szülők támogatásával valósul meg.

Az előző tanévben matematika szakértő - Csankovszky János - tapasztalatai között rögzítette:

„Úgy érzem, hogy a Bányai Júlia Gimnázium jó időben lépett a megújulás útjára, mellyel megerősítette, sőt javította pozícióját a város, a megye, az ország középiskolái között. Ezt a tényt igazolják a tanulmányi versenyek eredményei is.

A gimnáziumban a matematika oktatását kiemelt fontosságú feladatként kezeli.

A tanulók tudásszintje - főleg az alsóbb évfolyamokon - jó, esetenként kiemelkedően jó. A tanuló tanórai magatartása, munkavégzése fegyelmezett.

A gimnázium tanulói minden korosztályos matematika versenyen elindulnak.

Az előző tanévekben és ebben a tanévben elért eredményeiket tanulmányozva azt mondhatom, hogy ezek egyre jobbak, ami igazolja az iskola testületének a nyolc osztályos képzésre való áttérésével kapcsolatos döntésének helyességét, valamint azt is, hogy színvonalas matematikaoktatás folyik a Bányai Júlia Gimnáziumban.

A pedagógus munkájának legnagyobb elismerése az, amikor tanítványai kiemelkedően szerepelnek.

A tanulók tanórai viselkedését említettem. Hasonló jó benyomást szereztem a szünetbeli magatartásukról is. Ez az iskola jó nevelőmunkáját dicséri.”

Minden évben a 6. osztály végén megkérem tanítványaimat, hogy írják le, szerintük milyen a jó matematikatanár. A fogalmazásnak ezt a címet szoktam adni: „Ha én matematikatanár lennék”. Ezekből

a véleményekből a legjellemzőbb gondolatok álljanak itt mának és a jövőnek szólan is:

„Mindent úgy csinálnék, hogy az a gyerekek javát szolgálja. Aki kicsit gyengébb belőle, úgy tanítanám neki, hogy értse, tudja a matematikát, de ugyanakkor szeresse is. Elvárnám a fegyelmet és a tiszteletet, de úgy, hogy azért ne legyen feszült a légkör. Ha a napi tananyaggal végeznék, én is érdekesebbnél érdekesebb feladatokkal egészíteném ki az órát. Mindig többet és többet szeretnék megtanítani a tanítványaimnak, és úgy, hogy meg is maradjon, de ne legyen túlságosan megterhelő a számukra. Én úgy tanítanék, hogy élvezzék az óráimat.”

„Mindig szigorú lennék a gyerekekhez, de közben szeretném is őket, és segítenék is nekik. Hoznék nekik mindig érdekes feladatokat, amikért persze járna jó pont is (mert így izgalmasabb gyűjtögetni). Minden megyei vagy akármilyen matekversenyre felkészíteném, beletáplálnám a tudnivalókat és együtt izgulnék vele, mint ahogyan egy jó tanárhoz illik. Húsvétra és karácsonyra hoznék nekik cukorkát.”

„Jó tanár lennék. Időben beérnék az órára, és időben el is mennék.”

„Nem biztos, hogy jó tanár lennék. Megszeretném mindenkivel a matematikát. Amit megtanítanék, azt szigorúan visszakérném, de nem csak matematikát tanítanék.”

„Ha én matematikatanár lennék, az óráim mindig jó hangulatúak lennének. Ha valakinek bármilyen gondja van, én is segítenék neki, tanítás előtt vagy után is. Többször vinnék be az órára érdekes feladatokat. Dolgozatot csak akkor íratnék, mikor már mindenki érti, tudja az anyagot. Igazságos, szigorú, kedves tanár lennék. Idősebb kollégáimtól tanácsokat kérnék. Az osztályozásnál nem átlagot számolnék, hanem azt értékelném, amit a gyerek tud, mert a tudást kell osztályozni, nem a gyerek szépségét. Vagyis nem kivételeznék.”

„Ha én matematikatanár lennék, igyekeznék, hogy a gyerekek csak jót tanuljanak tőlem. Megtanítanám a kötelező anyagot, de érdekes feladatokat is adnék a gyerekeknek. Mindenkivel külön is foglalkoznék, mindenkire odafigyelnék. Szigorú lennék, de lenne humorérzésem. Nem csak a tanórakon, hanem az iskolában is rászólnék a gyerekekre, ha helytelenül viselkedne. Szerintem egy tanár feladata nemcsak az, hogy „beleverje” a diákokba az anyagot, hanem az is, hogy jó példát mutasson nekik, és jó irányba terelje őket.”

„Megpróbálnám minden gyerekből a legtöbbet kihozni. Minden új dolgot megpróbálnék érthetően elmagyarázni. Ha valaki egy feladatra más megoldást talált mint a többiek, biztosan meghallgatnám, és ha nagyon jó és egyszerű ez az új megoldás, akkor díjaznám is. Egy kis matematikatörténetet is tanítanék (híres matematikusok, híres gondolkodás). A gyerekek esetleg gyűjthetnek is ezekről a dolgokról. Ha valaki valamit nem ért, odamennék hozzá és gondosan elmagyaráznám neki. Addig a többiek különleges feladatokat oldanának meg. Az év végi és a félévi osztályozásnál figyelembe venném: az órai munkáját, versenyeken való részvételt, a felszerelés hiányosságát, az órai magatartást kevésbé, mert az nem matematika, hanem magatartás.”

„Ha én matematikatanár lennék, úgy tanítanék, hogy a gyerekek felnézzenek rám, vagyis tiszteljenek: szeressék a tanítási módszereimet. Kicsit szigorú, kicsit játékos lennék, és persze annyiszor elmagyaráznám az anyagot, ahányszor csak kell.”

„Úgy tanítanék, hogy a gyerek ne úgy jöjjön az órára, fúj, már megint matekóra lesz, hanem: jaj, de jó, most lesz a matekóra.”

„Ha matematikatanár lennék, szeretnék jó tanár lenni. Szerintem, ha egy tanár azt adja, amit csak tud, akkor a gyerekek is biztosan élvezni fogják a matekot és biztos, hogy megpróbálnak mindent beleadni.”

„Hogy milyen lennék? JÓ!!! Ha ezt ki kellene fejteni: kellőképpen szigorú; magabiztos; vicces, de nem túlságosan; érdekes; egy kicsit furcsa; precíz; ötletes; olyan, aki szimpatikus a gyerekeknek; okos; határozott; szelíd; érdeklődő, de nem túlságosan.”

Brenyó Mihály

Új törekvések a nyolcosztályos gimnáziumi magyar tanításában

Egy adott közösség sok évszázados tudása nyelvi közvetítéssel hagyományozódik nemzedékről nemzedékre. Vele kötődik a nyelv mindenkori használója elődei sorsához, életéhez, szokásaihoz, s tesz ő is egy láncszemnyit a következő generáció tudásához. A nyelv tehát nemcsak eszköze gondolataink kifejezésének, hanem a nemzet kultúrájának hordozója is, visszahat a gondolkodásra is, és a beszélőt azonnal jellemzi, kulturáltságának mértékét megmutatja. (Kazinczy: „Szólj, s ki vagy, elmondom.”)

Az anyanyelv mint tantárgy integratív jellegű, mivel közvetítő kifejező eszközként lehetővé teszi valamennyi műveltségi terület elsajátítását, s közben más szakterületek tanításának-tanulásának szintje visszahat az anyanyelvi képzés eredményességére.

Iskolánk sajátos helyzetéből fakadóan két tényező befolyásolja oktatómunkánkat:

10 éves korukban felvételi vizsga után kerülnek ide a diákok, s bár a felvételi nem tételes nyelvtan anyagot kér számon, inkább szövegértést, -olvasást, ebből következik, hogy a korosztályi átlagnál jobb olvasási és szövegértési készséggel, jobb nyelvi alapokkal rendelkező diákok kerülnek hozzánk.

A nyolcéves képzési folyamat lehetővé teszi a tananyag lineáris (nyelvtan) és kronologikus (irodalom) felépítését, ezt egészíti ki az alsóbb évfolyamokban a tematikus, a felsőbb évfolyamok anyagában a problémaközpontú tananyag elrendezés. Eközben a korábban szerzett ismeretek újra és újra előkerülnek, bővülnek, tudatosabbá válnak, s így a tízéves gyermek cselekmény- és hangulatközpontú olvasásától a tudatos, korszerű fogalmakkal megragadható befogadásig jutunk el. A magyar nyelvi képzés egyik alapvető területe, a helyesírás és nyelvhelyesség kérdései folyamatosan beépülnek az anyagba.

Négyosztályos gimnáziumi tanítási tapasztalataink birtokában, tanulóink továbbtanulási eredményeinek értékelése alapján tantárgyunk struktúráját kibővítettük, hangsúlyos szerepet kapott a könyv- és könyvtárhasználat mint az információszerzés legáltalánosabb és legősibb formája, különösen nagy hangsúlyt kap - főleg az első két évben - a szövegértés, szövegalkotás és a szép magyar beszédre nevelés. Az alkalomhoz illő kulturált szóbeli és írásbeli szövegek alkotásával kívánjuk felkészíteni diákjainkat a szűkebb és tágabb közéletben való részvételre.

Ezek az ismeretek és a tanórán kívüli személyes foglalkozás igen sok szép eredmény elérésében segítették diákjainkat. Ízelítőül néhány nagyobb országos verseny eredménye:

A Verseghy nyelvemelő versenyen 1993-ban Mayer Edina 1. helyet, 1994-ben Kakas Ármin 5. helyet ért el, 1997-ben Látos Csilla dicséretet kapott; a „Nyelvünkben élünk” magyar nyelvi kommunikációs verseny országos döntőjébe jutott 1994-ben Mayer Edina, 1995-ben Iványi Anita, 1997-ben Kriston Vízi Gábor; az Édes Anyanyelvünk verseny országos döntőjén Tóth Ágnes vett részt 1997-ben; a Bod Péter könyvtárhasználati verseny döntőjébe jutott 1994-ben Makai Krisztián, 1995-ben Halász Gabriella és Magony Judit, Kovács Ágnes 1996-ban 2., 1997-ben 1. helyezett lett.

Mivel diákjaink jelentős része felsőoktatási intézményben tanul tovább, az iskola egyik célja, hogy a továbbtanulásra felkészítsen. A magyaróráknak fontos szerep jut a nyelvet biztonsággal és jól használó kulturált értelmiségivé nevelésben, aki minden nyelvi helyzetben eligazodik, képes gondolatait, a világra vonatkozó tapasztalatait, ismereteit, elképzelését, véleményét pontosan, árnyaltan megfogalmazni és elmondani. A nyelv elválaszthatatlanul hozzátartozik az ember személyiségéhez, megmutatja értelmi képességeit, műveltségét, bizonyítja szellemi fejlettségét, ahogy jelzi a zavarokat, megtorpanásokat is. Így az elméleti alapozás, a tudatos nyelvhasználóvá nevelés éppúgy hangsúlyos, mint a gyakorlati megközelítés.

Az általános nyelvészeti ismereteknek nagyobb teret adunk, hiszen a nyelvre általában jellemző ismeretek elsajátítása, a nyelvi univerzálék felismerése könnyebbé teszi az idegen nyelvek tanulását. Az idegen nyelvek alapos ismerete egyrészt segíti az Európába való integrálódást, másrészt visszahat az anyanyelvi tudásra a nyelvi gondolkodás hasonlóságainak és különbségeinek tudatosításával.

1995-ben, mikor az első nyolcosztályos évfolyamunk nyolcadikos lett, bekapcsolódtunk a szegedi vizsgaközpont alapvizsga kísérletébe. Az eredmények igen jók lettek, s a következő évfolyamok

számára ennek az első vizsgának a mintájára minden évben belső vizsgát szervezünk. A vizsga írásbeli és szóbeli részből áll; az írásbelin egy alapvető ismereteket számon kérő nyelvtanteszttel és egy fogalmazást íratunk, a szóbelin pedig az első négy év során tanult memoriterek egyikét és egy ismeretlen szöveg felkészülés utáni értő olvasását és értelmezését kérjük számon. Tapasztalataink szerint ez a vizsga nemcsak tantárgyi mérőeszköznek jó, de diákjaink magatartását is méri, azt, hogy mennyire képesek koncentrálni, fegyelmezetten készülni, ők pedig megtapasztalhatják, hogyan viselkednek vizsgahelyzetben.

Az utolsó három évfolyamon érdeklődő diákjaink fakultációs órák keretében emelt szintű képzést kaphatnak. Mivel az alapórakon van elegendő idő a törzsanyag alapos elsajátítására, itt nyílik lehetőség tematikus, problémaközpontú műelemzésre.

Törekvéseink visszajelzéseként sok országos, megyei, városi versenyen értünk el jó helyezéseket, de a felvételi eredmények elemzésére - mivel első nyolcosztályos évfolyamunk az idén végez - csak később lesz módunk.

Jankay Éva

Testnevelés és sport

Iskolánk ötven évét színes sportélet jellemezte. Sok diáknak biztosítottak rendszeres mozgáslehetőséget és nyújtottak felejthetetlen élményeket a különböző szakosztályok.

Szép sikerek születtek atlétikában, kézilabdázásban, amikor Hőrig Katalin, Omlósi Margit, Bölcs Istvánné Berkes Anna, Szabó Miklós testnevelő tanárok dolgoztak iskolánkban (1966-tal bezárólag)

A Bányai Júlia Gimnázium hosszabb időn keresztül a kosárlabdázás fellegvára volt és még napjainkban is az. 1957-től Egyed Terézia (Dr. Rebek Lőrincné), 1966-tól Adamik Ferenc, majd Tóth Viktor, Kovács Gergely, 1989-től pedig Szabó László irányításával értek el kiemelkedő eredményeket a bányais diákok. Többször is dobogósként végeztek az országos versenyeken. Legfrissebb győzelmük éppen az 1998-as Diákolimpián született (fiú IV-V. korcsoportban).

A sportágak közül sok tanítványt vonzott a röplabdázás. 1980-tól Magony Katalin, 1988-tól Kelemen György vezette a szakosztályt. 1989-től Szappanos Tibor dolgozik a röplabdás lányokkal, egyre szebb eredményeket érve el velük. 1998-ban a Diákolimpián az országos negyedik helyen végeztek.

A turisztika szakosztály - Óvári Lajos, majd Magony Katalin vezetésével - rendszeres túraalkalmakkal számos diáknak biztosított kapcsolódási és mozgáslehetőséget, miközben országunk gyönyörű vidékeit is megismerhették. A tájékozódási futás is kedvelt erőpróba volt számukra.

Tornászányaink - akiket Magony Katalin edz - 1980 óta dolgozhattak szakosztályi keretek között. Több alkalommal szerepeltek sikerrel megyei, területi és országos versenyeken.

Diákjaink számos iskolán kívüli sportegyesületben is jeleskedtek, így: sakkban, bűvárúszásban, úszásban, lövészetben, karatében. Közülük többen válogatott sportolóként öregbítették iskolánk hírnevét.

A Bányai Júlia Gimnázium testnevelő tanárai és szakosztályvezetői az 50 év alatt:

	Szabó Ilona
1950-től	Hőrig Katalin
1954-től	Omlósi Margit
1957-től	Egyed Terézia (Dr. Rebek Lőrincné)
1958-tól	Bölcs Istvánné (Berkes Anna)
1963-tól	Szabó Miklós

1966-tól Adamik Ferenc
1980-tól Tóth Viktor
Magony Katalin
1988-tól Kelemen György
Kovács Gergely
1989-től Szabó László
Szappanos Tibor

Gyógytestnevelőként Dr. Gátay Ferencné dolgozott éveken át az arra rászoruló diákokkal.

Magony Katalin

Hat éve vagyok a Bányai Júlia Gimnázium ének-zene tanára

Kezdetben ismeretlen iskolatípust jelentett számomra a nyolcosztályos gimnázium. Érdekes és izgalmas az a folyamat, amikor a tízéves „kis ötödikesekkel” játszunk a ritmussal, dallamokkal, szép magyar népdalokat furulyázunk. Később pedig zenetörténeti tanulmányokkal tesszük teljessé az időközben 16 évesekké „cseperedett” tanulókkal a zenei ismereteket.

A tradíciók köteleznek. Gimnáziumunkban nagyon népszerű lett a Szabó Sándor tanár úr által vezetett női kar és az évente megszervezett nyári kórustábor. Oláh Lajos tanár úr pedig a népzenet szeretett meg diákjainkkal a táncbéli összejöveteleken. Ezek az értékek - a kollégák távozása után is - beépülnek egy iskola életébe, jövőjébe.

Kecskemét, Kodály Zoltán szülővárosa, magas színvonalú zenei oktatással, zenei kultúrával dicsekedhet. Mind a zenei tagozatú, mind a különböző típusú iskolák kórusai szép eredménnyel szerepelnek a Kodály Zoltán által meghirdetett „Éneklő Ifjúság” hangversenyein.

Az M. Bodon Pál Zeneiskolával is jó a kapcsolatunk, sok bányais diák játszik hangszeren. Mindezek igényes ének-zene oktatásra, még több iskolai zenei program szervezésére ösztönöznek.

Iskolánkban az év végi művészeti napon bemutatkozhatnak kiállításukkal a képzőművészetben tehetséges tanulók, valamint a hangversenyen fellépő hangszeres produkciók és a gimnázium ének-kara.

Kodály Zoltán soraival zárom tanári hitvallásomat: „Az iskolában úgy kell tanítani az éneket és a zenét, hogy ne gyötrelem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak s egész életére beoltsa a nemesebb zene szomját. Sokszor egyetlen élmény egész életre megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola feladata.”

Szegedi Ildikó

Tanítványaimra emlékezve

A művészeti nevelés, ezen belül a képzőművészetek iránti érdeklődés felkeltésének számomra fontosabb lépései a szemlélődés, a megfigyelés, a meglátás fejlesztése. Enélkül nem indíthatom el tanítványaimat azon az úton, ahol az alkotás élményét, a művek befogadásának elemző értelmezését természetes létformaként élhetik át.

Fontos, hogy az alkotás nyújtson számukra legalább egy leheletnyi új gondolatot, érzelmi feltöltődést, vagy ha úgy hozza a sors, az életük megoldatlan gondjaira egy-egy választ, ötletet. Nem az a legfőbb célom - az csupán vágya a rajztanárnak -, hogy csak azokkal törődjem, akikből később képző-

művészek - Csáky Donát, Benes Bátor, Kraszkó Zita, Márványkövi Milán - divattervezők, kirakatrendező - Bujdosó-Baranyi Edit - rajzfilmesek, fotósok - Véghi Erzsébet - építészmérnökök - Dobos László, Szentesi Zoltán - lesznek. Legalább olyan örömmel tölt el, ha tíz évvel az érettségi után egy tanítványom telefonon arról számol be, hogy családot alapítva a lakását berendezve visszagondolt arra, amit a rajzórán a lakáskultúráról megbeszéltünk. Van olyan hegedűművész tanítványom, aki Amerikából hazatérve többek között elmondta, hogy a plakátjait nézegetve régi iskolája, rajztanára jutott eszébe, s az, mit is tanított az akkor még fiatal tanárnő a plakátkészítés módjáról, sajátosságairól. Van olyan, ma már fogorvos tanítványom, akinek lelki szemei előtt most is élénken élnek a művészettörténet órák, s a régmúlt hangulatot egy-egy kiállításon újra átéli.

Milyen út vezet idáig? Mi a feladata egy rajztanárnak? Megtanítani látni a gyermekeket, az ifjút, hogy ne rohanjon el érzéketlenül egy-egy a kövek között megbúvó virág mellett, ne gázoljon rá egy-egy bogárra, csigára úgy, hogy közben észre sem veszi, fel sem fogja, mit tett csak azért, mert nem épült be, nem építették be a tudatába a másokra való odafigyelés vágyát, a szép meglátását, a felfedezés, a segítség gyönyörűsége örömeit.

Tanítási órák százain szerzett tapasztalatok hosszú évek múltán beérnek. Az építész, aki a színtani elemzésekre talán már nem is emlékszik, de tudata legmélyébe beépítette, harmóniát csen szürke életünk kereteibe, a házak, lakások, munkahelyek formáival, színeivel. A tanár, aki tovább tudja oltogatni a szép szeretetével majdani tanítványait. A politikus, aki nem csupán pusztán statisztikai adatokat lát, hanem érzékeli az adatok mögött az esendő embert. Azt az embert, akinek a fedél, a kenyér mellett azt a lehetőséget is meg kellene adni, hogy saját hazájának és a nagyvilág kultúrájának a titkát, szépségeit örömmel fedezhesse fel, s menthesse át ezt a kincset utódai számára.

Bella Rózsa

Számítástechnika

1983-ban kapta meg az iskola első számítógépét. A gép a fizika szertárban lett elhelyezve, ide jártak be a diákok és tanári kar érdeklődő tagjai megismerni az új tudományt. A következő években a HT 1080Z School Computer-ekből az iskola berendezett egy számítógéptermet és kezdődött az órai számítástechnika oktatása a Bányáiban. A kezdeti időkben ez a technika tantárgy keretében történt, amikor ez a lehetőség szűkösnek bizonyult a teljes órakeretet a számítástechnika oktatására fordítottuk. Ez egy jó döntésnek bizonyult, sok megyei és országos versenyeredmény kezdetét jelentette. Természetesen ehhez hozzá járult a lelkes szakköri munka is.

Az érdeklődők munkája révén a gépek megjelentek más tantárgyak óráin is, eszközzé vált az eddigi cél.

Lassan a géppark lecserélődött a jobb grafikus képességű Commodore gépekre, és ez a felhasználás kiszélesedésével járt. A órai munkát nagyban segítette a csoportbontás megvalósítása.

A nyolcosztályos gimnázium bevezetésével önálló tantárgyként jelent meg az informatika.

Az iskola felújításával egy hálózatba szervezett, IBM kompatibilis gépparkot és egy új géptermet kapott az intézményünk.

A minisztériumi és a helyi fejlesztés eredményeként a jelen tanévtől kezdve az iskola minden tanulójának elérhetővé vált az internet. A további munkában integrálni kell ezt a lehetőséget a helyi oktatásba.

Bakk János

Paprikakoszorú

A pedagógiai gyakorlatomat töltöttem a Bányai Júlia Gimnáziumban Beke József tanár úr vezetése alatt, amikor ismét találkoztam a régi gimnáziumi élménnyel, elvarázsolódtam.

A tanár úr óráin ugyanaz a fantasztikus légkör uralkodott, mint diákkorom magyaróráin. Hajdanán ezt a varázslatot vártam az egyetemtől is, de hiába. Ott már nem volt fontos az előadóknak, hogy a hallgatók élvezettel hallgassák az előadásokat.

Megtanították a varázslás mozzanatait, de azt nem, hogyan lesz a sok apró részletből csoda, a tanítás csodája. Ezt mindannyiunknak magunknak kell megtapasztalnunk. A feladat látszólag egyszerű: adatok és művek megfelelő arányú keverékéből összeállítani egy-egy irodalmi egyéniséget, korszakot. Aztán gyorsan ráébred a kezdő tanár, hogy mindez kevés.

Olyan ez, mint a paprikakoszorú. Adva van minden kellék, de hol a lényeg?

Mitől lesz koszorú a sok cseresznyepaprikából és mitől lesz varázslat néhány irodalmi adatból?

Két éve próbálom már varázslóinasként ellesni a lényegét az iskola régi mestereitől, s közben szorgalmasan gyakorlom a mutatványt.

Az előadás néha kudarc, néha csak szemfényvesztés, de a szép benne az, hogy néha már nekem is sikerül a varázslat.

Brenyóné Malustiyk Zsuzsanna

A diákönkormányzatról - néhány szóban

Iskolánkban a diákönkormányzat több évtizedes múltra tekint vissza. Szervezete és működése az idők során sokat változott, s mára a diákjogok tényleges érvényesítésének fórumává vált. A tanulók érdekeit az osztályok diákbizottságai képviselik, és ezek delegálják az osztálytitkárt az iskolai diákönkormányzatba. A tanulók önálló munkáját az általuk választott tanár segíti. Véleményezési, egyetértési és döntési jogukkal élhetnek minden egyes őket érintő ügyben. Az évi diákközgyűlés ennek egyik legfontosabb színtere.

Az érdekképviseleti feladatok ellátása mellett a diákönkormányzat szabadidős programokat szervez. Ezek egy része az iskolai hagyományokra épül: sportnap, farsang, Bányais-nap, diákbálak. De az elmúlt évek során születtek olyan új kezdeményezések, amelyek tovább bővítették az iskolai hagyományok körét: tanárpárbaj, nyolcadikosok nagygimissé avatása, végzősök gyermekkor-búcsúztatója stb. Az iskolai tanulmányi mozgalom fontos része a szellemi totó. Kérdéseit a tanulók állítják össze, a javítás is az ő feladatuk.

Borzákné dr. Nacsa Mária

A Bányai Júlia Gimnázium iskolai könyvtáráról

„Habent sua fata libelli.”

(T. Maurus)

„Habent sua fata libelli”, azaz „A könyveknek is megvan a maguk sorsa”, tartja a régi híres szólás, s megvan a sorsa, története az iskolai könyvtáraknak is, tehetjük hozzá a folytatást! Az 50 éves iskolák történetében pedig érdemes és érdekes lehet szólni a könyvtárak történetéről is, már ha van miről, ha van az iskolának folyamatosan működő, állományát folyamatosan gyarapító és szakszerűen működtető közössége (iskolavezetés, könyvtáros tanárai, olvasói, igényes nevelő-oktató munkája, megújulási vágya, megújulni, fejlődni képessége, tudása.

Nem kis büszkeséggel elmondhatjuk, hogy az 50 éves jubileumát ünneplő Bányai Júlia Gimnázium könyvtárának régóta követhető története, sorsa van, de nemcsak múltja, jelene is, s hisszük, hogy gyorsan változó világunk után jövője is lesz. Az iskolai könyvtár könyveinek legszembeütőbb jegyei alapján jól követhető a könyvtár sorsa, így az iskoláé, a változásoké is. Nemcsak a könyvek állapota, külleme, kinézete, az ún. régi könyvtári állomány (és összetétele) darabjai és a példányszámok tanúsodnak, hanem a leltári számok, a bejegyzések (pl. az ajándékozó nevérol), a leltározási bélyegzések, s az érdekes, „beszédese” bélyegzők. A bélyegzőkön ugyanis ilyen megnevezések olvashatók: „Az Angolkisasszonyok R. K. Leánygimnáziumának Árpádházi Boldog Margit Önképzőköre Kecskemét 1923”; „Angolkisasszonyok Ward Mária Leánygimnáziuma”; „Állami Szenczi Molnár Albert Általános Leánygimnázium. Kecskemét.”; „Református Leánygimnázium. Kecskemét. 1928.”; „Bányai Júlia Gimnázium és Mezőgazdasági Szakközépiskola. Kecskemét, Szabadság tér 7.”; „Áll. Bányai Júlia Általános Leánygimnázium. Kecskemét.”; „Bányai Júlia Gimnázium. Kecskemét.”; „A Kecskeméti Bányai Júlia Gimnázium Ifjúsági Könyvtára”. Íme egy rövid foglalata iskolánk, könyvtárunk és könyveink történetének! De nemcsak annak, hiszen az iskolai könyvtár története a könyvhasználók, az olvasók: a tanárok és tanulók története is egyúttal! Ragadjuk ki ennek az útnak néhány fontos állomását, tényét, adatát! Az iskola új (Nyíri úti) épületének bővülése után is az iskolai könyvtár igen jelentős területet kapott a jelenlegi kb. 22 ezres állományának elhelyezésére, feldolgozására, a kölcsönzésre, helyben olvasásra. A csaknem 200 m²-es terület ezen kívül magában foglal egy kisebb termet, mely hangtárként működik, néhány fontosabb technikai eszközzel lehetővé téve a kazetták, CD-k, filmek használatát, a zenehallgatást, videózást és a számítógép megismerését, a programok gyakorlását. Könyvtárunk minden tanítási napon nyitva tart: fél 8-tól du. 3 óráig. Jelenleg két könyvtárostánár dolgozik a könyvtárban (Bajtai Mária és dr. Csupor Istvánné), munkájukat jól segítik a munkaközösségek és az újra fogékony szaktanárok, a fakultációs csoportokat tanítók. Könyvtárunk gazdag és bővülő, színesedő állományának megőrzésében, feldolgozásában és gondozásában, az iskolai könyvtár szerencsés sorsának alakulásában nagy részük volt a korábbi könyvtárosoknak/tanároknak és a mindenkori iskolavezetésnek: Faragó Magdolna, dr. Lestár Béláné, dr. Sárkány Ernőné tanároknak, Kovács Pál és Tóth Éva könyvtárosoknak, ill. Bán Ervinné, Fischer István, Brenyó Mihály és Lukács Lajos igazgatóknak, Beke József és Kurucz Géza igazgatóhelyetteseknek. Iskolánk könyvtára él és működik, ebben nagy szerepe van az olvasók körének, a diákoknak, akik a könyvtár nyújtotta lehetőségeket (gazdag állomány, példányszámok; 70 féle időszak kiadvány), a könyvtárosok szakértelmét, a katalógusokat és használatukat megismerhetik, tanulmányaikhoz és kulturált szabadidős tevékenységükhöz igénybe vehetik.

Hosszú éveken át működött az iskolai könyvtár keretében könyvtáros szakkör, melynek tagjai pályázatokon, versenyeken és egy antológia „alkalmi szerkesztőiként” vettek részt szép feladatokban, programokban (pl. „Legkedvesebb versem”-antológia összeállításában), illetve gyűjtötték, rendezték és dolgozták fel az iskolatörténeti anyagot.

Az iskolai könyvtár anyagának bővüléséhez, tevékenységének színesítéséhez sikeres pályázatok, valamint ajándékozások (szerzőktől, volt diákjaink és tanáraink írásából, könyveiből; könyvtáraktól, kiadóktól; a Soros-alapítványtól) és nemegyszer a szülői munkaközösség vagy az iskolai alapítvány segítettek bennünket.

Könyvtárunk munkájáról szakmai fórumokon és szaklapokban, nevelőtestületi értekezleteken adunk hírt, valamint az egész évi munkát összegző és értékelő záróértekezleteinken.

Megfelelő szakértelemmel és elkötelezettséggel, nyitottsággal szeretné szolgálni ezután is az iskolai könyvtár a nevelő-oktató munkát a Bányai Júlia Gimnáziumban, az érdeklődő, kulturált olvasóvá és emberré, igényes polgárrá válni szándékozó diákságot, abban a hitben, hogy a könyvek, az iskolai könyvtár és az iskola sorsa, története az emberek, a gondolkodás, az értelem, a művelődés, a műveltség története is!

Bajtai Mária
könyvtárostánár

„Idegen nyelveket tudni szép...”

Milyen szerény formában fogalmazódott meg Kölcsey Ferenc híres intelmei között az a ma szinte mindent átfogó kényszer, melyet a nyelvtudás megszerzése jelent fiataljaink számára. A Bányai Gimnázium nyelvszakos tanárai már évtizedekkel ezelőtt felismerték, hogy a nyelvtanulás nemcsak az elme csiszolásának kiváló módja, út az általános és széleskörű műveltség megszerzéséhez, hanem nagyon is gyakorlatias és hasznos képesség birtokába juthat általa bárki. Iskolánk tanárai és tanulói mindig is élen jártak e területen. A kötelező és sokat emlegetett orosz nyelv sem volt ebben az iskolában az általános utálat fő tárgya. Már a hetvenes évektől a tagozatos osztályokkal, de különösen a fakultáció bevezetésével lehetővé vált, hogy a nyelvtanítás sokszínű, érdekes és hatékony módszerekkel folyjon. Munkaközösségeinket a korszerű módszerek iránti fogékonyság, együttműködési és kezdeményező-készség, találékonyság, állandó megújulás jellemezte.

Tudtuk, hogy csupán az órai munka nem elég, bármilyen hatékony is legyen az. Kerestük és megtaláltuk az órákon, sőt az iskolán kívül is azokat a kötetlen és eredményes formákat, melyekkel a nyelvtanulást nemcsak hasznossá, de élvezetessé is tehetjük diákjaink számára. Miközben az egyéniségüknek, céljaiknak megfelelő munkaformákat gondoltunk, sikerült a nyelvtanulásra tömeges igényt ébresztenünk bennük.

Nemcsak versenyekre, nyelvvizsgára, felvételire készítettük fel a diákjainkat eredményesen, hanem maradandó intellektuális élményhez is juttattuk őket a nyelvtanulás révén. Volt olyan tanév, amikor dr. Sztanojev Györgyné két tanítványa is országos döntős lett orosz nyelvből; Horváth Márta és Felföldi Zoli révén iskolánkba került az **OKTV** országos harmadik és ötödik helye egyszerre. Éveken át rendszeresen győztek vagy dobogós helyeken végeztek a bányaisok az Orosz nyelvi szépkiejtési versenyen.

Az ún. **orosz pontszerző** házi versenyt, melyben nem kevesebb, mint az tanulók 50% vett részt, a tanárok és tanulók együttes munkája, ambíciója hozta létre és tartott életben éveken át.

Hogyan volt ez lehetséges? Úgy, hogy a feladatok érdekesek, a nyelv szinte minden aspektusát felölelőek voltak, tartalmaztak olyan nyelvi kuriózumokat, melyeket az órákon nem volt lehetőség vagy idő megismerni, gyakorolni. Persze a feladatok összeállítása, javítása sok munkát, fejlődést jelentett a tanároknak, de szinte egyféle versennyé vált, mely által magunkban is fenntartottuk a kutatókedvet és humorérzéklet is. Szerencsére Kurucz Géza igazgatóhelyettes egyszemélyben orosz tanárként is élesztője és kovásza volt ennek a mozgalomnak.

Angolból az iskolai megmérettetésekre a **versmondó versenyek** adtak lehetőséget és művészi élményt a résztvevőknek és hallgatóknak.

A különböző nyelvek orosz, angol, német, francia, eszperantó, magyar ebben az iskolában egymással nem rivalizáltak, hiszen a nyelvtanárok többsége két nyelvben volt érintett. Gyakran átvettünk egymástól módszereket, eszközöket, ötleteket és továbbfejlesztettük, adaptáltuk azokat.

Így történt ez a **nyelvi táborok** esetében is. 1982-ben iskolánk tanára, Vida Józsefné akkor megyei szakfelügyelőként egyike volt a megyei **orosz nyelvi tábor** kezdeményezőinek, alapítóinak. Ez az új tehetség gondozó munkaforma nagyszerű lehetőség volt a nyelv iránt érdeklődő diákoknak, hogy kötetlen, ám rendkívül intenzív és hatékony módon foglalkozzanak nyári szünetben is a nyelvvel. Innen indult el az a „mozgalom” a bányais nyelvtanárok körében, melyben több mint egy évtizeden át nevük összefonódott a nyelvi táborok ügyével.

Sztanojev Györgyné és Vida Józsefné táborvezetőként dolgoztak, utóbbi 10 alkalommal szervezte, vezette az orosz tábort Bajtai Mária támogatásával, akivel táborigazgató is állítottak össze. Az orosz tábor példájára, akkor még igazi úttörőként bányais tanárok, Kovács Katalin, Ujlakyné Szűcs Éva, majd Máthé Ildikó vettek részt az **angol nyelvi tábor** megalapításában és további működtetésében. Sok más Bács megyei társukkal együtt bányaisok százai vehettek részt a két tábor munkájában és visszatérve iskolánkba váltak a nyelvet tanulók legjobbjává.

Bár hivatalosan a nyelvvizsgára felkészítés nem képezi a tantervi követelmények részét, a Bá-

nyaiban közel egy évtizede a legjobbak nem kis számban mentesülnek a nyelvi érettségi alól, mert egy vagy két sikeres középfokú nyelvvizsgát tettek már érettségi előtt. Mindezt nemcsak a módszeres nyelvtanítással érjük el. Iskolánk legtöbb nyelvtanára szakmai felkészültsége mellett fontosnak tartja, hogy tanítványai nyitottak, a világban tájékozottak, kapcsolatok építésére és fenntartására képes európai polgárokká váljanak.

Erre adnak módot **külkapcsolataink és külföldi utazásaink**, melyeknek változatos formái vannak jelen iskolánk életében. A német szakos kollégák szervezik a közel évtizedes kapcsolatot a németországi Cham város Robert Schuman Gimnáziumával. Bács-Kiskun Megye dániai kapcsolatai keretében vált lehetővé, hogy a viborgi Katedralskole diákjaival kölcsönösen látogatást tegyünk egymásnál, projektekben vegyünk részt.

Énekarunk több utazást tett, Németországban, az erdélyi Nagybányán jártunk. Levelezőpartnereinket nemcsak a fenti programokban szerezzük, hanem a különböző országokból - Anglia, Amerika, Franciaország- érkező **anyanyelvi lektoraink** közreműködésével is. Nyelvszakosaink gondoskodnak arról, hogy külföldi kollégáink itt tartózkodása zökkenőmentes és mindkét fél számára maximálisan hasznos legyen. Steve, Elizabeth, Kim, Crystal, Benedicte, Delphine által is közelebb kerül a bányaisokhoz a világ. Az angolosok által rendszeresen szervezett angliai utazásokkal pedig mi megyünk el a világba.

Bányaisok számára nem rendkívüli esemény külföldi vendégeket látni, idegen szót hallani az iskolában. Már 10 évvel ezelőtt, amikor a Kecskeméti Angolszakos Tanárok Egyesülete, a **KATE** megalakult, bányais tanárt, Kovács Katát választotta elnökének, s aktív tagjai lettek az iskola mindenkori angoltanárai.

A jelenlegi elnök is a mi iskolánkban dolgozik; Vida Józsefné több éve szervezi a város angoltanárainak összejöveteleit, nem egyszer bevonva ebbe a munkába érdeklődő és tehetséges diákjainkat, akik így a nyelvgyakorlás mellett a közéletiségből is némi ízelítőt kapnak.

Az évtizedek során a nyelvtanítás és tanulás presztízse gimnáziumunkban egyre nőtt és ez meghatározza munkánkat. Újabb, korszerűbb, az igényeknek és lehetőségeknek megfelelő munkaformákat gondolunk ki, elhagyunk vagy átalakítunk régieket. Ilyen például a **műfordító verseny**, melyet immáron 22 éve minden tanított nyelvből megrendezünk. Annakidején Bajtai Mária javaslatára az orrossal kezdődött, idén az iskolai karácsonyfa alatt három nyelvből 290 induló legjobbjai vehettek át oklevelet és díjat jó nyelvtudásról, anyanyelvi kultúráltságról és fejlett stílusérzékről tanúskodó műfordításaiért. S mi, nyelvszakos tanárok magyar szakos kollégáinkkal együtt csendes büszkeséggel reménykedünk abban, hogy Kölcsey intelmeinek lényege még mindig aktuális és iskolánkban érvényes:

„Tiszteld s tanuld más mívelt népek nyelvét is ...de soha ne feledd, miképpen nyelveket tudni szép, a hazait pedig lehetőség mívelni kötelesség”.

Vida Józsefné

AZ ISKOLAI MŰFORDÍTÓVERSENY

ELSŐ DÍJAS MUNKÁI 1998/99

The Arrow and the Song

I shot an arrow into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For, so swiftly it flew, the sight
Could not follow it in its flight.

I breathed a song into the air,
It fell to earth, I knew not where;
For who has sight so keen and strong,
That it can follow the flight of song?

Long, long afterward, in an oak
I found the arrow, still unbroke;
And the song, from beginning to end,
I found again in the heart of a friend.

-Henry Wadsworth Longfellow

Spring Night

The park is filled with night and fog,
The veils are drawn about the world,
The drowsy lights along the paths
Are dim and pearly.

Gold and gleaming the empty streets,
Gold and gleaming the misty lake.
The mirrored lights like sunken swords,
Glimmer and shake.

Oh, is it not enough to be
Here with this beauty over me?
My throat should ache with praise, and I
Should kneel in joy beneath the sky.
O beauty, are you not enough?
Why am I crying after love
With youth, a singing voice, and eyes
To take earth's wonder with surprise?

Why have I put off my pride,
Why am I unsatisfied-
I, for whom the pensive night
Binds her cloudy hair with light-
I, for whom all beauty burns
Like incense in a million urns?
O beauty, are you not enough?
Why am I crying after love?

-Sara Teasdale

A nyíl és a dal

Íjamból egy nyilat kilőttem az égre,
Surrogva elszállt, majd lehullott a földre;
Hogy hová, nem tudtam, hisz e vékony szerszám
A sasmadárnál is sebesebben szállt tán.

Halkan dúdolt dalomat elnyelte az ég,
Messze szállt, de valahol biztos földet ért;
Nem tudtam, hogy hol, hiszen bármily jó a szem,
Egy dal szárnyalását követni képtelen.

Később, jóval később megleltem a nyilat,
Egy tölgybe fúródott, de sértetlen maradt;
És a dalt is végig, teljes egészében,
Szintén megtaláltam barátom szívében.

Fordította: Menyhei Mariann 10.B

Tavaszi éjszaka

A park megtelt sötéttel és köddel,
Fátyol borult az egész földre,
Az álmos fény az ösvények mentén
Homályban volt és gyöngyben.

Aranyban csillogtak az üres ösvények,
Aranyban csillogott a ködös tó.
A tükröződő fény, mint kard, mely elsüllyedt,
A tó felszínén a homályban remegett.

Ó, itt lenni nem elég
Ahogy átjár a szépség?
A torkom fájna dicsérettől
És térdelnék távol az égtől.
Ó szépség, nem vagy nekem elég?
Szerelem, miért vonzódok feléd
Fiatalon, éneklő hanggal, és szemmel
Hogy a világ csodája megleljen?

Miért hagytam fel büszkeségemmel
Miért vagyok én elégedetlen-
Én, kiért a töprengő éjjel
Ködös haját megköti fénnel.
Én, minden szépség kiért ég
Mint millió urnában a tömjén?
Ó szépség, nem vagy nekem elég?
Szerelem, miért vonzódok feléd?

Fordította: Balázs Attila 11.B

A Bányai Júlia Gimnáziumért Alapítvány

A Bányai Júlia Gimnáziumért Alapítvány létrehozását az iskolai szülői munkaközösség (elnöke akkor dr. Ligeti Zsuzsanna volt) kezdeményezte 1991-ben, cégbírósági bejegyzésére 1992-ben került sor.

Az alapítvány célja az iskola munkájának segítése, ennek keretében a tehetséggondozás támogatása, az iskola technikai eszközeinek, berendezéseinek fejlesztése, a szakkörök, diákkörök működésének elősegítése, a rászoruló diákok segítése, a tehetséges diákok ösztönzése, a nyelvoktatás feltételeinek fejlesztése, az iskola kapcsolatainak, a diákcsereknek a támogatása.

A kuratóriumot három szülő és két pedagógus alkotja, elnöke Dózsáné Farkas Márta.

Az alapítvány tevékenysége 1994 után élénkült meg, a személyi jövedelemadó rendelkezések változásával egyre jobb anyagi feltételek mellett tudott működni. 1996 decemberében először rendeztünk alapítványi bált, mely azóta hagyománnyá vált, 1997-ben pedig az előző évi személyi jövedelemadó 1 %-ának felajánlásából is jelentős összeghez jutott az alapítvány.

Így lehetőség nyílt arra, hogy különböző pályázatokat írjon ki a kuratórium. Ösztöndíjak kaptak a legtehetségesebb diákok, a leginkább rászorulóak pedig rendszeres vagy eseti szociális támogatást; az iskolai tanulmányi mozgalomban legeredményesebben szereplő osztályok jelentős jutalomhoz jutottak, a munkaközösségek szertárfejlesztéshez pályázhattak pénzt (kottaállványok, elektromos zongora, optikai demonstrációs készlet, számítógép, idegen nyelvi könyvek, terepasztal vásárlására került sor), a Dániába utazó diákok közül néhányan útiköltségükhöz, az osztályok közösségi programjaikhoz (kirándulások, klubdelutánok, vetélkedők), a történelem fakultációs csoportok budapesti múzeumlátogatásaikhoz, a zenét szeretők pedig az Operalátogatásokhoz kaptak támogatást.

Az alapítvány, támogatói jóvoltából az 1997/98. tanévben több, mint egymillió, az 1998/99. tanévben pedig kétmillió forinttal gazdálkodhatott, gazdálkodhat. Ez az összeg már lehetővé teszi, hogy az alapítvány a diákoknak és az iskolának olyan segítséget nyújtson, olyan lehetőségeket biztosítson, amit a szűkös (iskolai és családi) költségvetés nem tesz lehetővé, olyan diákok jussanak el külföldre, akik saját erőből ezt nem érhetnék el, olyan eszközöket vásároljon az iskola, amire esetleg évekig kellene várnia.

Az alapítvány 1998-ban megkapta a közhasznú státuszt, ezzel működési feltételei, lehetőségei tovább javultak.

Az alapítvány várja mindazoknak a támogatását, akik szeretnék, ha az iskolában az oktatás feltételei, a diákok lehetőségei tovább javulnának. A kuratórium pedig vállalja, hogy munkáját - úgy, mint eddig - nyilvánosan végzi, a szülőket, a támogatókat tájékoztatja arról, mire fordította pénzüket, hogyan gazdálkodott. (Az alapítvány számlaszáma: OTP Bank Rt. 11732002-55555555)

A jubileumi pályázat díjnyertes munkáiból

Krékits Péter versei

10.A osztály

...kísérletek

Kísérletek, mim vagytok ti nékem:

Elrejtőzött belsőm, a harmadik énem.

Mert egy vagyok szentnek, tanárnak, családnak,

Kettő szép leánynak, igaz barátoknak,

Harmadik énem bennetek lebeg,

Ti áldva átkozott kísérletek.

Feltételes mód

Ha tudhatnád,

Amit még el kell mondanod;

Mit mondanál?

Megtennél-e mindent, mit kell,

Hogy boldog legyél;

Áldoznál-e munkát,

Hogy másoknak jót tegyél?

S élveznéd-e léted, ha tudnád,

Mástól ezzel veszel;

S tennél-e egynek szépet,

Ha ezzel száznak rosszat teszel?

S ölnél-e embert azért,

Hogy száznak békét tegyél;

S mentenél-e embert úgy,

Hogy hős ne legyél?

Megadnád-e magad végül,

Ha tudnád: embert mentesz,

Ám ezzel kegyet, hazát,

Családot, nevet vesztesz?

Árulnád-e hazád, ha tudod

Száznak rosszat, ám ezernek jót teszel

S árulnád-e magad, ha sok száz örül,

Ám te magad elveszel?

Megölnéd-e szerelmed,
Hogy a világ megmaradjon;
S megölnéd-e a világot,
Hogy Szerelmed el ne haljon?

Tagadnád-e Istent,
Hogy magad megmenekülj,
S feláldoznád magad,
Hogy a mennybe kerülj?

Bocs...

hát igen, ezt is összehoztam
bocsáss meg, hogy ilyen voltam.
nem lehetek erősebb magamnál
nem tudom magam leküzdeni
elmondom még egyszer
figyelj rám szemeddel...

megpillantottalak
sok év múltán újra
megtetszettél picit
visszagondoltam -
olyan gyönyörű lettél
aztán elbúcsúztunk
s üres lettem belül
s minél hosszabb idő telt el
annál inkább úgy hittem,
hogy szerelmes lettem
s megtettem a kezdő lépést
s azt hittem, majd este
a szerelmemmel leszek
de mikor másodszor megpillantottalak
egy picit éreztem, hogy te nem...
de az illúzió erősebb volt
s mikor a szemedbe néztem
pillantásod lestem
de szemedben az ideált kerestem
mely nem te voltál,
te csak testet öltöttél benne,
de én szerelmes akartam lenni beléd
s te akkor még nem mondtad, hogy elég
s mikor újra beszéltem veled,
de nem láttalak
éreztem valamit...
de én nagyon vártalak
s mikor megpillantottalak

nem reméltem,
hogy te ezt a lépést teszed,
mert azt hittem, hogy szerettelek
s elkezdted mondani, hogy te hogy érzel
szívem vadul dobolt,
lelkem mardosott,
sebeket szagattál fel
őszinte beszédeddel
s én - talán először -
igazat mondtam neked,
azt mondtam, hogy nem téged,
hanem egy ideált szerettem,
de hibát követtem el
bántani nem akartalak
RÁJÖTTEM, hogy igazat beszélek:
téged lányként sosem szerettelek,
HOGY egy illúziót követtem mindvégig,

de emberként tisztellek, csodállak,
AZON tűnődöm: miért tettem mindezt?
mindegy, mindent kiadtam magamból
AZ, mi bántott elhagyta számát,
olyan őszinte voltam, mint még senkihez
ESTÉN át beszéltem volna veled,
SZERETTEM volna mindent elmondani
ó, milyen más lettél bennem
úgy érzem, egy istennővel beszélgettem
tudtam, nem szeretsz fiúként
de szeretsz tisztán barátként
s én is ezt vallottam,
mert a lelkemre hallgattam,
BELÉD vetett hitem el nem veszíthetem,
már tudom, túl jó vagy ahhoz
hogy a szerelmem legyél

tudom, hogy azon az este
lelkem az igaz szavakat kereste,
most már tudjuk mindketten,
hogy mit miért és hogyan tettem
BOCS...

Sérültek

Mindannyian sérültek vagyunk
Mindegy, hogy kívül vagy belül,
Mindegy, hogy lelkünk vagy agyunk,
Szenvedünk sebeink miatt

Próbáljuk titkolni őket
Próbáljuk mélyen rejtegetni
De ezzel csak tágítjuk a kint
S azt kívánjuk, bár ne lennének
S ne szólna róluk ez a ríme vesztett ének.

Napjaink...

Rég nem látunk már
Minden csupa vér
Sosem lakunk jól
Gyilkos béke dúl

Egyre több a kár
Kevesebb a bér
Fiú apát öl
Minden anya sír

Víg gyászzene szól
Isten rég nem úr
Minden fal ledől
DE a költő verset ír

...

Gyermek vízbe fúl
Kifogyott a tár
Gyilkos golyót szór
Büdös lett a szél

Apuci csak fúr
Fiú lopni jár
Anyuci csak főz
Nagylány füvet szív

Terjed még a kór
Itt az örök tél
Fullasztó a gőz
MÁR nem dobog a szív

...

Örök sötét jó
Bátor hős most fél
Gyanít a naiv
Elsápadt a Hold

Megáll az idő
Szűkül már a tér
Minden Nap lehull
Beborul a táj

Síró kacaj hív
Megérint a holt
Üveghegyen túl
SINCS több szivárvány

Emlékeim

(egy anyámhoz)

Emlékszem, mikor mentek el
a vendégek
Akkor kezdted el öklendezni
S tudtam jól, hogy hallják
s ezt én nem akartam
De nem tudtam megszólalni
Kínos csöndben álltam
A vendégek zavartan
mosolyogtak
Te meg csak öklendeztél
odafönn - az emeleten
Úgy éreztem, szégyenkezni kéne
Nevetni akartam, vagy
kurjongatni, hogy ne hallják
De már nem sokat öklendeztél
odafönn - az emeleten
Hanem elhallgattál, s most is ott vagy
odafönn - az égben.

VERSEK „EGYAZTHITTEMSZERELEM”-RE

Olyan volt...

Olyan volt, mint a nyári este,
Mikor pillantásom megkereste
Olyan volt, mint őszi szellő
Pillantása szép, szökellő
Olyan volt, mint sötét télben a fény
S ekkor megcsillant bennem a remény
Olyan volt, mint a fák tavasszal,
Mikor eljött velem - e suta kamasszal.

Téged

Vak vagyok, ha nem látlak
Őrült, ha nem imádlak
Bolond, ha nem szeretlek,
Ha valaha is elfeledlek

Ha rám nézel...

Mint sötét éjben lávafolyam
A te pillantásod olyan

Tudod jól...

Tudod jól már, hogy mit érzek
Írántad sötét éjjelen
Csak rád gondolok s tudom jól,
Hogy csak te kellesz énnekem

S tudod jól, hogy úgy akarlak,
Mint éltet adó esőt a gaz
S tudod, mit jelentesz nekem,
S tudod azt is, hogy ez igaz

S azt is tudod, mit én még nem,
S amire nem is gondolok,
Tudod azt is, hogy szeretlek,
S hogy a szerelem nagyon jó dolog.

Félek

Félek nagyon, hogy te nem leszel ott
Félek attól, hogy én sem megyek
Félek nagyon, hogy valami elszakadt
Hogy mást akarnak velünk az istenek

Nincs hatalmad

Nincs akkora hatalmad felettem,
hogy miattad
Narkós vagy piás legyek.
Pedig nyugodtan az lehettem
volna, te adtad

kezembe a döntést, hogy mit tegyek.
De én erősebb vagyok
annál, hogy átverjem magam
holmi segédszerrel, hogy
csökkentsem a kínt.
Nem! Azért sem!
Megmutatom én neked,
hogy Nincs hatalmad felettem
Hagyom, hogy szenvedjek -
Nélküled - önfeledten.

Világ

A világ egy katicabogár
Rajta hat pöttyel,
Ám itt kék alapon a hat pötty
zöldell
De majd látjátok
A kékség vörösre vált
S a zöldek koromfeketévé lesznek,
mikor az ég hadat kiált.

ÁLLATMESÉK

Az angolna

Mikor az angolna fejét lecsapják
A teste még tovább vonaglik
Akár hosszú órákig
S csak azt mondják: REFLEXMOZGÁS

De nem!
Jól tudom.
Az a szegény állat
Nem képes megérteni, hogy itt az ideje
A HALÁLNAK.
NEM érti a szegény lélek,
MÉRT van vége életének.
Nem fogja fel, hogy kész, vége,
Pedig ömlik belőle a vére.
Mert ő még fej nélkül is
Az életéért küszköd,
Mert annyira szeretett élni,
A vízben ficánkolódni.
De olyan gyorsan történt minden

Kifogták, s már feje sincsen.
De még csapkod,
Vissza akar menni a vízbe
OTT, OTT,
Ahol úszni szokott
ODA, ODA,
Mert számára a kintlét kaloda
BE, BE,
Vissza az életbe!

S ha visszadobnánk torzó testét
Nem úszna tovább,
Mert ott meghalni is édesebb...

Berkecz Tünde tanulmánya

12. A osztály

Antalfy István - a humánium költője

Emberség, élet-és munkakedv, gyerekszeretet, együttérzés, hűség, tisztelet a társak iránt - ez rejtőzik a magas, ősz hajú, a hetedik „iksz” után is fiatalos költő lelkében. Ő nem gyűlöl, pedig volt, amikor sokat szenvedett. Nem politizál, csak segít, ahol és akinek tud. Könyvtárba jár, újságot szervez, irodalmi körök tagja. Aktívan és nyíltan él. Mindenki csak így ismeri: Antalfy bácsi.

Csaknem negyven éve él Kecskeméten. „Civilben” könyvelő, hivatalnok volt, valójában író, költő, műfordító, szerkesztő.

1924-ben, Debrecenben született polgári családban. Édesapja mérnök, anyja - ahogy akkoriban ez szokás volt - nem dolgozott, otthon nevelte a gyerekeket. Heten voltak testvérek; a nagy család a szegénység ellenére is boldog és szeretetteljes légkörben élte mindennapjait. A költő saját bevallása szerint ez volt az egyik legszebb időszak az életében. Erről szól Márványgolyók című elbeszélése is. A hét testvér közül ma már csak négyen vannak, de a kötődés és a jó viszony megmaradt.

Gyermekkora óta foglalkozik az írással, első verseit a debreceni lapok közölték, de megjelent nagyon fiatalon a Herczeg Ferenc által szerkesztett Új Időkben is, Budapesten. Évtizedeken át olvashattuk műveit jó néhány országos lapban is, Nők Lapjában, Népszabadságban, Népszavában. Ezek természetesen soha nem politikai írások voltak, mert párttól, politikától mindig távol maradt.

1945. május 9-én 21 évesen piarista novíciusként orosz hadifogságba került, s csaknem öt év múlva térhetett csak haza. Szülei másfél évig azt sem tudták, él-e még a fiuk, arról pedig később sem szerezhetek tudomást, hogy hol, merre tartják őt fogva.

Ez az időszak maradandó nyomokat hagyott benne, s ekkor írt verseiből született Próbatétel című verseskötete.

Hadifogság volt, mert hadifoglyoknak nevezték őket. Ruhákon, hátakon és karokon elengedhetetlen volt a két betű: v.p. --- vojennij pleni, vagyis hadifogoly. Csupán két betű - de mennyi szenvedés, kín, gondolat és könny van mögötte.

A közel öt év alatt végig fizikai munkát kellett végeznie. „Munkahelye” volt a homok- és szénbá-

nya, a fa-, fűrésztelep, saktadomb teteje, építkezések. Könnyebb munkához csak akkor jutott, amikor már annyira legyöngült, hogy az orvosok tartották vissza. Ilyenkor a ruharaktárban vagy a konyhán dolgozott. Ezt akkor így mondták: „OK-s” lett.

Valószínűleg felmerül a kérdés, hogy az akkori körülmények között hogyan tudta megalkotni, megőrizni, majd hazahozni az írásokat.

A harmincöt napig tartó kiszállítás során - a zsúfolt marhavagonban - a még meglévő néhány noteszlap szolgált verselésre és jegyzetelésre. Ezekből azonban semmi sem maradt, hiszen mindenüket elvették, ahogyan ez sokszor előfordult később is.

Az első évben nem volt lehetőség „maradandó” írásra, hiszen nem jutott papírhoz, de ha az ember mindenképpen alkotni szeretne, talál megoldást. Antalfy bácsi megtalálta a módját: a láger magyar asztalosaitól kért kis falapocskát, amit legyalultatott, és erre ceruzacsonkkal róttá sorait. Amikor az „betelt”, gyalultatás és új versek...

Voltak akik kinevették, de akadtak, akik tisztelték - az ő szavaival élve - „mániáját”.

1945-ből egyetlen írása maradt meg. Egy karácsony előtti estén három magyar tiszt (hadifogolytárs) kereste meg a költőt, hogy írjon nekik egy karácsonyi verset, mert szeretnének betlehemezni. Az egyik tiszt - Jerzsabek Miklós hadnagy - adott noteszlapot és picinyke ceruzát. A vers megszületett, és azzal a tisztek valóban körbejárták a magyar körleteket az ünnep estéjén. Így betlehemeztek, verssel, énekkel, imával.

Az egyik legnagyobb kint az állandó éhség jelentette. A gyötrelmeken Vass György nevű kispap (rabtársa) támogatása segítette át. Ő nem csak lelki vigaszt nyújtott, hanem megőrizte az írásokat is.

Az évek múlásával normalizálódott a helyzet, volt lehetőség papír, íróeszköz beszerzésére, nem kellett rejtegetni sem az írásokat. Volt olyan orosz tiszt, akinek a szájából még biztató szavak is elhangzottak. Így az esti és a vasárnapi pihenések alatt folyt az alkotómunka.

A hazaszállítás módja sem volt egyszerű, de sikerült: a jegyzetek és versek apró gyorsírás-jelekkel kerültek át egy másik papírra, így nem volt szükség nagyméretű lapokra. Szokássá vált a faládikó készítése, a hazatérés reményében. Rácsai András bácsi - az ezermester rabtárs - a ládikó falát úgy véste ki, hogy el lehetett benne rejteni az írásokat.

Antalfy István civilként került fogságba, nem volt sem felesége, sem menyasszonya. Ekkori versei szüleinek és testvéreinek, illetve róluk szólnak. Szerepel bennük egy kislány is, akit szüleitől raboltak el és vittek fogságba. A vele való találkozás sok vers írására ösztönözte, ihlette a költőt. A „Húgocskám” iránti testvéri szeretet mindvégig megmaradt.

A fogság alatt írt versek szomorú és kétségbeesett hangúak, vannak, amelyek elkeseredettség-ről és mindenről lemondásról tanúskodnak, de a hit, a remény és bizakodás érzését is megtaláljuk a sorok között:

„... s ha fáj is a jelen,
szabadon szálló lelkem elfelejt
tüskésdrótot, szuronyt, őrtornyokat,
és nincs is már körülem tér, idő,
testem ugyan rab, de lelkem: szabad !”

/ De lelkem szabad ! /

Negyvenöt év című kötetének ajánlása így szól: „Minden sora Hozzád, Neked, Magda !”. Feleségéhez írt verseket tartalmaz e kis könyv, amelyek a mérhetetlen és végtelen szerelemlről vallanak.

Orbán Magdát Berettyóújfalun ismerte meg. A hadifogságból való hazatérés után, álláskeresés közben találkozott a fiatal, tizenhét éves lánnyal. 1951 márciusában házasodtak össze. A költő azóta többszörös nagypapa, s családja és „a remény a békés életben” okozza számára a legtöbb örömet.

„... és csak szeretni tudlak Téged,
ki életemet széppé tetted,
hogymé éveim boldogok lettek.”

/ A negyvenötödik ünnepeén /

„Te vagy, ki megbocsátasz végre,
Téged kérek, ha szívem fázik,
Veled, csak Veled mindhalálig.”

/ Mindhalálig /

Antalfy István nemcsak költő, író, hanem műfordító is. A Mammuthegy című kötetrészen és Az árnyéketető című kötetben találjuk meg az orosz, német, francia, spanyol, portugál fordításokat. Csehov, Sztanev, Gorkij, Havinno, Brecht, Sorescu, Quasimodo - csak néhány név, akiknek a műveiben - hasonlóan Antalfy bácsi saját elbeszéléseihez - tragikus emberi sorsok elevenednek meg (A kisfiú és az öregember, A katonák sírnak éjszaka). A költő oroszul és németül beszél, nem idegen számára az angol és az olasz sem; más nyelvű írók műveit oroszról fordította.

Novelláinak hősei nem gyűlölködők, kicsinyesek, önzők és gonoszak, hanem egyszerű, tiszta emberek, akik képesek szeretni és tisztelni egymást. Ezek az életképek felvillantják az emberi sors egy-egy mozzanatát, feltárják annak minden szépségét és rettenetét.

Nagyon jellemző az öregek és a gyerekek élete, gondolatai iránti figyelme, illetve a halál, az elmúlás jelenléte. A gerenda című elbeszélés hatásos eszköze a sejtetés. Az öregember érzi a halál közeledtét, de ezt az író nem mondja ki, csak sejtjük a tragédiát. A rendkívüli nyomor hű ábrázolása hozzájárul a tragikum érzéséhez. Ebben a műben egyébként Antalfy az apósát jelentette meg. (A novella végének nincs valóság alapja!)

Történeteiben megindító módon festi le a háború borzalmait, az éhség kínjait, a pusztulást. (A halottak nem esznek kenyeret).

A neveket általában kerüli, ha konkretizálja is szereplőit, azok valós személyeket takarnak, mint például Sirató című novellájában, amelyben húga halálát írja le.

Gyermekek iránti szeretetét jelzi, hogy több kötetnyi verset és mesét írt nekik (Ma, tegnap, holnap; Túl az Óperencián; A hős tapsifüles).

Nagyon szereti Aranyt, Kosztolányit, Ladányi Zoltánt, tiszteli Ady Endrét, több verset is írt neki.

Legutóbbi kötete, a Betűk árnyéka, elégikus hangulatú, szelíden és szomorkásan búcsúzó verseket tartalmaz. A bölcs derűvel szemlélődő költő művei ezek, azé a költőé, aki megérzi a természet minden rezdülését, változását, és még az elmúlásban is talál valami szépet, valamit, amit érdemes elmondani (Elbújva, Új reggel). A versek bővelkednek impresszionisztikus stíuselemekben (Letört egy ág, Darazsak). Egyszerű, de szépséget láttató képeket sorakoztat fel minden alkotásában.

Költészetének halk, csöndes hangja, világos, érthető, ezzel együtt hatásos, megrázó megfogalmazással párosul. Eszmei mondanivalója az ember szeretete, tisztelete, megbecsülése. Hazaszeretete nem harsány, kiabáló, melldöngető, hanem szívből jövő és őszinte: „Hiszen a honvág is, az öregség is gyógyíthatatlan!”

Strófa- és stíluszervezetében nincs semmi szokatlan vagy újszerű: leggyakrabban a nyolc szótagos, ütemes, keresztírmes versformát használja. Kötetei általában több ciklusból épülnek föl. Alkotásai az első papírra vetéskor már általában megkapják végső formájukat, a költő nem módosít sokat rajtuk.

Antalfy István tagja a Bács-Kiskun Megyei Költők és Írók Baráti Körének, s a Budapesti Krúdy Gyula Irodalmi Körnek, ahol 1994-ben, 70. születésnapja alkalmából Krúdy Gyula - emlékérmét vehetett át. Ugyancsak tagja a Volt Hadifoglyok Bajtársi Szövetségének, ő szerkeszti lapjukat is. Néhány hete az

1956-os forradalom és szabadságharc évfordulója alkalmából a honvédelmi miniszter a Honvédelemért cím II. osztályú kitüntetést adományozta a költőnek.

Polgári származásának, vallásosságának is szerepe volt abban, hogy e termékeny évtizedek alatt nem került „rivaldafénybe”. Rendkívüli szerénysége is akadályozta ebben. Ő „csak” írja verseit, novelláit a hétköznapokról, ünnepekről, örömeiről és bánatokról, szenvedésről, szépségről, jóságról - magáról az Életről.

Antalfy István eddig megjelent kötetei:

- Visszhang (versek)
- Visszhang nélkül (versek)
- Csonkagúla - A mammuthegy (próza)
- Próbatétel (versek)
- A hős tapsifüles (mesék)
- Túl az Óperencián (mesék)
- Negyvenöt év (versek)
- Hollókiáltás (versfordítások)
- Az árnyéketető (próza fordítások)
- Ma, tegnap, holnap (mesék)
- Betűk árnyéka (versek)

Felhasznált irodalom

- Petőfi Népe
- Kecskeméti Lét
- Könyvajánlások
- Megjelent kötetek elő- és utószava

" Az ember már leszállt a Holdon, jól ismerjük a szomszédos bolygótestvéreket - ha személyesen még nem is, de legalább műszereken keresztül. Ugyanakkor a saját, otthont adó Földünk természeti erői fölött még nem tudunk úrrá lenni. Ez a nyugtalan bolygó sokkal erősebb, mint amilyenek mi vagyunk. "

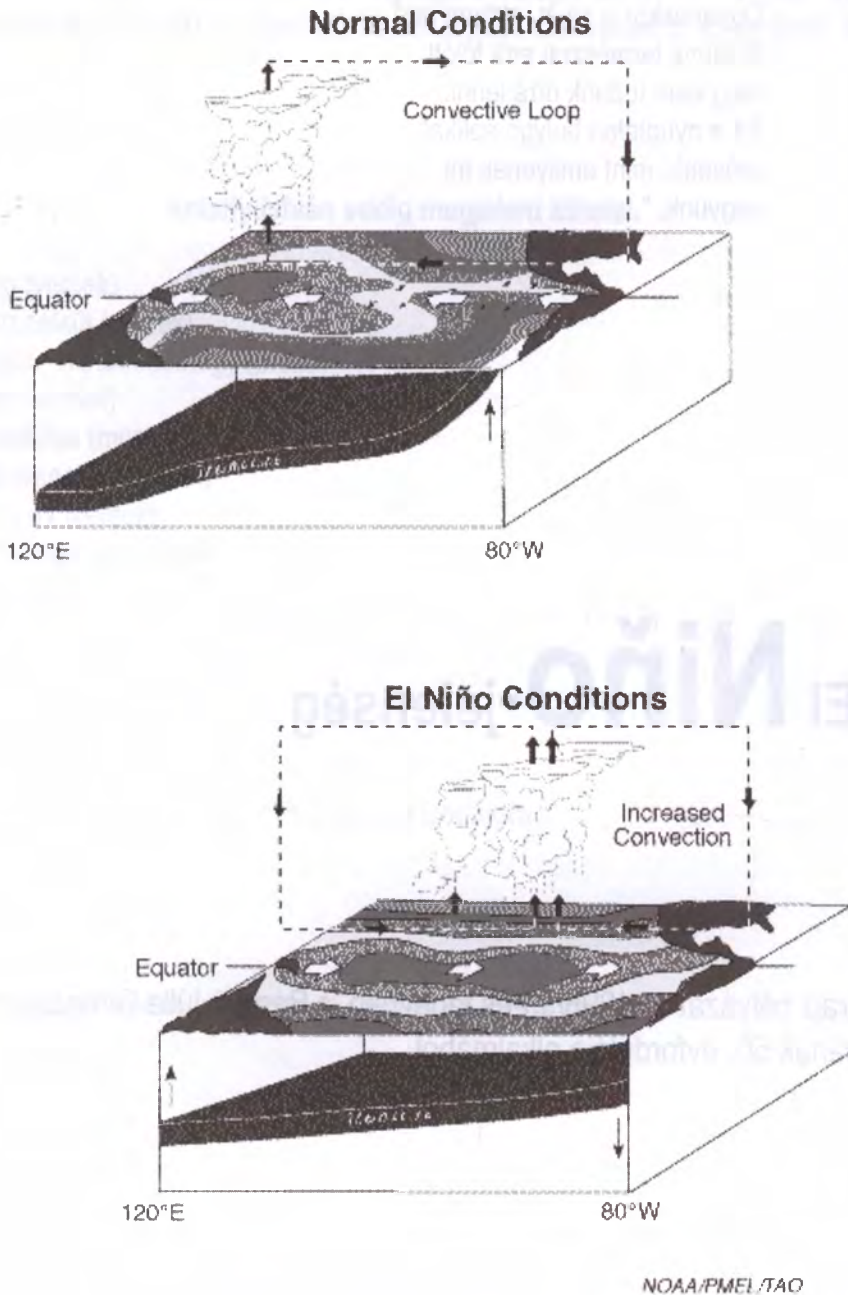
Hans Reichardt

Az El Niño-jelenség

Földrajz pályázat az 1998/99-es tanévben, a Bányai Júlia Gimnázium fennállásának 50. évfordulója alkalmából.

Írta: Fehér Tamás 10.A

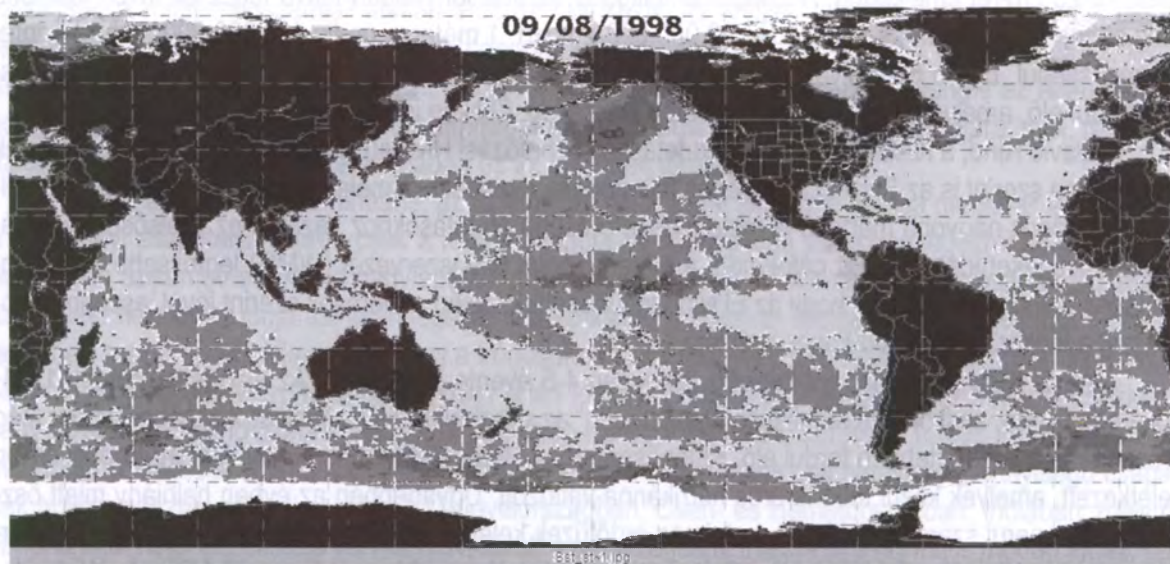
A kisdéd szót eddig mindenki valószínűleg csak a kis Jézus megnevezésére hallotta. Sajnos azonban nem csak ilyen szép jelentései vannak e szónak. Így hívják a világ egyik legfurcsább, legkiszámíthatatlanabb természeti, légköri jelenségét is. Az El Niño nevet perui halászok adták e fantasztikus képződménynek, ugyanis legtöbbször Karácsony környékén jelentkezik.

A fenti képen a normál állapot, alatta pedig az El Niño ideji hőmérsékleti állapot látható illusztrálva.

Mi is az az El Niño? A Csendes óceán nyugati részén, a trópusi övben a víz felszíni hőmérséklete 29-30 C°, míg a keleti régiójában jóval alacsonyabb, kb. 22-24 C°. A nyugati térség 100-200 m mélységig ilyen hőmérsékletű, majd innentől kezdve gyorsan hűl az ún. termoklin miatt. A Pacifikum keleti térségében azért alacsonyabb a felszíni hőmérséklet, mert az óceán mélyéből hidegebb víz áramlik fel, ezt a folyamatot pedig az Egyenlítő környéki keleties irányú passzátszelek tartják fenn. Ezt nevez-

hetjük normális, egyensúly közeli állapotnak. Körülbelül 4-5 évente ez az egyensúly felbomlik, a keleti térség felszínközeli vizei felmelegednek. Ez az állapot nagyjából egy évig, esetleg kicsit tovább tart fenn. Tulajdonképpen ezt nevezhetjük az El Niño jelenségnek.

A Föld műholdas hőterképe 1998 szeptember 8.-án, amelyen már inkább a La Niña figyelhető meg.

Az El Niñót általában nagyjából egy év múlva egy hűvösebb fázis követi a Csendes óceán trópusi övezetében. Ez a jelenség a La Niña, amely abban nyilvánul meg, hogy az óceán keleti felében a felszíni hőmérséklet hidegebb az átlagosnál. Mindkét folyamatban óceáni és légköri folyamatok játszanak szerepet, az eredmény pedig az egyensúly teljes felbomlása. Az El Niño fellépése gyakran azzal jár, hogy a Pacifikum nyugati felében több héten át erős, sőt viharos erejű nyugatias irányú szelek fújnak az egyébként normális, enyhe keleties szelek helyett. Az erős szelek legfontosabb hatása az, hogy felkavarják az óceán felsőbb vízrétegeit és kelet felé taszítják az ún. Kelvin-hullámokat. Ezek a hullámok több ezer km. hosszúak és maximális amplitúdójuk eléri azt a határt, amelynél a tengervíz lefelé haladva gyorsabban kezd hűlni. Ezeknek a fő hatása, hogy meggátolják a hideg víz feláramlását. Ilyenkor a halászsoknak elmarad az egyébként bőséges fogás. Ezek a víztömegek az északi félteke tavaszán elkezdnek egyre jobban felmelegedni. Az egyensúly felbomlása tehát azért következik be, hogy a keleti térségben a hó egyre jobban felhalmozódik, a nyugati medence nem képes oda elég hőt vinni, és a nyugatias szelek beindulása elindíthatja a tárolt energia kiengedését. Ez okozza az óriási katasztrófákat.

3 dimenziós Föld-hőterkép ábrázolás:

Az El Niño jelenség nem új, de a legutóbbi évtizedekben több ízben igen erős formában jelentkezett, s vannak, akik feltételezik, hogy ennek a globális felmelegedés az oka. Mint tudjuk az üvegház-

hatást előidéző gázok a következők: szén-dioxid, metán, dinitrogén-oxid, halogénezett szénhidrogének, ózon és vízgőz. Az ún. üvegházgázok feldúsulása a légkörben nem csupán jövőket fenyegeti, hanem már ma is tapasztalhatjuk következményeit. A globális (globális = az egész Földre kiterjedő) felmelegedés hatása érezhető. A tengervíz hőtágulása miatt az elmúlt 100 évben a globális tengerszint hozzávetőleg 10-25 cm-rel emelkedett. A további emelkedés az alacsonyabban fekvő területek lakóit fosztaná meg otthonuktól. 50 cm-es emelkedés 92.000.000 embert, 1 méteres pedig 118.000.000 embert érintene közvetlenül. Egyre több olyan, nehezen megmagyarázható, sokszor tragikus időjárási rendellenesség fordul elő, amelyeket gyakran kapcsolatba hozzák az El Niño jelenséggel.

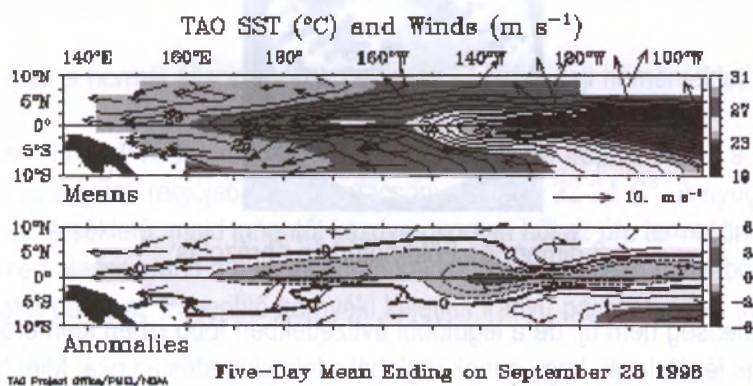
David Rind, a NASA (Amerikai Űrkutatási és Űrhajózási Hivatal) New Yorki Goddard Intézetének munkatársa szerint is az El Niño jelenségek fokozódása a globális felmelegedésre vezethető vissza, mivel az óceánok nagyobb mértékű felmelegedése erősebb áramlásokhoz vezet, s ez szélsőséges időjárási jelenségeket idéz elő. Ezt cáfolandó, a Meteorológiai Világszervezet (WMO) legfrissebb összefoglalójában is megemlített tény, hogy az El Niño feltűnésének idején a mérések szerint jóval lassabban növekszik a légkör szén-dioxid koncentrációja.

Az El Niño (mint már említettem) átlagosan 4-5 évente jelentkezik. Az első feljegyzések 1791-ből erednek róla, amikor "szinte teljesen elpusztította" az ausztráliai Új-Dél-Walest. Az utóbbi időben még erősebben és kiterjedtebben fordul elő. Különösen erős volt az 1982-83-as évi, amikor 16 trópusi ciklon keletkezett, amelyek közül több is erős hurrikánná változott. Ugyanebben az évben halhiány miatt összeomlott a perui szardellahalászat, hatalmas erdőtüzek keletkeztek Borneóban, a tájfunok pedig letértek szokásos útjukról, s feldúlták Hawaii és Tahiti szigetét. Ugyanakkor az Egyesült Államok déli területein a szokásosnál sokkal több eső volt, sokszor vihar és árvíz is. Az ausztráliai Nemzeti Víz- és Légkörkutató Intézet keretében két tudós, Reid Basher és Xiaogu Zheng készített egy tanulmányt az El Niño jelenségekről. Véleményük szerint az utóbbi időben lényegesen felerősödtek a trópusi ciklonok, és az utolsó 20 évben 28 százalékkal megemelkedett a Csendes-óceán déli részén a ciklonképződés valószínűsége. Indonéziában hatalmas erdőségek égtek le, melyek nem maguktól gyulladtak meg - az ültetvényeknek gyakran égetéssel helyet csináló nagybirtokosok gyújtják meg őket. Mivel elmaradt az esőzés, hatalmas károk keletkeztek.

1997 tavaszán rendkívül felmelegedett a víz. Októberben a felszíni vízhőmérséklet 5 Celsius fokkal volt magasabb a normális értéknél. Több kutatócsoport légkör-óceán-modellezéssel már 1996 végén arra a következtetésre jutott, hogy erős El Niño-hatás várható. Sajnos ez nem azt jelenti, hogy ezek a jelenségek könnyedén prognózálhatók. Az első jelek a viharos nyugatias szelek formájában mutatkoztak meg 1996 végén és 1997 elején, és a szokásosnál is keletebbre is éreztették hatásukat. Ekkor már a felszín alatti rétegekben elindultak a változások, amelyekből már lehetett következtetni az erős El Niño jelenségre. 1997 elején az anomália lassan terjedt kelet felé, intenzitása növekedett és dominánssá vált a keleti medencében.

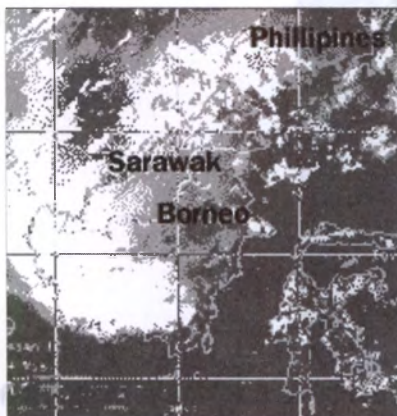
Hőmérsékleti anomáliák grafikus ábrázolása:

Bár az El Niño regionális jelenség, hatásai mégis globálisak. Következményei: szárazság Auszt-

ráliában és Indonéziában, gyengébb monszunhatás Dél-Ázsiában, katasztrofális esőzések és áradások Dél-Amerika nyugati partvidékén. Ezeknek természetesen óriásiak a gazdasági kárai, ráadásul sajnos nagyon sok ember életét veszti az esőzések okozta áradásokban, szárazságokban. Latin-Amerika nyugati partvidékein összeomlik a halászat, mert a táplálékban gazdag hideg óceáni áramlás elmarad. A szárazságok miatt megszámlálhatatlan erdőtüz keletkezik, az árvizek falvakat temetnek maguk alá, a termés elpusztul, az elmaradott országokban tombolnak a járványok (pl.: malária, hepatitis, tífusz, kolerá, sárgaláz). Az El Niño hatással van a trópusi ciklonokra is, frekvenciájukat gyengíti az Atlanti-óceánon, de erősíti a Pacifikum egyes részein. Kihat a nem trópusi területek légcirkulációjára is, pl. nagyobb az esély a téli viharokra Dél-Kaliforniában és az USA déli területein.

Mivel a klímarendszer lineáris, az El Niñónak nincs előre jelezhető hatása magának a légkörnek a pillanatnyi állapotára; inkább csak a légkör állapotával kapcsolatos valószínűségekről beszélhetünk. Az El Niño asszimetriát okoz a nagyléptékű időjárási jelenségek valószínűségi eloszlásában. Továbbá: az El Niño hatása az időjárási jelenségekre statisztikailag gyengébb, de nem elhanyagolható. Ilyen értelemben azt nem lehet kijelenteni, hogy a trópusokon kívüli területek zord időjárását biztosan az El Niño okozza. Az a kérdés viszont feltehető, hogy ezen időjárási rendellenességek valószínűségét csökkenti vagy növeli az El Niño állapot. Tekintsük pl. Közép-Európát és Indiát, két olyan régiót, amelyben az elmúlt nyáron időjárási anomáliák voltak. Közép-Európára régen tapasztalt hatalmas mennyiségű csapadék hullott, pusztító árvizeket okozva Lengyelországban, Cseh- és Németországban. Indiában, melyről elmondható, hogy kapcsolata van az El Niñóval, a monszunesők majdnem a normális módon jöttek, pedig szárazságot vártak.

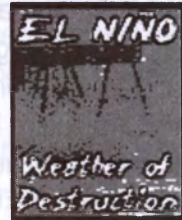
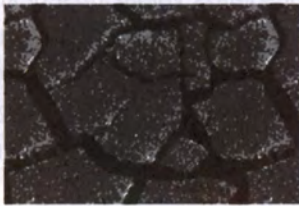
Az indonéziai erdőtüzek földrajzi elhelyezkedése:

Egy angliai kutatóintézet hat hónapos óceán-légkör előrejelzése sikeresnek bizonyult, amikor a normálisnál több nyári csapadékot jósoltak Közép- és Dél-Európa területére. Ezért azt lehet mondani, hogy a heves esőzések összefüggésben voltak az El Niñóval. De a valószínűség csak valószínűség. Ha hasonló El Niño fejlődik ki 3-4 év múlva, attól még nem mondhatjuk ki bizonyossággal, hogy a tavalyihoz hasonló esőzések várhatók Európában.

Az 1997-98-as El Niño a legjobban leírt és modellezett az eddigiek közül. A nemzetközi Trópusi Óceán-Globalis Légkör Program során összegyűjtött irtatlan adatmennyiség jó alapot szolgáltat arra, hogy a kutatók megpróbálják megjósolni a mostani jelenség valószínű folytatását. Eszerint az várható, hogy az El Niño 1998 januárjában lesz a legerősebb hatású. Ha "megfutja" igazi formáját, heves esőzések várhatók az Egyesült Államok délnyugati vidékein, Peru és Ecuador partvidékein, a szárazság folytatódik Indonéziában, Új-Guineában és Ausztráliában. Ha a meleg tengerfelszíni hőmérsékleti anomália kiterjed az északi félteke tavaszi időszakára, növekvő a valószínűsége annak, hogy 1998 nyarán keve-

sebb esőre számíthatnak Dél-Ázsiában és talán átlagos csapadék lesz Közép-Európában. Több modell-számítás szerint 1998 második felétől a Pacifikumban az El Niño ellenkező fázisa, a La Niña jut érvényre. Tehát most éppen a La Niña jelenség van folyamatban a Pacifikum keleti régiójában.

Reménykedjünk továbbra is abban, hogy a kutatóknak sikerül megfékezniük (de legalábbis előrejelezniük) ezt a szörnyű képződményt, ami eddig is emberek millióinak tette tönkre az életét, és többtízmilliárd dolláros anyagi kárt okozott.

Időjárási bója felállítása a nyílt óceánon:

Az ilyen és ehhez hasonló bójakkal jól nyomon követhetők az óceánok és tengerek hőmérsékleteinek változásai.

Köszönet a segítségért:

Felhasznált irodalom:

A Természet Világa c. folyóirat 98/5. száma,
Hans Reichardt: Természeti katasztrófák c. könyve,
HVG 97/október 11-ei száma és a World Wide Web (WWW).

A JUBILEUMI ÉV RENDEZVÉNYEI

A jubileumi év rendezvényei

Iskolatörténeti kiállítás az emeleti galérián - 1998. októbertől 1999. júniusig

Alapítványi bál - 1998. december 12.

Tanári találkozó és vacsora volt és jelenlegi tanárainknak - 1999. február 26.

Bányais Napok - 1999. március 10-12.

1999. március 10. – egész napos vetélkedő az iskola összes diákjának részvételével

1999. március 11. – 8 óra: a jubileumi év kapcsán kiírt pályázatok ünnepélyes eredményhirdetése és a pályázati anyagokból készült kiállítás megnyitója

8.45-től: volt diákjaink és tanáraink rendhagyó órái

1999. március 12. – délután: gálaműsor az Erdei Ferenc Művelődési Központban; este: rendhagyó érettségi találkozó

Képzőművészeti kiállítás - 1999. március 11-től

Jelenlegi és régi bányaisok tornaversenye

Meghívásos röplabda verseny

Házi hangverseny

Pályázatok, tantárgyi versenyek

"Bányais diák vagyok" - képzőművészeti pályázat

Fotó- és videó pályázat

Biológia tanulmány pályázat

Történelmi tanulmány pályázat (forráselemzés)

Történelem tantárgyi verseny (5-6. osztályok)

Történelem tantárgyi verseny (7-8. osztályok)

Irodalmi alkotói pályázat

Irodalmi tanulmány pályázat

Földrajz tantárgyi pályamunka és szemléltetőeszköz készítés

Plakátkészítő pályázat

SZABÓ LŐRINC: GYERMEKEK, TIÉTEK A JÖVŐ!

Első a gyermek. - Nézd, ez a sok friss élet, akivel csak bolondozik az apja, mikor munkája után hazatér, ez a sok csöppség, aki gondtalanul futkározik utcán, ligetben és otthon, az asztal alatt, és nem tudja, hogy van osztályharc és kongregáció, ez a sok kis akarat, amely ma még csak szerelmes játékszere a nagyoknak, ez a sok felelőtlen és komolytalan szegény vagy úri kis ember, akit talán meg se látsz, ha nem a te asszonyod hozza eléd, ez a sok gyermek, mire hadakozó fejedén megjelenik az első ősz hajszál: ez a sok gyermek észrevétlenül melléd áll s durván vagy szeliden kiveszi kezeidből a terv s a tett szerszámait, és ki tudja, az a kis idegen kölyök, aki csak ágaskodva tud cukrot lopni zsebedből, ki tudja, nem ő menti-e meg majd életedet a klinikán, nem ő építi-e majd palotádat, komoly cipőidet nem ő talpalja-e, ki tudja, nem ő ítél-e halálra a törvény teljes pompájában, nem ő gyűjtja-e át, kacagó asszonytest, fáradt emlékeidet, s ki tudja, nem őrá próbálsz-e dobni, értékeidet tipró népbiztosra, fekete bombát, nem őt csodálod-e meg különös verseiért és nem neki tapsol-e vén kezed a népszövetség

karzatáról, a zseniális
ifjú vezérnek? - - Óh, örök
hullámverés sohasem-
szűnő kezdetre, idők
élő hídja, szent
reményeink kifogyhatatlan
tartaléka, Gyermekek, piciny
játékszerünk, folytató
fiatalság, ki a jó vagy a rossz
tetteiben új erőddel
mindig átlépsz szülődön és
akaratuskat a halálon
túl, ismeretlen állomás
felé vezetve, egyszer
mégiscsak megteremtéd az
új Embert s az igazság
országát: - sírva térdelek
komolytalan játékaikat
elé s a remegő
remény s a boldog félelem
százszor-ezerszer
elmondja bennem, hogy tiétek,
óh, gyermekek, tiétek a jövő!

TARTALOMJEGYZÉK

KÁNYÁDI SÁNDOR: ÖREG ISKOLA ÜNNEPÉRE	3.
ÜNNEPI KÖSZÖNTŐ (Lukács Lajos).....	4.
„HITTEL ÉS FÁRADHATATLANUL” (Kurucz Géza)	6.
KIS ISKOLATÖRTÉNET	8.
Nőneveldek. Polgári leányiskola.....	8.
Egy kecskeméti leányiskola házirendje a 19. század végén	12.
Iskolánk elődje - az angolkisasszonyok gimnáziuma	12.
Iskolánk elődje az 1920-as években	13.
A Kecskeméti Református Leánylíceum Értesítője (részlet)	14.
Dolgozatcímek a kecskeméti leánygimnáziumban 1938-ban	15.
Nevelési elvek a kecskeméti leánygimnáziumban 1943-44-ben.....	15.
Kecskeméti gimnáziumok 1944-45-ben	16.
A Bányai születése	16.
A Bányai Júlia név választásának dokumentumai.....	17.
Kecskeméti Állami Bányai Júlia Leánygimnázium Évkönyve (1960-61)	19.
Osztálykirándulások 1960-61-ben.....	19.
Háztartási gépkezelő és villanyszerelési szakkör	20.
Konzervipari gyakorlatok.....	20.
„Ezeregyszáz tanulónk is volt”. Bányai Júlia Gimnázium és Egészségügyi Szakiskola	20.
Az egészségügyi szakközépiskola működésének rövid története (1972-1986).....	21.
Tanáraink voltak.....	24.
A MAI BÁNYAI	25.
A Bányai Júlia Gimnázium tantestületének tagjai az 1998/99. tanévben.....	25.
Munkatársaink	26.
Diákjaink (1998/99.).....	27.
Tanári publikációk	43.
Válogatás megjelent könyvekből.....	43.
Beke József: Bánk bán-szótár.....	43.
Brenyó Mihályné - Brenyó Mihály: Szakköri feladatok matematikából.....	44.
Jankay Éva - Szabóné Friczka Anna: Kulturális hagyományok	44.
Ujlaky István: „Nemzettankönyv”	44.
Válogatás készülő könyvekből	46.
Beke József: A készülő Zrínyi-szótárról.....	46.
Mutatvány a szótárból	46.
A Zrínyi-breviárium elé.....	51.
„...Az szók kevés bizonyosságok.”	52.
Válogatás megjelent cikkekből, tanulmányokból	60.
Bajtai Mária: Batsányi János: A rab és a madár.....	60.
Borsos Katalin: Tanulmányi kirándulás a Kiskunsági Nemzeti Park fülöpházi területén	62.
Ujlaky István: Ki van középén?.....	65.
Emlékbeszéd (Beke József)	69.
Bemutatjuk Bella Rózsa művész-tanárt.....	72.
Diákjaink pályázati munkáiból	74.
Krizsák Etelka: A Bolyaiak a drámában	74.

Pálfi Zita: A letarolt tündérvkert fejedelme	77.
Ballagási beszéd (Fábián Judit)	80.
Válogatás évkönyvekből.....	82.
Sajtóvisszhang.....	89.
Mi lett belőlük?.....	94.
Vendégoldal	96.
Rendezvények	97.
Dedikációk	100.
A mindennapok (Brenyó Mihály, Jankay Éva, Magony Katalin, Szegedi Ildikó, Bella Rózsa, Bakk János, Brenyóné Malustyik Zsuzsanna, Borzákné dr. Nacsa Mária, Bajtai Mária, Vida Józsefné).....	105.
Az iskolai műfordítóverseny első díjas munkái 1998/99.....	116.
A Bányai Júlia Gimnáziumért Alapítvány	117.
A jubileumi pályázat díjnyertes munkáiból (irodalom, földrajz).....	118.
A JUBILEUMI ÉV RENDEZVÉNYEI	136.
SZABÓ LŐRINC: GYERMEKEK, TIÉTEK A JÖVŐ!.....	137.
TARTALOMJEGYZÉK.....	139.
KÉPEK	141.
TÁMOGATÓINK.....	148.

A tantestület

A könyvtár

Munkatársaink

Munkatársaink

Az iskola kórusa

Részlet az iskolatörténeti kiállításról

Tornászaink

Tornászaink

A hirdetőtábla

A tanári

Így látjuk a hajnalt

és a szomszédokat

A főbejárat

A természet-tudományok termei fentről

Támogatóink:

COFINEC HUNGARY RT. PETŐFI NYOMDA
6000 KECSKEMÉT, KÜLSŐ-SZEGEDI ÚT 6.

Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány
„Trefort Ágoston emlékére” szakalapítványa

Bányai Júlia Gimnáziumért Alapítvány

Textilipari Kft. Hungary

**Férfi ingek gyártása,
kis- és nagykereskedelem.**

Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata

VideoPix Repró Stúdió

Kereskedelmi, Ipari és Szolgáltató Bt.

